Eraberean, estilo ezberdineko grafiko anitz marrazteko kapaza zela argi utzi zigun. Honako adibide hauek estilo batuko gainontzeko mapa arruntetatik urruntzen dira, eta, berriro, inoiz ez ikonoak, marrazkiak edota dekorazioko elementu hutsik erabiltzen.

1941ko urtarrilak 14

1941ko otsailak 20

Agian artea edota pinturaren munduak eraginda, 1940ko abuztuan bere sinadurarekin batera data ere agertarazten hasiko da. ‘Benedí 8-8-40’ irakurri dezakegu egun horretan, hala ere esperimentoa astebet baino ez zuen iraun.

Berrikuntza bere griña horren froga dugu jarraian, urte bereko abuztuan Ingalaterraren kontrako inbasioa prestatzen ari dela. Informazio horien inguruko mapa gehienak itsasoa zuten abiapuntua eta kasu horretan, urari egozten hasi zitzaion gorri kolorea.

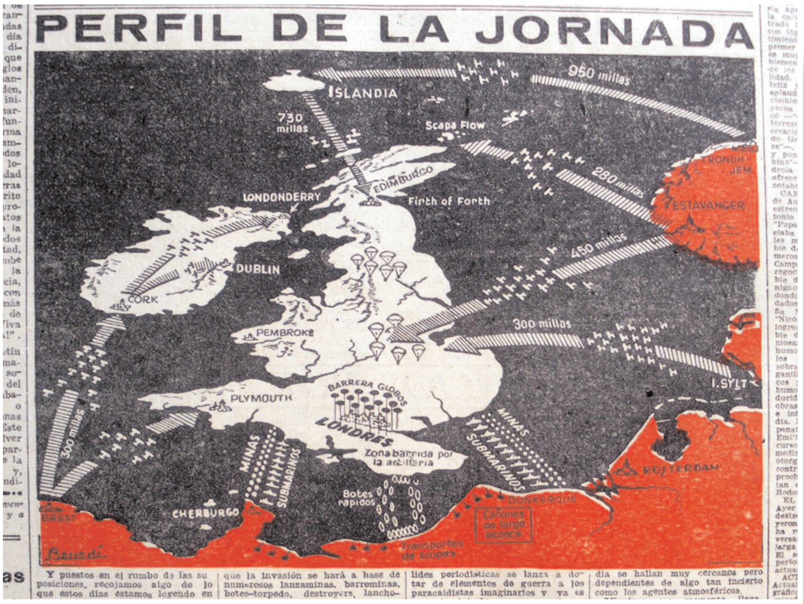

1940ko abuztuak 19

Garai hartan oso normala zen ere herrialde baten tamaina erlatiboa erakusteko beste herrialde baten barruan marraztea. Berriro kokatzaile orokorren falta nabaritzen da. Urteak pasata eta zoom horiek oso gutxitan erabili zituen Benedík. Are gehiago, 1942an, Gerraren nukleo nagusia Ozeano Pazifikora pasatzen denan eta Asiako hainbat infografiko publikatu zirenean.

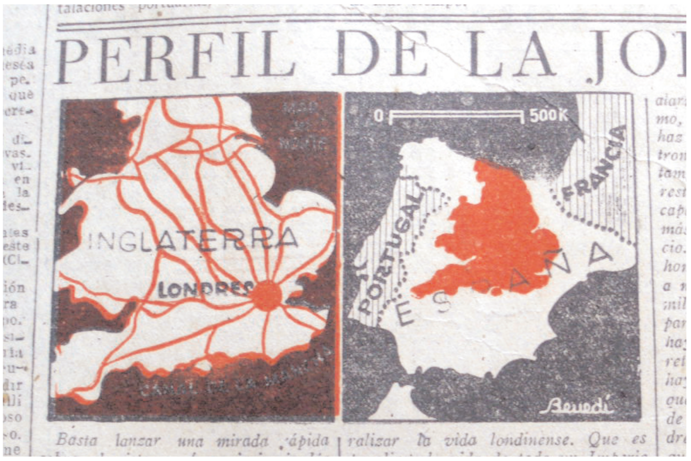

1940ko urriak 13

Benedík bere kaligrafia estilizatu du ere. Gainera, grafikoek itxura argiagoa hartzen hasten dira. Tinta gutxiago erabiliz eta, beraz, orrialdea gutxiago mantxatuz ere.

1943an zehar Bigarren Mundu Gerrak bukatzear dago eta gero eta mapa gutxiago publikatzen hasten dira. Hurrengo urtean, 1944ean zehar, infografikoen kopuruak jeisten jarraitzen du. Hurrengo urteetan ia desagertu arte. Bigarren Mundu Gerran zehar inoiz baino infografiko gehienak eginda zituen profesionalak, agertu bezala desagertzen da, eta berarekin batera mapen presentzia egunkariaren orrialdeetan. 'El Correo'-ren historioa osoan zehar inoz ez zen gertatu horren lotuta egotea grafikoen presentzia eta kantitatea pertsona zehatz baten lanarekin. Zalantzarik gabe hemen dugu lehen adibide garbia adierazteko zein garrantzitsua den marrazkigilearen presentzia komunikabide batean. Bere garapen grafikoa, egunkariarena izan zen. Berak jarraitutako eboluzioak, egindako saiakerark eta asmatutako esperimentuak Bilboko irakurlegoak kontsumitutako informazio grafiko nagusia izan ziren ia bost urtez. Benedí edozein arrazoirengatik lan egin ezin izaten zuenean; oporrak, gaixotasunak, etab. Beste inork ezin zuen bere lekua bete, argi eta garbi ikusten denez berak utzitako utsuneengatik zenbait egun edota aste jarraian huts egiten zuenean. Arrazoi guzti honengatik, Bilboko prentsako lehe infografiagile osoa kontsideratu behar dugu Benedí.

4.4.- Bigarren Mundu Gerraren osteko hamarkadak

4.4.1.- 'Benedí'-ren osteko hutsunea

1945etik 1950 arte zehar oso grafiko gutxi publikatu zituen 'El Correo'-k. Benedíren agurra mapen behin behineko desagerpena suposatu zuen. Nohizbehinkako zenbait mapa solte ikusten dira ere, baina inolako homogeneitaterik gabe, ezta sinatuta ere. Ez nazioarteko berriekin ezta tokiz tokiko informazioekin, inork ez dirudi kapaza marrazkiak egiteko egunkarian. Humorezko binetarik ere ia ez ditugu aurkitzen eta elementu grafiko bakarra argazkia izaten jarraituko da.

Berez, Benedíren garaian infografikoen ekoizpen handieneko urtea eman zen, 1940, hain zuzen, non hilabetero batazbesteko 33 grafiko inguru publikatu ziren. Halakorik ez zen gertatu inoiz egunkariaren historian infografiagile bezala pertsona bakar egonda. Gero ekoizpen hori pixka bat jeitsi zen 1945tik aurrera, Benedí alde eginda, ia desagertu arte.

Hurrengo grafiko honek lau hamarkadetan zehar argitaratutako infografikoen kopuru ertaina adierazten du. Estatistikan ez dira konputatu egunkaritik kanpo ekoiztutako grafikoak; adibidez, beste komunikabideek publikatu eta 'El Correo'-k erreproduzituta, edota 1950. hamarkadan 'Índices Correspa' titulupean Burtsako informazioak laburbiltzen zituena, hau ere kanpoko enpresa batetatik heltzen baizitzaion egunkari bilbotarrari. Hala ere, 1945etik 1949ra arte grisez indikatutako 'Ilustratzailerik gabeko urte'-en kasuan bai konputatua izan da edozein mapatxo edota estatistika zein diagrama –nahiz eta egunkariak ez ekoiztu-.

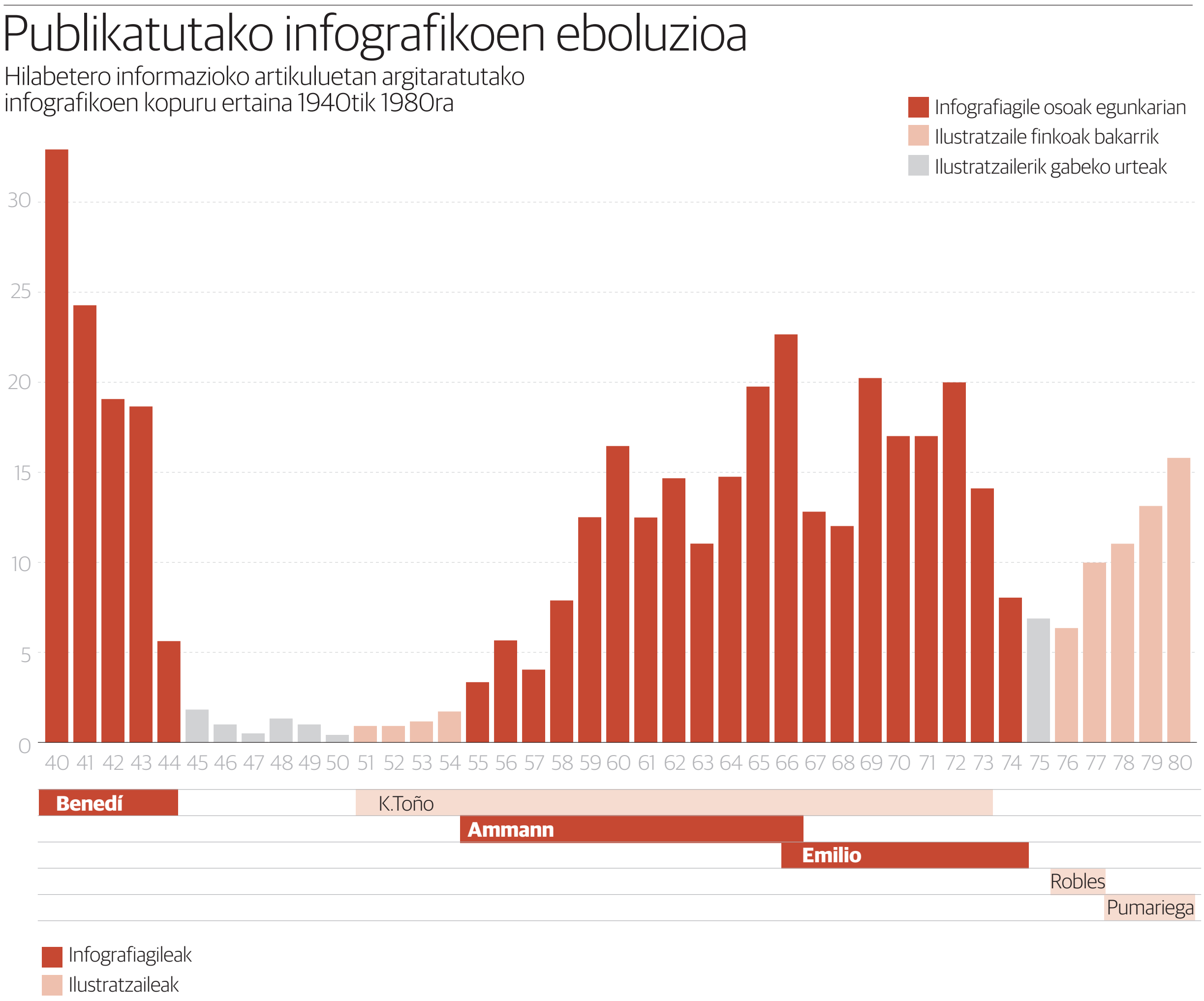

Irudia 1
1940tik 198ra publikatutako infografikoak
Iturria: Berezko elaborazioa

4.4.2.-1950-1970; ilustratzaileen garaia

1950eko amaieran marrazkigile berria kontratatzen du egunkari bilbotarrak. 'K.Toño' sinadurapean humorezko binetak –Benedík inoiz egin ez zituenak–, karikaturak eta ilustrazioak burutuko ditu nagusiki, baita zenbait infografiko ere. Hemen hasten da garai berri bat 'El Correo'-ren ibilbide grafikoan. Argi eta garbi nabaritzen da nola bai 'K.Toño' baita jarraian kontratatua izango zen Manuel Ammannek ere, marrazkigileen joera hartuta zeukaten. Orokorrean bereak ilustrazio lanak izango dira nagusi eta plumatxoarekin oso trebeak zirela argi utzi zuten behin eta berriz.

Honela, 1951ko lehen hilabetean infografiko hau berak sinatutako lehenengoa dugu.

Grafikoak ez dauka titularrik ezta beste inolako informazio testualik adierazitako altitudearen zenbakia baino. Maparen azpikaldetik testu batean adierazten da ulertu beharrekoa. Egilea ez zen ausartzen inolako azalpenik sartzen bere lehenengo grafiko honetan. Informatze lanarekiko urruntze hori argia izango zen bere lanean hurrengo urteetan zehar.

Handik aurrera egunero sinatzen zituen halako lanik, beraz egunkarian bertan lan egiten zuela argia zen. Hala ere argia da mapen eta grafikoen kalitatea jetsi egiten dela. Bere lehen urte horretako 1951ko martxoan zehar bi mapa ezberdin prestatu zituen 'K.Toño'-k. Honako honetan, kasu, Berlin inguruko aerodromoak agertarazten dira. Nabaritzekoa da nola irakurgarritasuna oso zaila den, baita ulergarritasun orokorra ere. Behekaldean saiatzen da azaltzen zertan datzaten letra solte horiek ('P', 'Y', etab; hegazkin motak) baina zenbakiekin nahastean irakurgarritasuna ia ezinezkoa gertatzen da. Eraberean, ez da inon azaltzen zer esa nahi duten hiru zinta horizontal horiek Berlinera apuntatuz.

Argia da egile berriaren esperientziarik eza mapak prestatzerakoan, oraindik mugak, itxasoa eta bestelako elementuak ez baitu jakin era garbian ezberdintzen.

1951ko urtarrilak 13

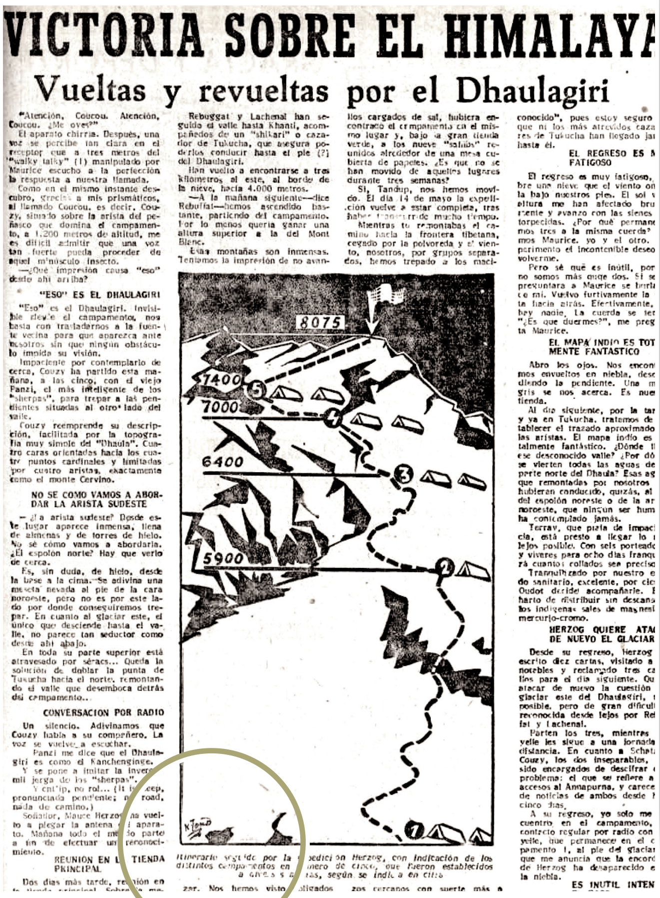
VICTORIA SOBRE EL HIMALAYA

Vueltas y revueltas por el Dhaulagiri

1951ko martxoak 31

Alemania está en primera línea

El tópico del Elba y la realidad del Rhin

Aeródromos rusos en la zona de ocupación. Las letras señalan los tipos de aviones. Y: "Yak"; P: "Polikarpov"; U: "Uchebuy"; M: "Mig"; L: "Lavochkin"; T: "Tupolev"; IL: "Iliowchine".

1951 eta 1952an zehar ia bakarrik humorezko binetak sinatzen ditu gure 'K.Toño'k. Betekizun horrek betetzeak eragin garbia izango du bere lanaren itxuran. Honen adibidea dugu 1953eko urtarrilak 10eko mapa hau. Gai ezin serioago tratatzen badu ere –eta informazio oso ona eduki arren– infografiagileak elementu barregarrietaz bete ditu infografikoak. Eraberan, Islandiako arrantza zonaldeak ere marraztutako arrainez apaindu ditu).

Mapak eskainitako informazioa ezin interesgarriagoa da garai hartan arrantzaren munduan izandako polemika dela eta. Islandiaren irlako bi itxas mugak adierazten ditu, baita 'puntu maximoen' teoriaren aplikazio praktika. Ala ere, eta nahiz eta oso argia eta beharrekoa izan, egileak grafikoaren lau izkinak bete nahi izan ditu apaindurako elementuekin.

Orrialde bereko behekaldean, bigarren mapan 'Gran Sol' izeneko arrantza zonaldea eguzki handi batez edertu du, ia txiste bat sortuz ere.

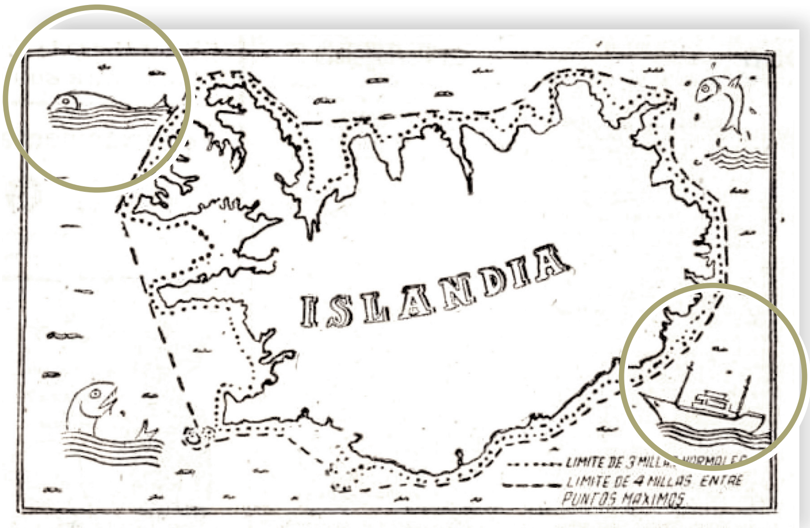

Mapa de Islandia en el que se aprecia el antiguo y nuevo sistema de señalar los límites de sus aguas territoriales. El procedimiento es el mismo que siguió Noruega.

1953ko urtarrilak 10

Si la teoría de la plataforma submarina se extiende, nuestros barcos pueden ser expulsados de sus lugares habituales de pesca

Un paso más hacia la eliminación del monopolio estatal en la producción de materiales nucleares

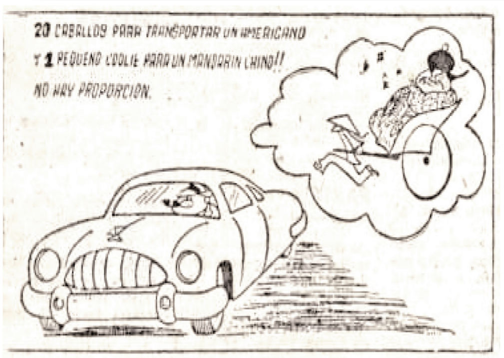

Orrialde berean, hirugarren marrazki bat agertzen zaigu ere. Munduko trafikoaren lehen arazoen inguruko artikulu bat ilustratzeko EE BBetako kotxe kopurua eta txinatarrenarenak gonbaratu egiten da era farregarri honetan.

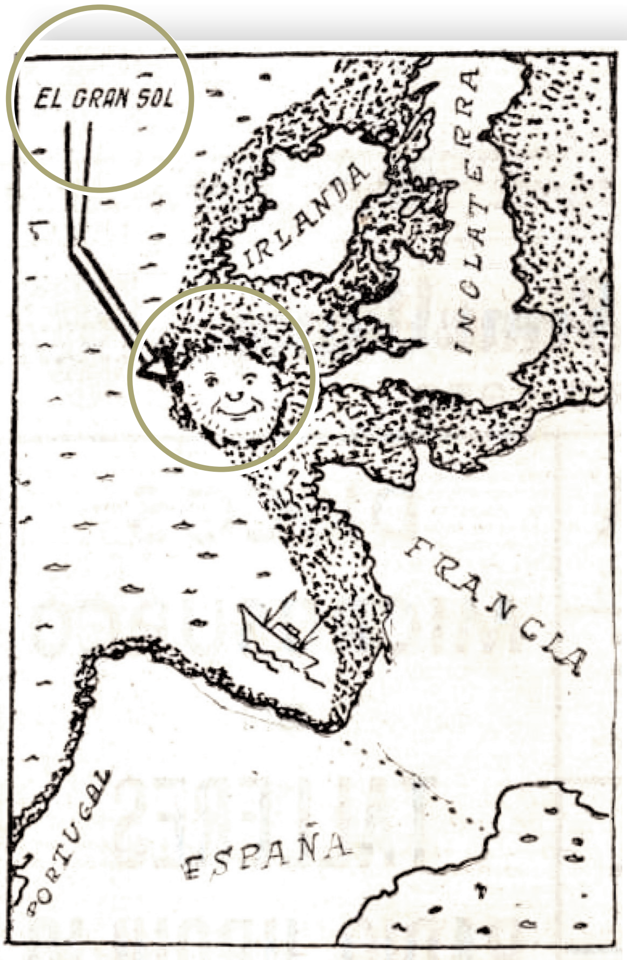

La plataforma atlántica del Norte de España y Francia con el banco pesquero del Gran Sol.

K.Toñok humorezko binetak sinatzen jarraitzen zituen bitartean, beste sinadura berria –'Kin'– agertuko da noizbehinka ere. Izengoiti hori erabiliz, marrazkigile honek zenbait mapa ere prestatuko du urte horietan zehar. Baina infografiagile finkoa ez egotearen ondorioz, egunkariaren mapak eta grafikoak pertsonalitaterik gabe agertuko zaizkigu. Bigarren Mundu Gerran zehar lortutako pertsonalitate grafiko hura desagertzen da.

1950ean 'Ya' egunkari madrildarrak Espainiako Txirrindularitza Itzulia antolatzeari utzio zion. Lau urte jarraian ez zen ospatu txapelketa eta 'El Correo'-ko zuzendariek txanda hartzeko zorian zeudeten. Lehenengo aldiz itzulia antolatu aurreko urteko udan Fratziako 'Tour'-eko segimendu berezia egin zuen egunkariak. Kiroletako orrialdeak guztiz bete ziren lasterketa frantziarraren inguruko informazioekin. Honen adibide dugu etapa bakoitzeko perfilari dedikatutako infografikoak.

1954ko uztailak 20

Honako honetan deigarria suertatzen da ikustea marraztutako zenbat elementu agertzen diren. Seguraski egun hartako orrialderik irakurriena izan zen honetan hiru argazki eta beste bost marrazki publikatu ziren. Erredaktorearen aurpegiaren erretratoa eta humorezko binetatxoarekin batera, Frantziako itzuliaren ibilbidetxoa agertzen da, baita eguneko etaparen profila.
Diseinu aldetik nabarmentzekoa da ere orrialdean inbertitutako esfortzua; zortzi elementu grafiko haueztaz gain, egungo etapako sailkapena, baita gainontzeko etapen zerrenda eta ibilbideari dedikatutako espazioak oso ondo ahokatzen baitute.

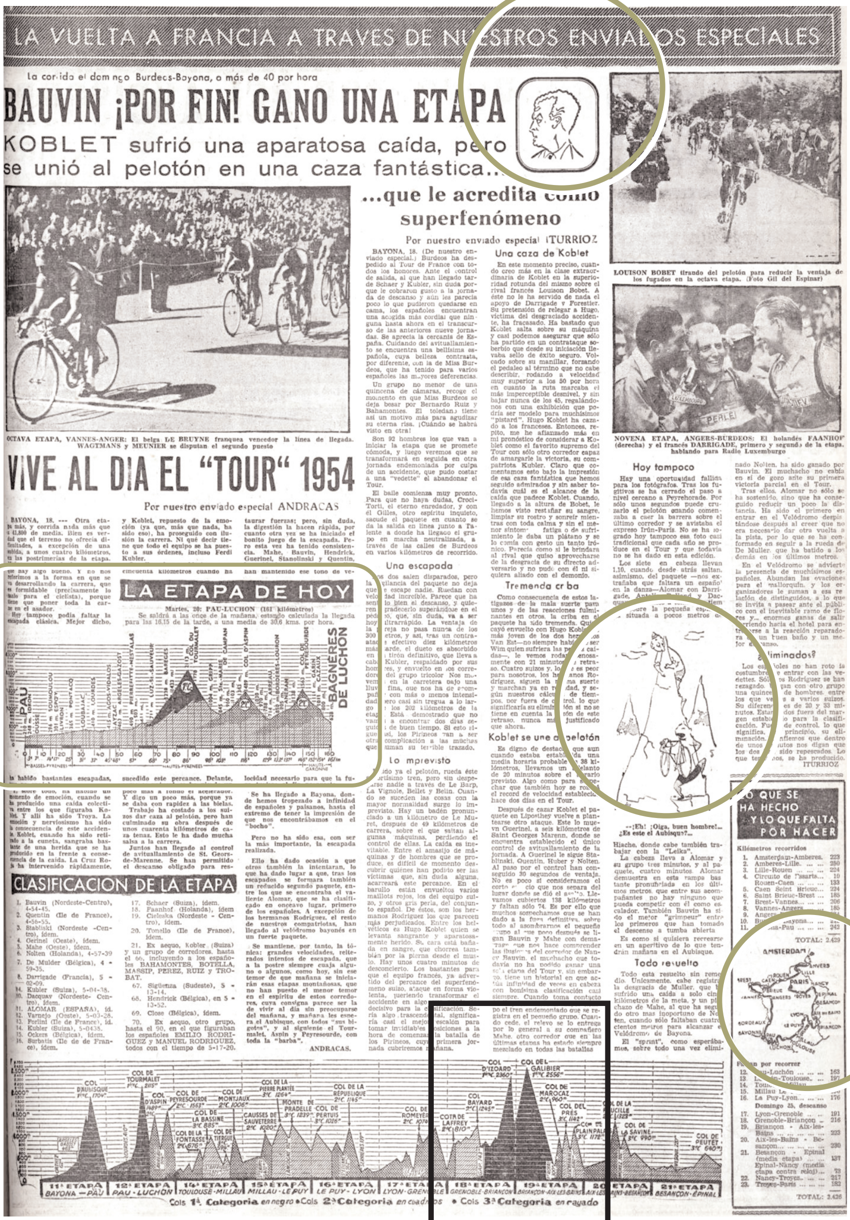

Behekaldean, ordea Tourraren gainontzeko etapen profila ere adierazten da (12. etapatik 21.era). Mendi bakoitzaren zailtasuna eta kategoria ezberdintzeko, infografiagileak gris ezberdinen trama bat erabili du.

Infografikoen falta nabaria zen oraindik egunkariaren orrialde guztietan zehar. Kiroletan, adibidez, futbol taldeen alineazioak oraindik montatzeileak prestatu beharra zuten testu kutxen bitartez. Emaitza ezin arraroagoa zen:

Atlético - Oviedo de hoy

...mbién parecían sencillos de la Real y Osasuna

Después de dos jornadas en blanco, que no habrán servido para que el terreno de juego se halle en las deseadas condiciones, pues el temporal de nieves, con la humedad subsiguiente, frustró esa presunta perfección, hoy se abre de nuevo San Mamés para ser escenario del partido Atlético-Oviedo, que si, sobre el papel, apenas si cuenta con motivos interesantes, en la práctica puede resultar otra cosa, habida cuenta, por un lado, las irregularidades del equipo bilbaino, sobre todo en aquellos partidos considerados como de "pan comido", y por otro el plan natural en que ha de venir el cuadro asturiano de pretender realizar aquí, frente al Atlético, lo que otros, no mejor cualificados que él, hicieron con anterioridad.

Después de su reciente victoria sobre Osasuna en Buenavista, tras de la cual los asturianos no se explicaban cómo el equipo navarro pudo vencer al bilbaino, el Oviedo ha saltado a zonas más templadas, en las que, por el momento, no existe el peligro del descenso automático ni siquiera ... partido de esta tarde puede resultar interesantísimo, por más que otra cosa parezcan decir las clasificaciones de ambos contendientes. También tenían, para la mayoría, caracteres de mero trámite los encuentros del Atlético con la Real Sociedad y con Osasuna y nadie ignora cuáles fueron sus lamentables consecuencias. Tan lamentables que, de no ser por ellas, a estas horas se hallaría el equipo bilbaino clasificado a un solo punto del Madrid y del Barcelona, líderes ambos "in partibus" del grupo de honor de la Liga.

Así, pues, muchachos, a no descuidarse y a poner en el empeño no sólo fútbol del bueno, sino también alma, mucha alma, que, a veces, vale tanto como aquél.

J. DE LA MAZA

ALINEACIONES

OVIEDO

ARGILA
TONI LUISIN JOSE LUIS
PACHECO FALIN
MANDI SALAVERRI GUILLAMON ARETA BASABE

ARTECHE PANIZO ARIETA MARCAIDA UGARTE
MAGUREGUI MANOLIN
GARAY VENANCIO CANITO
CARMELO

ATLETICO

Arbitro: ARQUE Hora: 4,15

1954ko otsailak 14

1950.eko hamarkada hartan publikatutako infografiko gutxi horien adibide bakarrenetarikoa 1954ko urriak 17ko azalorriko mapatxo hau dugu. Bertan, Bilboko 'El Arenal' zonaldeko planoa agertzen da adierazteko eginkizun erlijioso baten partehartzaileen kokapena.

EL CORREO ESPAÑOL
EL PUEBLO VASCO

LA CRUZADA DEL ROSARIO EN FAMILIA

Mensaje del reverendo Padre Patricio Peyton

HOY, A LAS CINCO, LA GRAN CONCENTRACION EN EL ARENAL

EL INCENDIO DE GENARRUZA

Ayer llegó al puerto de Barcelona el mariscal griego Papagos

1954ko urriak 17

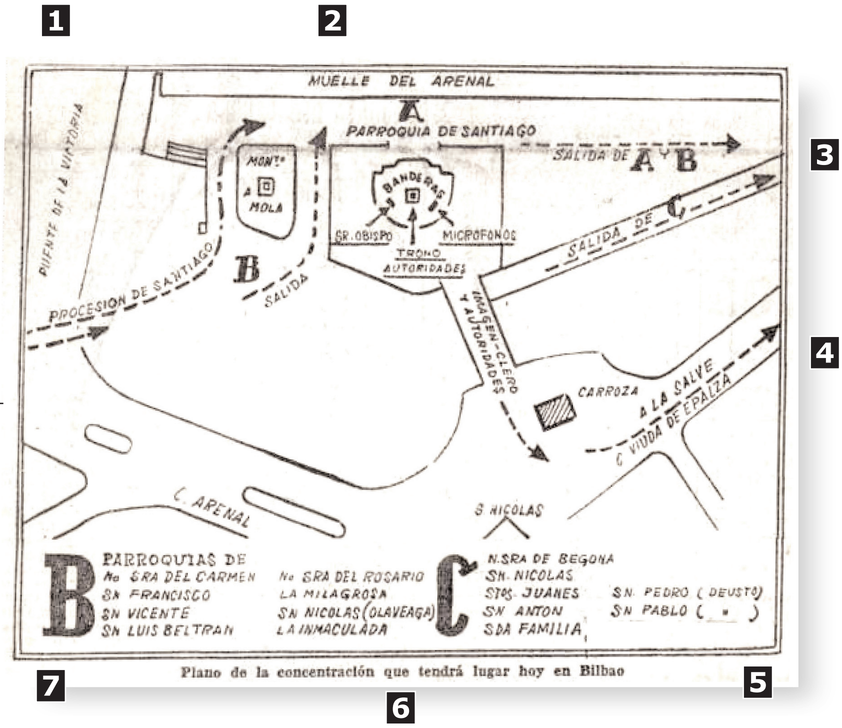

Plano de la concentración que tendrá lugar hoy en Bilbao

1.- Ez darama titularrik ezta bere osotasunezko elementu definigarririk, oinaz aparte.
2.- Irakurlea kokatzeko erabilitako sistema ezin sinpleagoa da. Mapak ez dauka zoom kokatzailerik.
3.- Gezi txikiak erabiltzen bai ausartzen da.
4.- Errekurtso guztiak ez ditu aprobetzatzen. Trama grisik ez ditu erabiltzen. Edonork bere etxean boligrafo batez prestatu zezakeen krokisaren itxura baino ez dauka.
5.- Sinatu gabekoa
6.- Argazki oina. Errekuadrotik kanpo, grafikoak menpekotasuna dauka kanpoko elementu honekin. Bera gabe ezin bailitzateke ulertu bere funtzioa.
7.- Erabilitako legenda sinple batekin 'B' eta 'C' parrokiak ezberdintzen ditu

Infografiagilerik gabeko urteen etaparen ezaugarri nagusia, beraz, infografikoak pertsonalitaterik gabekoak izatea esan genezake. Marrazkigilea ez da ausartzen bere irudia mezu proprio eta funtzioa betetzen duen genero bezala tratatzen, hortaz, eskematikotasuna, argibideen falta eta argazki oinaren beharra.

a) Manuel Ammannen agerpena

1955an Benedíren osteko lehen infografiagile eta marrazkigile finkoa eta osoa agertzen da. Manuel Ammann arkitekto bilbotarra –Bilboko familia ospetsukoa–, hain zuzen. Egile honek estilo proprioa agertaraziko du lehenengo egunetik. Urtarrilak 20an egin eta sinatutako lehen mapa honek berriro aurreko hamarkadan publikatutako mapa haien pertsonalitate hura gogoratzen digu. Itxasoaren marrazketa mota zaindua, errotulazio garbia eta informatzeko griña: toponimoak bakarrik ipini beharrean halako mapa txiki batean geziak eta guzti sartu ditu.

1954ko urriak 17

Hala ere, Ammannek ez du grafikorik egingo bere lehenengo hilabete hauetan. Oraindik 'K.Toño'-k zenbait kokatzaile txiki egingo ditu urte osoan zehar. Berriro, ilustratzailearekin bere estilu nahasia aurkitzen dugu Eibarreko Bizikleta txirrindularitza lehiaketaren plano hau marrazterakoan. Hurrengo eguneko azalorrirako Ammannek bi kokatzaile txiki prestatu zituen. Argi zegoen bi marrazkigileek bere lana batera egiten zituztela, batzutan errolak ondo ezberdinduz eta besteetan bakoitzaren funtzioa elkarrekin uztartuz.

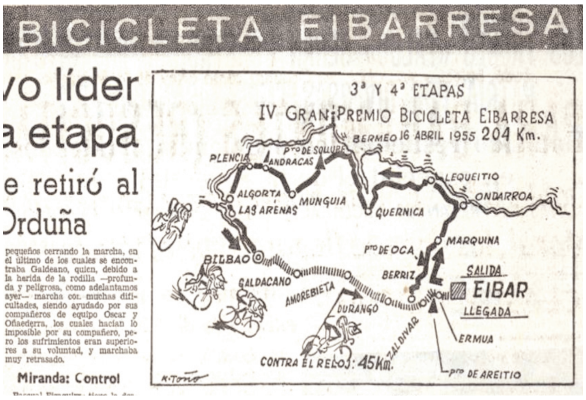

1955eko apirilak 16

1955eko apirilak 16

Paisaiak eta azpiegiturak zituen gogoko Manuel Ammann arkitektoak. Bere lan ikusgarrienak ia beti azalorrian publikatzen ziren. Bere estiloa oso argia zen; eskenak marraztea eta, hauen gainean, izenak koadro nagusitik kanpo, geziekin indikatuta. Hainbat aldiz erabiliko du sistema hau ezen bere ikutu pertsonalaren ezberdintzapen bezala funtzionatuko duen. 'K-Toño'-k, ordea ez du erabilitako normalean gezi bertikal horiek testua eta marrazkia banatzeko. Zadorrako urtegiaren marrazki honetan argi ikusten denez, lekuen izenak eta adierazpen nagusiak marrazkitik ahalik eta gehien aldendu nahi ditu.

EL CORREO ESPAÑOL
EL PUEBLO VASCO

INFORME OFICIAL DE LA UNIVERSIDAD DE MICHIGAN

La vacuna Salk contra la parálisis infantil es eficaz en un ochenta o noventa por ciento de los casos

«Da resultado, es segura, eficaz y poderosa», dice el doctor Francis

LA VACUNA SALK CONSTITUYE UN PASO DECISIVO EN LA LUCHA CONTRA LA POLIOMIELITIS

REGALO DE LOS ESPOSOS HUNTINGTON A ESPAÑA

La firma de los acuerdos de París

Parece inminente el estallido de la guerra civil en Indochina

HA SIDO ANUNCIADA UNA OFENSIVA GENERAL DEL GOBIERNO CONTRA LAS SECTAS

El Salto del Zadorra ha comenzado ya a embalsar agua

1955ko apirilak 13

El Salto del Zadorra ha comenzado ya a embalsar agua

En el grabado de Amann se recoge el estado actual del embalse formado en las proximidades de Villarreal por la presa de Urrunaga, que integra el conjunto de las obras en construcción del salto del Zadorra. Cerrado hace unas semanas el paso del agua, ésta ha comenzado a llenar el embalse, en el que en estos momentos se calcula hay casi tres millones de metros cúbicos.

La altura alcanzada por el agua en el punto de mayor profundidad (junto a la presa) llega ya a cinco metros.

En tanto no se produzcan las avenidas frecuentes en esta época del año, el embalse irá elevando su nivel lentamente, pero en cuanto llueva en las cabeceras de los ríos se alcanzará la cota máxima (24 metros), de la que por ahora faltan 19 por cubrir.

Basta que suba el nivel del agua algo más que lo que en estos momentos alcanza para que llegue a las proximidades de Villarreal y del trazado de la carretera nueva, donde será detenida por el dique allí construído.

Aun cuando, por la dificultad de los trabajos en la central subterránea de Barázar, el salto no podrá entrar en funcionamiento antes del verano del año próximo (y muy posiblemente del invierno), el embalse ahora formado permitirá realizar muchos cálculos sobre caudales pérdidas, etc., y confirmar las previsiones hechas en los proyectos que sirvieron de base a las actuales obras.

1956ko abuztuaren 30eko orrialde hau ilustratzailearen betekizun bikoitzaren adibidea dugu. Bertan, goikaldeako ilustrazioarekin batera, behekaldean infografiko osoa aurkitzen dugu Portugalete eta Getxo artean komunikazio bideak eraikitzeko bi proiekturekin.

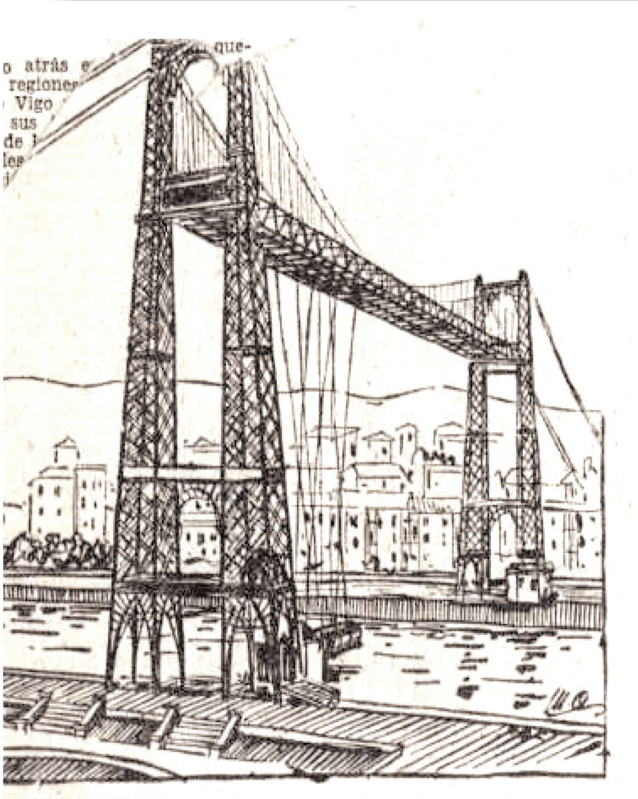

Portugaleteko Zubiaren proiektuaren autorea zen Alberto de Palacio jaunaren erretratoa marraztu zuen 'K.Toño'-k orrialdearen goikaldean gaiaren buru bezala agertzeko

1953ko abuztuak 30

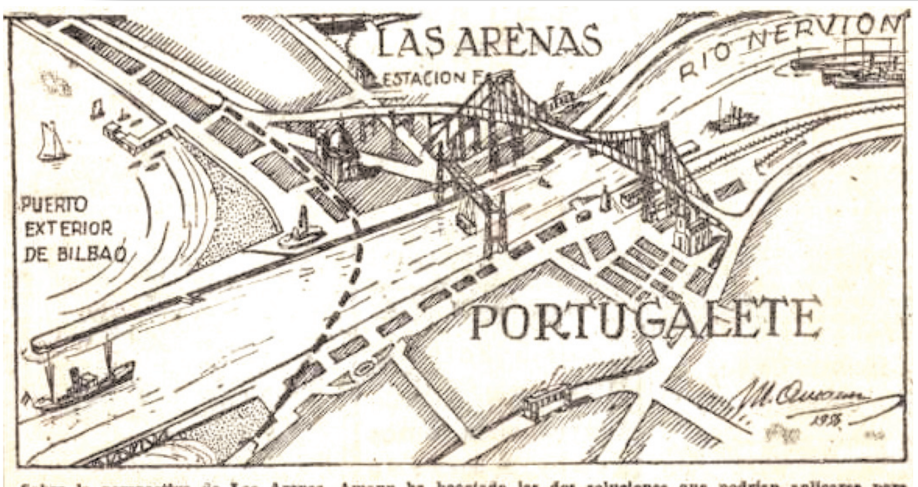

Sobre la perspectiva de Las Arenas, Amann ha bocetado las dos soluciones que podrían aplicarse para poner en contacto ambas orillas de la Ría. A la derecha del Puente, el viaducto; a la izquierda (marcado por líneas de puntos), el posible emplazamiento del paso subfluvial

Deigarria suertatzen da erabat orrialde berean eta gai beraren inguruan hiru bi elementu grafiko horren ezberdin aurkitzea. Sinadura berbera daramate Manuel Ammannek prestatutako goiko ilustrazioa zein beheko infografikoa. Hala ere nabaria da ere bigarren honetan askoz informazio gehiago sartzeko abagadune bazeukala eta agian ez zen konturatu edo ez zuen nahi. Berriro, ilustratzaile eta margolari bezala zeukan influentzia eragin handia ekarrio zion infografiko honi, zein, beste edozein infografiagileren eskuan informazio gehiago sartu ahal izango luke.
Lana bisualki oso erakargarria izanda eta ziur aski dedikatu behar izan zion denbora dela eta, sinadurarekin batera data ere idatzi du egileak, artearen munduko beste eraginaren oiartzuna

1957ko maiatzak 30eko orrialde honetan berriro bi infografiko erabat ezberdin sinatu zituen Manuel Ammannek. Grafikoaren oinean erredaktoreak 'Don Manuel Ammann' deitzen du marrazkigilea, adineko pertsona baten aurrean gaudela demostratuz.

Oso arraroa suertatzen da bi grafikoen konbinazioa; espazio berbera isladatu baitu bi ikuspegi ezberdinetatik; planokoa batean eta paisaiakoa bestean. Are geghiago, bi marrazkiak elkarbanatuta daude, berriro Ammannek informatzaile baino ilustratzeile tea marrazkigilea zela demostratuz, beraz, lan hau prestatu zuenean marrazkiaren edertasuna eta informazioaren interesa ez zuen jakin uztartzen.

La plumilla de don Manuel Amann ha dibujado la dársena de la Benedicta, en la que será construido el dique seco al que se refiere el presente reportaje

DESDE el año 1929 comenzó a verse por la Junta de Obras del Puerto de Bilbao la precisión de disponer de un dique seco de carena, que cubriera las crecientes necesidades del puerto bilbaíno, exigencia ampliada y desarrollada en los diferentes estudios realizados en años sucesivos, y en especial en 1937, 1940 y 1941.

Una orden de la Dirección General de Puertos de 18 de noviembre de 1943, encomendó a la Junta de Obras del Puerto de Bilbao la confección del correspondiente proyecto que, una vez terminado, fué aprobado por los organismos competentes del Ministerio de Obras Públicas.

Sacadas a subasta la ejecución de las obras correspondientes, hubieron de ser declaradas desiertas, en dos ocasiones, ya que el tiempo transcurrido entre la confección del proyecto y el anuncio de la subasta había hecho variar, de forma importante, los costos de la obra.

Entonces se estudió la conveniencia de realizar ésta por partes, de las que se consideró la primera y más importante la del muelle del recinto, en el que ha de ser construído el dique seco.

Las obras a realizar

Las obras a realizar consisten fundamentalmente en la construcción de un muelle-ataguía, dentro del cual quedará, en su día, el dique seco qua se construya. Este muro estará asentado en la roca que forma el fondo de la dársena.

Fundamentalmente las operaciones a realizar serán las siguientes:

1.—Dragados de los fangos y arenas actualmente existentes hasta llegar a la roca que forma el fondo.

2.—Desmonte de la roca situada en la superficie que, como consecuencia de la acción de diversos agentes, suele presentar fisuras por hallarse descompuesta.

3.—Una vez llegados a la roca viva, y realizada la explanación de ésta, ha de formarse una base impermeable de escórias del alto horno, que presentan la propiedad de fraguar sólidamente en el agua.

4.—Sobre la misma se colocarán bloques de hormigón, previamente construidos y soldados luego sobre el terreno, mediante

l estrellarse
lencia

se estrellaron dos reactores del

vicios para traer los cuerpos de
e, donde será instalada la capilla
n esta madrugada.

el don Fernando de Alfaro y del
piloto, alférez de las Milicias Uni-
o Marroquí; brigada telegrafista,
primero mecánico, don Dionisio
necientes a la Escuela de Cuatro
Julio Nuvoa Martínez; el cabo
ncisco Alonso González; el cabo
s Moreno, y el cabo primero mon-
es, pertenecientes al Ala de Caza
nises (Cifra.)

En el plano aparece el dique seco de la dársena de Sestao, el recinto del cual es recogido en el grabado en negro. Las zonas de puntos señalan las dársenas y el muelle para trasatlánticos a construir después del dique seco

1957ko maiatzak 30

1958ko apirilak 27ko azalorrian marrazki informatibo eder hau prestatu zuen Ammannek Bilboko Begoña eta Otxarkoaga auzoen komunikazio bideen eraikitzea adieraziz. Urte bereko abuztuko beste orrialde honetan Ammann eta K.Toñoren lana aldi berean publikatuta aurkitzen dugu. Berriro, bi marrazkigileek aldi berean lan egiten jarraitzen zutela demostratzen da. Aurreko orrialdean, ordea, 'K.Toño'-ren adibidea aurkitzen dugu, eguneroko bere bineta prestatzen jarraitzen baizuen.

1958ko apirilak 27

Berriro, lan neketsu eta erakargarri baten aurregan gaudela, Ammannek urtea gehitzen dio sinadurari. 'Dársena La Benedicta' goiko grafikoan bezala, marrazkigileak izenak indikatu baino ez ditu egiten. Grafikoak ez dauka ez titulurik ezta azalpen gehigarririk, beraz nahitaezkoa da irakurtzea erredaktorearen oina beronen mamia ulertu ahal izateko. Testu horren hasieran grafikoak zonaldea behar bezala erreproduzitzeko izan dezakeen arazoak anuntziatzen ditu, nolabaiteko barkamena eskatuz irakurleari akatsak edota perspektiba irregulartasun posibleengatik.

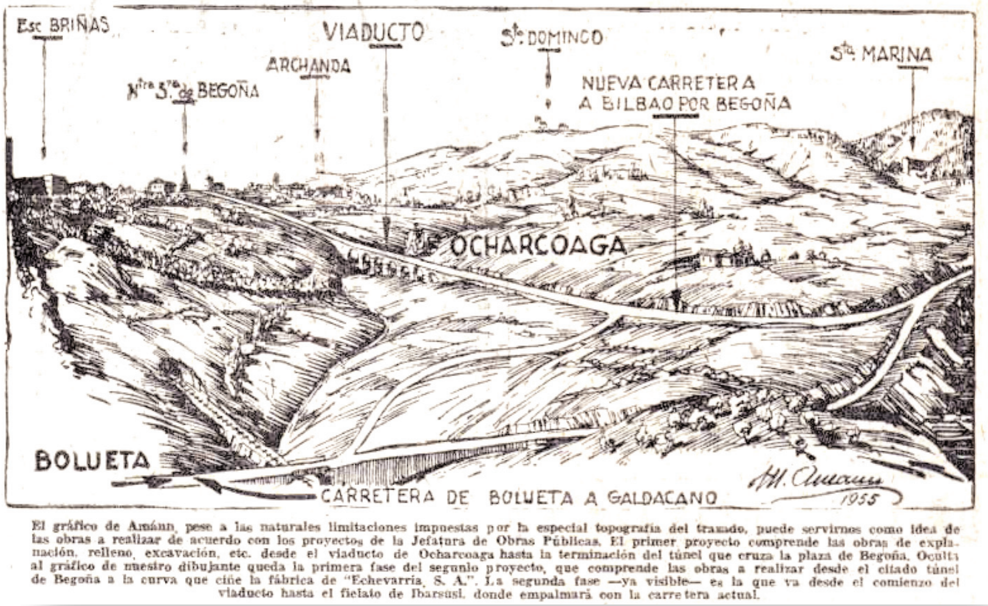

El gráfico de Amánn, pese a las naturales limitaciones impuestas por la especial topografía del tramado, puede servirnos como idea de las obras a realizar de acuerdo con los proyectos de la Jefatura de Obras Públicas. El primer proyecto comprende las obras de explanación, relleno, excavación, etc. desde el viaducto de Ocharcoaga hasta la terminación del túnel que cruza la plaza de Begoña. Oculta al gráfico de nuestro dibujante queda la primera fase del segunlo proyecto, que comprende las obras a realizar desde el citado túnel de Begoña a la curva que ciñe la fábrica de "Echevarría, S. A.". La segunda fase —ya visible— es la que va desde el comienzo del viaducto hasta el fielato de Ibarsusi, donde empalmará con la carretera actual.

Infografikoen kopurua igoz dihoa azken urte hauetan, eta, aldi berean, grafiko motak ere dibertsifikatuz. Aurreko hamarkadan mapen proportzioa ia osoa izaten bazen, bapatean portzentai hori 35 puntu inguru jeitsi da. Diagramak eta estatistika infografikoak hasten dira bere lekua hartzen ere eta finkatuz.

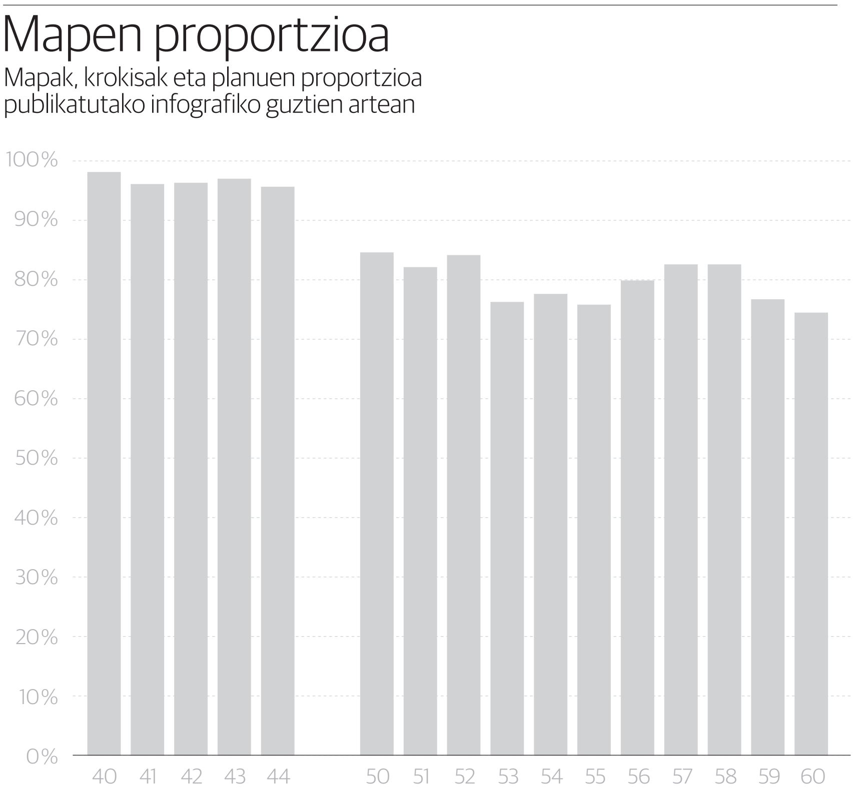

Irudia 2
Konparazioa: Benedíren garaia (1940-44) eta K.Toño eta Ammannenaren arteko (1950-60) mapen portzentaiaren eboluzioa
Iturria: Berezko elaborazioa

Era berean, azpimarratzekoa da nola infografiagile nagusiak, Manuel Ammannek, mapa huts edo kokatzaile gutxi prestatzen dituen. Gainera, Ammannen mapetan oso elementu informatibo gehigarri gutxi aurkitzen ditugu. Bere burua kartografo hutsa kontsideratuko balu bezala, ematen du mapak erreproduzitu baino ez zituela egin nahi. Horregatik, nahitaezkoak bihurtzen ziren behekaldean gehitutako adierazpen idatziak. Adibidez, 1958ko uztailak 16ko mapa honen mezua ulertzea ezinezkoa izango litzateke behekaldeko informaziorik gabe. Zazpi paragrafotan eta maparen espazioaren hiru laurdenak inguru betetzen, azalpen horiei esker jakin dezakegu herrialde bakoitzaren agertzearen arrazoia.

El golpe de Estado en el Irak, organizado sin duda, bajo la influencia de Nasser, ha destrozado bruscamente el sistema de alianzas organizado por Occidente en el Oriente Medio.

EGIPTO

El primer beneficiado de la revolución iraquesa, es, sin duda, Nasser. Pero quienes mayores ventajas sacarán de la misma son los sirios. La unión con Egipto ha sido una fórmula para evitar la caída total en manos del comunismo. Pero la formación de la gran Siria, en la que se integrarían Irak y el Líbano es el gran objetivo de la política siria desde hace muchos años

IRAK

Era el Estado árabe más favorable a Occidente. Y su política actual estaba dirigida al desarrollo económico del país, a lo que se destinaban hasta el 75 por 100 de los ingresos del petróleo. No obstante, su política era dirigida por un hombre sumamente impopular, Nuri Es Said, cuya suerte no ha quedado todavía aclarada.

JORDANIA

Federada con el Irak, la gran habilidad del rey Hussein, que se apoya para sostenerse en los beduinos y el Ejército, ha conseguido mantener, hasta ahora, la independencia del país. Si el Irak, en el que encontraba un sólido apoyo, le falla, difícilmente podrá sostenerse por mucho tiempo.

LIBANO

La crisis del Irak afecta de forma decisiva al Líbano: de aquí la explicación del desembarco norteamericano.

ISRAEL

La crisis del Irak ha tenido que causar especial inquietud en Israel, cada vez más encerrada entre países totalmente hostiles. El desembarco americano habrá hecho dar más de un suspiro de satisfacción a sus dirigentes.

CHIPRE

Las controversias turco-griegas en Chipre quedan ahora en un segundo plano, mientras la Gran Bretaña refuerza considerablemente sus guarniciones en la isla, y sus buques de guerra navegan hacia las costas de Oriente Medio, donde su presencia puede ser indispensable.

1958ko uztailak 16

Hala ere, nahiz eta taulak eta mapaz besteko gainontzeko infografiko motak bere espazioa irabaziz joan, deigarria suertatzen da ikustea nola orrialdeetako zenbait elementuk horaindik bere itxura zaharra mantentzen zuten eta marrazkigileak eginda izan beharrean muntatzaileek burutzen zuten. Hala gertatzen zen oraindik, adibidez, futbol taldeen alineazioen prestaketarekin.

1959ko urtarrilak 4eko azalorrian infografiko hirukoitza agertzen da bigarren aldiz egunkariaren historian. Baina bestean ez bezala, hemen hiru mapak izan beharrean, hiru diagramak dira esplikatzeko Errusiak botatako kohetearen ibilbidea eta gainontzeko xehetasunak. Hirurek atzealdea beltza dute, horrek behartzen du marrazki osoa zein testuak zuriz marrazten. Infografikoek ez daramate sinadurarik, baina Ammannen itxura ez daukate. Eraberean, marrazkia zein testuak zuriz idatzi eta margotuta egotean, guztiz 'gouache' izeneko teknika egindako lehen infografikoaren aurrean gaudela esaten digu. Normalean teknika hau bakarrik testu kutxa solteekin erabiltzen zen, baina kasu honetan infografiko osoa –hirurak– 'gouache' erabiltzen prestatu behar izan zuen egileak.

1

2

3

EL CORREO ESPAÑO[L]
EL PUEBLO VASCO

BILBAO — LEDESMA, 6 — APARTADO 205 — DOMINGO, 4 DE ENERO DE 1959 — TELEFONO 17810 — NUME[RO]

EL COHETE LANZADO POR RUSIA A LA LUNA NO ALCANZARA A NUESTRO SATELITE

El gráfico recoge la situación del proyectil soviético a las diez de la noche de ayer, al mismo tiempo que indica, en el recorrido Tierra-Luna, las distancias que alcanzaron los dos proyectiles que Norteamérica lanzó, sin éxito, a la Luna

DESPUES DE PASAR JUNTO A ESTE ENTRARA EN LA ORBITA DEL SOL, CONVIRTIENDOSE EN EL PRIMER PLANETA ARTIFICIAL

A las 19, hora española de ayer, alcanzó las 284.000 kilómetros de altura y se desplazaba a una velocidad de 9.000 kilómetros por hora

LONDRES, 3. — Radio Moscú anuncia que a las 19, hora española, el cohete lunar ha alcanzado una altura de 284 000 kilómetros.

Alexander Topchief, vicepresidente de la Academia de Ciencias de la Unión de Repúblicas Socialistas Soviéticas, dijo al mismo tiempo que ahora esta claro que el cohete lunar se convertirá en un satélite del Sol, el primer planeta artificial.

La velocidad y dirección del vuelo hacen possible decir que el proyectil nunca volverá a la Tierra.

A la hora citada, el cohete se desplazaba a una velocidad de nueve mil kilómetros por hora.

El gráfico muestra un esquema de la velocidad que ha tenido que alcanzar el proyectil ruso para llegar hasta la órbita de la Luna, independientemente de que alcance a ésta o se pierda en el espacio. El triángulo inferior muestra el progresivo aumento de la velocidad, a medida que se agotan los cohetes impulsores. Estos han de proporcionar al proyectil, por lo menos, 11,2 kilómetros por segundo, esto es, unos 40.000 kilómetros por hora. A partir de la zona ancha del dibujo el proyectil pierde velocidad a medida que se aproxima a la Luna, pero al entrar en la órbita de atracción de ésta —en la que, al parecer, no caerá el proyectil ruso— aumenta nuevamente su velocidad, como consecuencia de su caída hacia la superficie lunar.

Las señales

RIVERNEAD (Nueva York), 3. — La Radio Corporation of America ha logrado captar las señales emitidas por el cohete ruso. (Efe.)

En Holanda

AMSTERDAM, 3. — Radio Nera, al norte de Holanda, ha informado haber captado claramente las señales del cohete soviético lanzado al espacio en dirección a la Luna. La emisora señaló que los "bips" emitidos por el cohete fueron captados a las 3,30 de la madrugada (hora española). (Efe.)

Señales

COLUMBUS (Ohio), 3. — Un grupo de escuchas del Observatorio de Codumbus informa que han captado unas débiles señales que pueden haber sido emitidas por el proyectil ruso que ha sido lanzado hacia la Luna.

"Las señales —ha dicho uno de ellos— **fueron recogidas en 19.993 megaciclos, a las 8,55 de esta mañana (hora española). Estamos casi seguros que pertenecen al proyectil.**" (Efe.)

Sorpresa

LOS ANGELES, 3.—Los hombres de ciencia norteamericanos especializados en asuntos relacionados con el espacio han expresado sorpresa en torno al peso de la base final del cohete lanzado por Rusia a la Luna, según el anuncio hecho por Radio Moscú.

"Es tremendamente grande", ha dicho el doctor Henry L. Richter, del Instituto de Tecnología de California, encargado del laboratorio de propulsión "Jet".

Según el anuncio soviético, el cuerpo final del cohete lanzado ahora, en el que han sido colocados instrumentos de precisión para medir el campo magnético de la Luna, la intensidad de la gravedad de nuestro satélite natural y obtención de otros datos, es de 1.467,3 kilos. (Efe.)

La estela

HEW HAVEN (California), 3.— El profesor Robert Brown, del Observatorio local, ha dicho que **"es posible que una especie de nube blanca, vista desde aquí, sea la estela de sodio dejada por el cohete ruso lanzado a la Luna".**

Agregó que el fenómeno fué apreciado a la 1,58 de la madrugada y fué visible hasta las 2,03.

El grabado muestra las cuatro posibilidades del proyectil ruso:
1.—Caer directamente sobre la Luna: se destruiría en el golpe.
2.—Convertirse en satélite de nuestro satélite.
3.—Rodearla para regresar a la Tierra.
4.—Pasar más o menos próximo a la Luna, para perderse en el espacio, convirtiéndose en planeta, dentro de la órbita solar: ésta última es la que, al parecer, tendrá lugar en la mañana de hoy.

LA HABANA ESPERA CO[...]
DE FIDEL CASTRO Y[...]

Han sido evacuades los 500 norteamericanos-turistas y estudiantes- a quienes sorprendió en Cuba el cambio de régimen

1959ko urtarrilak 4

Ammann eta 'K.Toño' kointziditu egin zuten garai hartan deigarria da ere bien arteko estilo ezberdina. Nahiz eta askotan orrialdeak konpartitu ere, argia da bata eta bestearen plumak norabide ezberdinak zeramatzatela. 1960tik aurrera bi marrazkigileen funtzioak pixka bat ezberdintzen hasten dira eta alde batetik 'K.-Toño'-k humorezko binetak eta, batez ere, eguneroko bere 'Estampas vizcaínas' atala betetzen zituen bitartean, Ammannek diagramak eta azalpen grafikoak marraztuko ditu batez ere, honako hau bezala:

Pagina 12 EL CORREO ESPAÑOL-EL PUEBLO VASCO. Miércoles, 10 Febro. 1960

LOS DE FRESNES SIGUEN CORRIENDO...

Andríes había colocado en su cama un muñeco de trapo con una mascarilla de escayola

CON ELLO ENGAÑABA A LOS GUARDIAS CUANDO PASABAN REVISTA NOCTURNA

LA fuga rocambolesca de los cinco reclusos de Fresnes sigue dando trabajo a la Policía francesa.

Se van conociendo todos los detalles de la evasión, contados sobre todo por el detenido Choplin.

Se sabe ahora, por ejemplo que el temible ex minero, el "máscara roja" Jean Louis Andríes, condenado a muerte en rebeldía por los Tribunales belgas como consecuencia del asesinato de un aduanero, no había dudado en apuñalar a otro detenido de Fresnes, para asegurar el éxito de la escapatoria proyectada.

«Yo no tengo por qué huir»

El drama se desarrolló en el interior de la prisión hace dos meses, después que los "inquilinos" de la celda 127, del primer piso del establecimiento carcelario descubrieron que Andríes, recluido en la celda 37, justamente debajo de ellos, recibía sacos de escayola, que le enviaban, por medio de una cuerda, desde el piso cuarto.

Al día siguiente, en el patio de la cárcel, Andríes dijo a los tres detenidos de la celda 127.

—Ya que conocéis mi secreto, tendréis que ayudarme. Y podréis escapar también conmigo.

Los tres detenidos, Choplin, Drouet y Katterer, aceptaron la proposición del "máscara roja". Le temían y sabían que era peligroso. Sin embargo, cuando siguiendo las indicaciones que él les dió, habían establecido ya comunicación con la celda de Andríes, abriendo un agujero en el piso, Katterer se negó a continuar.

—Si acepté en un principio —dijo a Andríes—fué porque mis dos compañeros de celda tenían miedo de tí. Pero a mí no me das tú miedo. Yo no tengo por qué huir y no te obedeceré.

Rápidamente Andríes comprendió que estaba en peligro de perder su influencia. Tenía que seguir siendo el "caid", el amo. No vaciló un momento. Cogió un cuchillo que llevaba escondido y le asestó cuatro puñaladas en el pecho al que había osado esistirle. No debieron de ser las heridas muy graves (acaso porque el cuchillo no daba para más) puesto que Choplin y Drouet pudieron subir al herido a la celda y curarle allí provisionalmente.

Al día siguiente le llevaron a la enfermería a Katterer, respetando la ley del silencio, que rige entre los malhechores, declaró que las heridas se las había causado él mismo, al abrir con poca habilidad un bote de conservas. Cuando, al cabo de unos días, volvió ya curado a la celda, estaba vencido y aceptó, como los otros, obedecer a Andríes.

Trabajaba bien el ex minero

El "máscara roja" había calculado minuciosamente cómo tenía que construir su subterráneo. Por haber sido minero, sabía abrir una mina con rapidez y eficacia.

—Yo me quedaba maravillado viéndole trabajar—ha declarado Choplin—. Lo hacía metódicamente, deteniéndose sólo unos instantes para calcular a fin de no desviarse en la trayectoria. A mí me costaba seguirle retirando la tierra y los cascotes que él arrancaba y esparciéndolos disimuladamente por los sótanos.

Efectivamente Andríes, como un verdadero director de escena, había previsto todos los detalles. Con escayola se había fabricado una mascarilla, le había dado un poco de color con negro de humo y hasta le había pegado unos pelos cortados de su propia cabeza. Cuando bajaba a trabajar en el subterráneo, dejaba la mascarilla colocada sobre la almohada de su cama.

Con escayola también se había hecho el vaciado de una mano, que dejaba igualmente reposando sobre la colcha. Y para que pareciera totalmente que él estaba en la cama, metía entre las sábanas un muñeco hecho con prendas de vestir llenas de papeles viejos. Lograba además dar la impresión de que se trataba de un cuerpo vivo. Para ello tenía una cuerda ataca a la almohada. Sus cómplices del piso de arriba, al que iba a parar el otro extremo de la cuerda, tiraban de ella y hacían moverse la almohada, que, a su vez movía la mascarilla. Como es natural, esta maniobra estaba destinada a engañar a los guardias en el momento de pasar la inspección por el ventanillo de la puerta de la celda. En aquella parte de la prisión sólo hacían dos veces el recorrido cada noche.

Existía todavía otro detalle. La losa de separación entre la celda del entresuelo y la del primer piso estaba encondida debajo de una cama y había sido reemplazada por una pieza de escayola, de las mismas dimensiones sostenida por cuerdas clavadas a la parte inferior del asiento de un taburete. Con ello era fácil quitarla y ponerla rápidamente. Para bajar a los sótanos, Andríes se había fabricado una escala de cuerda con peldaños de palos de escoba.

Un periscopio con botes de conserva

No menos ingenioso que el "jefe" era el lugarteniente Bazin, que se había hecho un periscopio con botes de conserva. Este aparato, que ha sido encontrado en su celda, le servía para observar las idas y venidas del personal de la prisión, cuando él es disponía a hacer bajar los saquitos de escayola hasta la celda de su cómplice.

Los policías encargados de la investigación han averiguado ya cómo llegaban a la prisión los sacos de escayola. Bazin, que no estaba sometido, como Andríes, a un régimen de alta vigilancia, tenía contacto con otros prisioneros, los cuales encargaban la escayola a sus amigos o familiares. Estos se la enviaban en los paquetes y ellos la entregaban a Bazin.

Andríes obligaba a pagar la escayola a escote entre todos los cómplices y en proporción al dinero que cada uno recibía del exterior. Pero la verdad es que lo recaudado, no sólo servía para pagar la escayola, sino también para que Andríes se hiciera unos ahorros. Se cree que llevaba sobre él, en el momento de la huída, unos 50.000 francos de los antiguos. Había prometido a sus cómplices —eso sí— que los indemnizaría largamente cuando estuvieran libres.

—Organizaré un buen golpe —les aseguraba— y todo el dinero que nos reporte os lo distribuiré en compensación.

Trabajaba sobre los hombros de los demás

Pocos días antes de quedar terminado el subterráneo, cambiaron a Katterer de celda. Le sustituyó André Costa, al que obligaron también a obedecer a Andríes. A lo que no estaba obligado era a bajar al subterráneo. Eran Choplin y Drouet los que, por turnos, ayudaban al ex minero.

—Tuvimos muchas dificultades —ha contado Choplin— en aquella chimenea que nos iba a llevar a la luz y a la libertad. Primeramente encontramos un tapón de cemento, que nos hizo cambiar de dirección y abrirnos camino casi en vertical. Llegó con ello un momento en que Andríes no era bastante alto para seguir trabajando. Al principio, nos poníamos nosotros de rodillas y él se subía sobre nuestros hombros. Pero, a medida que el trabajo avanzaba, teníamos que ir levantándonos poco a poco, para que Andríes, siempre sobre nuestros hombros continuase la faena. Una vez terminada ésta, nuestro agujero tenía la forma de una V, algo irregular. Mientras el trazo recto que descendía desde el sótano de la prisión era bastante inclinado para permitir fácilmente la bajada, en cambio, el otro abierto verticalmente hacia la salida se presentaba difícil para el que pretendiera pasar sin ayudas. Era necesario apoyarse en los hombros de otro para alcanzar la salida o, de otro modo, ser arrastrado desde fuera.

Antes de terminar la apertura del segundo trozo, el minero y sus cómplices tuvieron el temor de haberse equivocado en sus cálculos. Podría ocurrir que hubiera demasiada tierra antes de aflorar a la superficie y que no pudieran alcanzar ésta ni aún subiéndose unos sobreo otros.

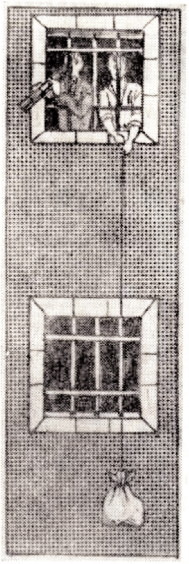

Mientras que uno hacía bajar el saquito de escayola, el otro vigilaba los movimientos de los guardias, con un periscopio hecho de botes de conserva.

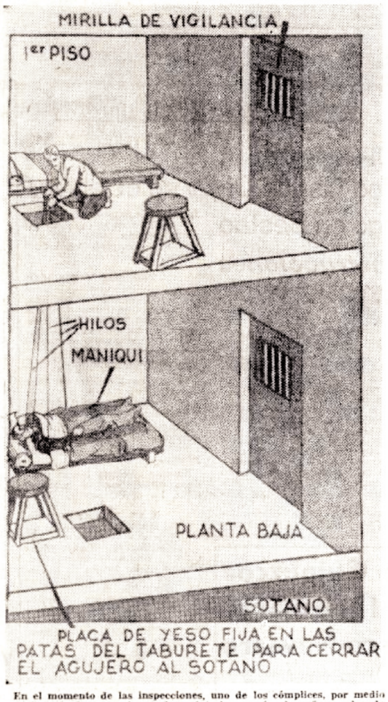

En el momento de las inspecciones, uno de los cómplices, por medio de las cuerdas que atravesaban el techo, movía el muñeco colocado en la cama de Andríes. Unas placas de escayola sujetas a los taburetes disimulaban los agujeros abiertos en el suelo.

1960eko otsailak 10

Por el miércoles hacia media noche, [...] afanosamente, lanzó de pronto un verdadero rugido de alegría. Acababa de ver la luz. Se paralizaron en el acto los trabajos y los dos hombres volvieron rápidamente a sus celdas, para dar la señal de combate.

Sin embargo, la Policía ha podido comprobar que los fugitivos necesitaron todavía varias horas para lograr la evasión. Se ha hecho una ligera reconstitución de los hechos, siguiendo las indicaciones de Choplin y Costa.

Un poco antes de la media noche se fueron metiendo uno a uno, en el agujero. Para ver bien, Andríes no había vacilado en dar la luz en los sótaños. Cuando llegaron a la parte más baja de la pendiente pasando bajo los cimientos de la doble muralla, empezaron a encontrar las primeras dificultades. Se respiraba mal. Entretanto, Andríes, subido sobre los hombros de Bazin, acababa de separar la última capa de tierra que cerraba el agujero. Entonces se dieron cuenta de que dos de los cómplices no les habían seguido.

Drouet y Costa no habían podido atravesar el codo o ángulo de la V. Choplin retrocedió y trató de tirar de ellos. Pero no pudo conseguir nada. Estaban aprisionados sin poder moverse.

—Costa es tremendo de grande—ha dicho Choplin—. Era para nosotros un "handicap", en vez de ser una ayuda. Pero Andríes no había querido dejarle en su celda.

El minero decidió:

—El tiempo apremia, hay que dejarlos. Vámonos, podemos ser descubiertos de un momento a otro.

Sobre los hombros de Bazin, él logró pronto izarse al exterior. Bazin hizo lo mismo valiéndose de los hombros de Richard. Desde fuera sacaron a Choplin, tirándole de los brazos.

Y se marcharon los cuatro, dejando a los otros dos compañeros en la estrecha y asfixiante ratonera.

Costa ayuda a Drouet

Mientras tanto los fugitivos se apoderaban de un automóvil; Drout y Costa, medio ahogados, no sabían qué hacer.

—Yo, por lo menos, puedo ayudarte a ti—dijo Costa a su camarada—. A mí me es imposible pasar la vuelta. Pero tú puedes hacerlo.

—La salida está demasiado alta y no podré yo solo llegar hasta ella.

—Si yo puedo empujarte un poco todavía tienes alguna probabilidad de salir. Yo ya me las arreglaré luego—dijo Costa.

Al mismo tiempo se encogió todo lo que pudo para atravesar el recodo y empujar a su compañero, que pudo, al fin, apoyarse sobre sus hombros y, luego, sobre su cabeza. Pero le faltaban aún 15 centímetros y Costa ya no podía avanzar ni un milímetro. Pero aún le quedaban los brazos y haciendo uso de ellos, empujó a su camarada hacia el exterior, hacia la libertad. Cuando le vió desaparecer, Costa, agotado y falto de aire, quedó un momento inconsciente.

Después de muchos esfuerzos logró retroceder por el estrecho tubo. Le costó mucho tiempo conseguirlo y cuando estaba ya cerca de la abertura de la entrada, llegaron los guardias.

Les había llamado la atención la luz de los sótanos encendida a aquellas horas. Tiraron de Costa y le sacaron medio asfixiado del subterráneo.

Siguen corriendo

Las investigaciones policíacas no han dado hasta ahora ningún resultado respecto al paradero de los fugitivos. Andríes con Bazin y Richard desaparecieron en el coche que robaron. De Choplin ya se sabe que fué detenido en los primeros momentos en el domicilio de su abuela. En cuanto a Drouet, que logró salir del agujero cuando ya los otros tres habían escapado en el coche, se cree que no tuvo más remedio que emprender la huída a pie.

Sólo se ha descubierto el coche robado, que Andríes y los otros dos dejaron abandonado en Rue-il-Malmaison, cerca de París.

A Andríes no se le ha podido encontrar en el núm. 12 de la calle de los Maronniers, en Nogent, señas que él había dado falsamente de su domicilio.

Allí nadie le conoce. Y lo mismo ocurre respecto a Bazin, en el núm. 54 de la calle de Víctor Hugo, en Mrontreuil, señas de su domicilio dadas por él en el registro de la prisión.

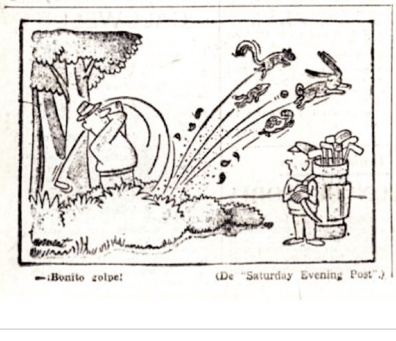

—¡Bonito golpe! (De "Saturday Evening Post".)

Kartzel batetatik bi presoen ihesaldia deskribatzen da bertan. Ammannek bitan banandu du istorioa eta azalpen oso sinpleak eta oso ondo erabilitako elementu minimoekin transmititzen du informazioaren gakoa. Berriro, titulurik gabe eta barneko testu kutxak istorio osoa ez kontatzen, beraz, testu nagusiarekiko dependentzia mantenduz.

1960 eta 1961ean zehar Africaren deskolonizazioa izan zen berri destakatua egunkarietan. Kontinente honek interesa handia piztu zuen irakurleengan eta zonalde honetako publikatutako mapak multiplikatu egin ziren. 1960ko abuztuan Africa kontinentea zein herrialde africarren mapak publikatutako grafikoen % 55 izan zen. Antzekoa gertatzen da hurrengo hilabetetan. Irailatik abendura aurkitzen ditugun mapa guztien %35 kontinente beltzaren ingurukoak dira. Urte horietan Ghana, Nigeria, Sierra Leona, Tanzania eta Uganda bere independentzia lortu zuten.

Africako mapak

1960 eta 1961ean zehar kontinente beltzaren inguruko mapak

1960												1961											
Urt.	Ots.	Mar.	Api.	Mai.	Eka.	Uzt.	Abu.	Ira.	Urr.	Aza.	Abe.	Urt.	Ots.	Mar.	Api.	Mai.	Eka.	Uzt.	Abu.	Ira.	Urr.	Aza.	Abe.
0	2	1	0	0	2	6	10	4	4	6	5	5	2	4	3	5	2	1	3	0	0	1	0

Irudia 3
1960 eta 1961ean zehar publikatutako Afrikako mapak
Iturria: Berezko elaborazioa

Gehienak oso txikiak ziren arren –batez ere herrialde zehatzen kokatzailek– salbuespen bezala honako hau dugu; Manuel Ammannek eginda, garai harta kontinentean zeuden muga politikoak erakusten ditu. Herrialde guztiak zenbatuta agertzen dira, orrialdearen behekalde an agertzen den zerrenda behar bezala ulertzeko. Zenbakia oso txikia da mapan eta ia erakurtezina suertatzen da. Eraberean, independienteak ziren estatuen izenarekin batera independentziaren data idatzi du Ammannek. Bigarren kasu honetan datua irakurtzea ia ezinezkoa da.

Bi trama gris erabili ditu gure infografistak independienteak ez diren herrialdeak ezberdintzeko (Frantzia, Portugal eta Espainiako departamendu eta probintziak alde batetik eta, bestetik, gainontzeko 'ez independienteak). Hala ere, bi tramak konfunditu egiten dira orrialdearen gainean.

Asmo handiegiak eraikitako lehen megamapa dugu hau eta Ammannek ezin izan zuen funtzio informatiboari aurre egin garai hartako errekurtsoekin.

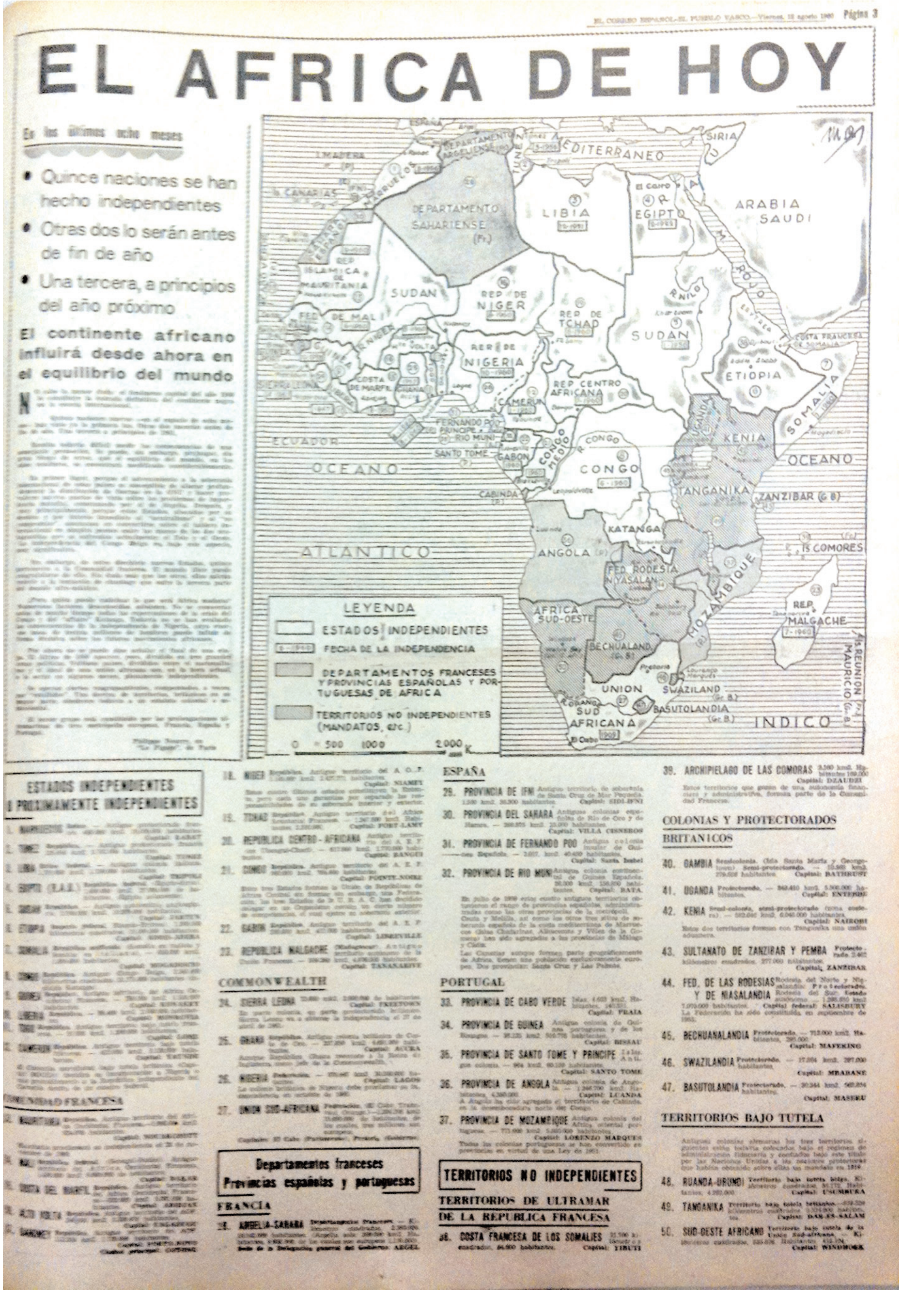

EL AFRICA DE HOY

En los últimos ocho meses

- Quince naciones se han hecho independientes
- Otras dos lo serán antes de fin de año
- Una tercera, a principios del año próximo

El continente africano influirá desde ahora en el equilibrio del mundo

ESTADOS INDEPENDIENTES O PRÓXIMAMENTE INDEPENDIENTES

COMUNIDAD FRANCESA

COMMONWEALTH

ESPAÑA

PORTUGAL

Departamentos franceses Provincias españolas y portuguesas

FRANCIA

TERRITORIOS NO INDEPENDIENTES

TERRITORIOS DE ULTRAMAR DE LA REPUBLICA FRANCESA

COLONIAS Y PROTECTORADOS BRITANICOS

TERRITORIOS BAJO TUTELA

1960eko abuztuak 18

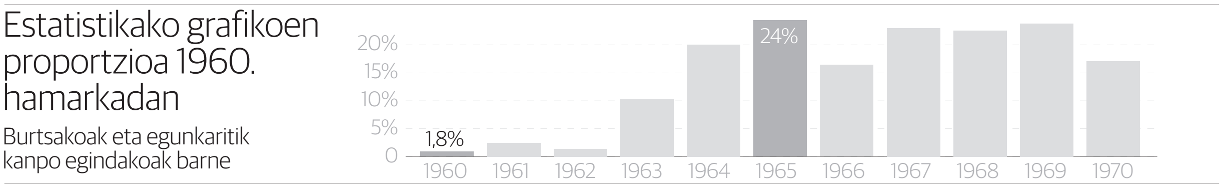

Irudia 4
1960. hamarkadan zehar publikatutako estatistika infografikoak
Iturria: Berezko elaborazioa

Destakatu beharrekoa da ere nola urte hauetan zehar ia ez ziren publikatu ekonomia edota datu estatistikoen infografikorik. 60. hamarkadan zehar testu taularik ez zuten inoiz ere egin gure infografiagileek, eta estatistikakoen artean aurkitu ditugun adibide ia bakarrenetarikoak hauek ditugu, biok Manuel Ammannekoak eta biok sinatuta:

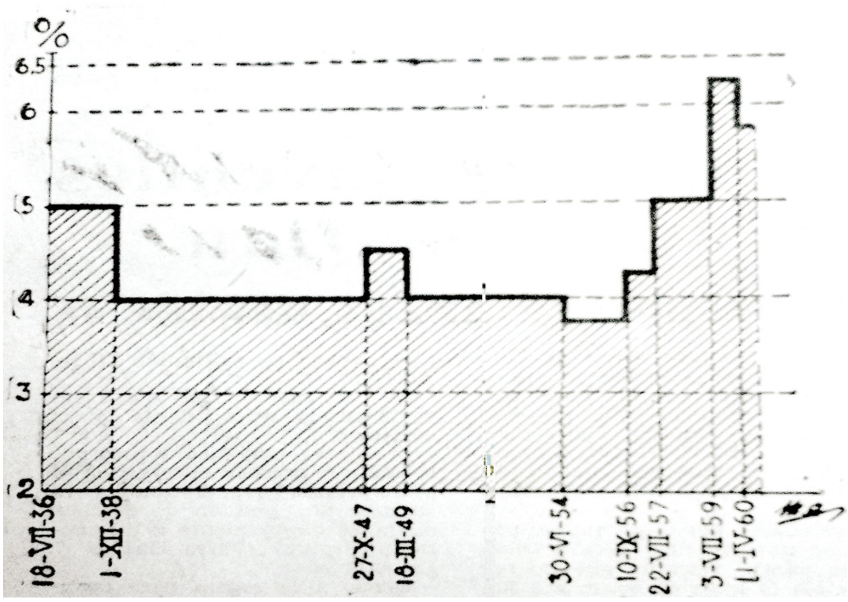

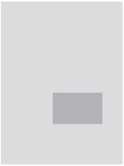

1960eko abuztuak 16

Lehenengoan ez da titulurik agertzen. Diruaren interes tipoen portzentaiak marra batekin indikatzea erarik zuzenena da. Grafikoa ez dauka titulurik. Behekaldeko datak testu bertikalekin idatzita egotea deigarria da oso, ez baita berriro halakorik egingo urte haietan. Eskala zerotik hasi beharrean %2an hasten da eta azken marra %6koa izan beharrean azkenengo '%6,5' oso arraroa gehitu du.

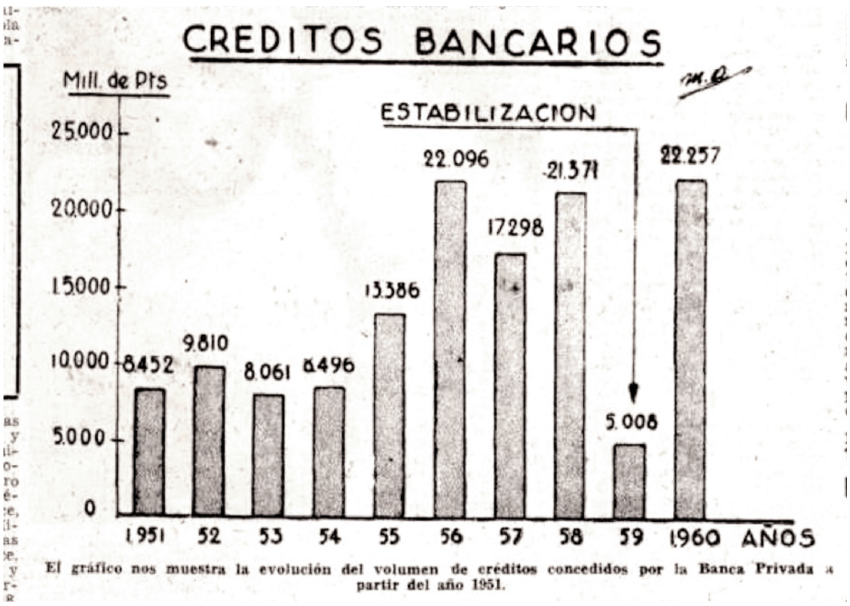

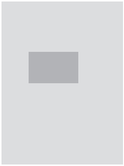

1961eko martxoak 5

Bigarrenean, ordea bai titulua idatzi du marrazkigileak. Berriro, erabilitako estatistika grafiko mota –zutabeak– egokiena da eta bi ardatzen kantitateak esplizituki adierazi du ('urteak horizontalean' eta 'milioi pezetak' bertikalean). Kasu honetan, nahiz eta grafikoaren mamia oso ondo ulertzen den, erredaktoreak berriro argazki oina erabili du berau esplikatzeko. Erabat soberan zegoen halakorik kasu honetan.

Urte bakoitzaren azken egunerako, ordea, Espainiako Bankuko txosten ofizialarekin prestatzen zen honako erakustaldi hau urteko datu ekonomiko nagusiekin. Hau egiteko, aurreko hilabetean zehar enpresako finantzari buruak datuak ematen zizkion Ammanni, denbora gehiagorekin prestatuz joan ahal izateko.

1962ko abenduak 30

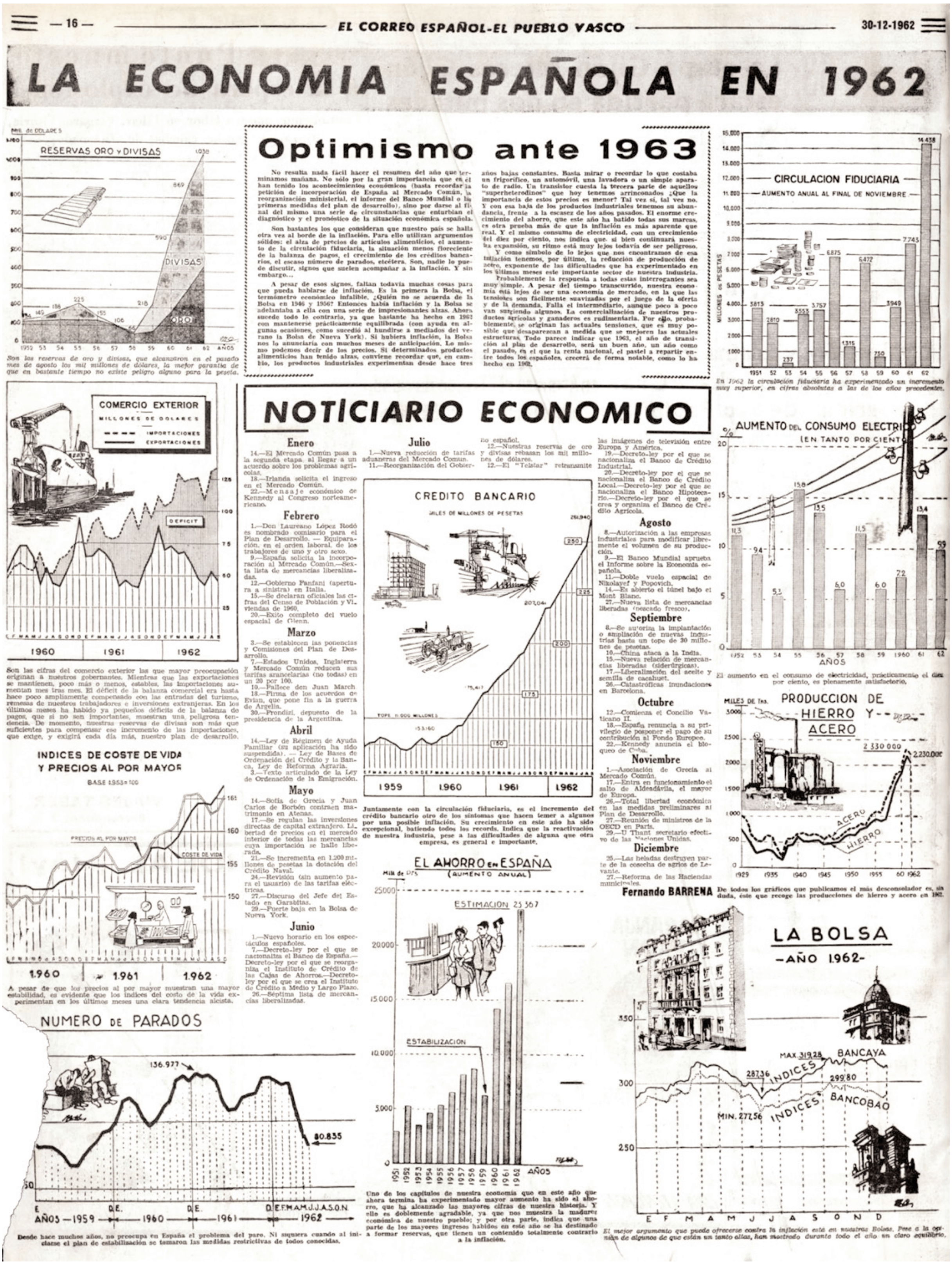

— 16 — EL CORREO ESPAÑOL-EL PUEBLO VASCO 30-12-1962

LA ECONOMIA ESPAÑOLA EN 1962

Optimismo ante 1963

No resulta nada fácil hacer el resumen del año que terminamos mañana. No sólo por la gran importancia que en él han tenido los acontecimientos económicos (basta recordar la petición de incorporación de España al Mercado Común, la reorganización ministerial, el informe del Banco Mundial o las primeras medidas del plan de desarrollo), sino por darse al final del mismo una serie de circunstancias que enturbian el diagnóstico y el pronóstico de la situación económica española.

Son bastantes los que consideran que nuestro país se halla otra vez al borde de la inflación. Para ello utilizan argumentos sólidos: el alza de precios de artículos alimenticios, el aumento de la circulación fiduciaria, la situación menos floreciente de la balanza de pagos, el crecimiento de los créditos bancarios, el escaso número de parados, etcétera. Son, nadie lo puede discutir, signos que suelen acompañar a la inflación. Y sin embargo...

A pesar de esos signos, faltan todavía muchas cosas para que pueda hablarse de inflación. Es la primera la Bolsa, el termómetro económico infalible. ¿Quién no se acuerda de la Bolsa en 1946 y 1956? Entonces había inflación y la Bolsa se adelantaba a ella con una serie de impresionantes alzas. Ahora sucede todo lo contrario, ya que bastante ha hecho en 1962 con mantenerse prácticamente equilibrada (con ayuda en algunas ocasiones, como sucedió al hundirse a mediados del verano la Bolsa de Nueva York). Si hubiera inflación, la Bolsa nos lo anunciaría con muchos meses de anticipación. Lo mismo podemos decir de los precios. Si determinados productos alimenticios han tenido alzas, conviene recordar que, en cambio, los productos industriales experimentan desde hace tres años bajas constantes. Basta mirar o recordar lo que costaba un frigorífico, un automóvil, una lavadora o un simple aparato de radio. Un transistor cuesta la tercera parte de aquellos "superheterodinos" que hoy tenemos arrinconados ¿Que la importancia de estos precios es menor? Tal vez sí, tal vez no. Y con esa baja de los productos industriales tenemos su abundancia, frente a la escasez de los años pasados. El enorme crecimiento del ahorro, que este año ha batido todas sus marcas, es otra prueba más de que la inflación es más aparente que real. Y el mismo consumo de electricidad, con un crecimiento del diez por ciento, nos indica que si bien continuará nuestra expansión, su ritmo está muy lejos todavía de ser peligroso.

Y como símbolo de lo lejos que nos encontramos de esa inflación tenemos, por último, la reducción de producción de acero, exponente de las dificultades que ha experimentado en los últimos meses este importante sector de nuestra industria.

Probablemente la respuesta a todas estas interrogantes sea muy simple. A pesar del tiempo transcurrido, nuestra economía está lejos de ser una economía de mercado, en la que las tensiones son fácilmente suavizadas por el juego de la oferta y de la demanda. Falla el intermediario, aunque poco a poco van surgiendo algunos. La comercialización de nuestros productos agrícolas y ganaderos es rudimentaria. Por ello, probablemente, se originan las actuales tensiones, que es muy posible que desaparezcan a medida que se mejoren las actuales estructuras. Todo parece indicar que 1963, el año de transición al plan de desarrollo, será un buen año, un año como el pasado, en el que la renta nacional, el pastel a repartir entre todos los españoles, crecerá de forma notable, como lo ha hecho en 1962.

RESERVAS ORO y DIVISAS

Son las reservas de oro y divisas, que alcanzaron en el pasado mes de agosto los mil millones de dólares, la mejor garantía de que en bastante tiempo no existe peligro alguno para la peseta.

CIRCULACION FIDUCIARIA — AUMENTO ANUAL AL FINAL DE NOVIEMBRE

En 1962 la circulación fiduciaria ha experimentado un incremento muy superior, en cifras absolutas a las de los años precedentes.

COMERCIO EXTERIOR — MILLONES DE DOLARES — IMPORTACIONES — EXPORTACIONES

Son las cifras del comercio exterior las que mayor preocupación originan a nuestros gobernantes. Mientras que las exportaciones se mantienen, poco más o menos, estables, las importaciones aumentan mes tras mes. El déficit de la balanza comercial era hasta hace poco ampliamente compensado con las entradas del turismo, remesas de nuestros trabajadores e inversiones extranjeras. En los últimos meses ha habido ya pequeños déficits de la balanza de pagos, que si no son importantes, muestran una peligrosa tendencia. De momento, nuestras reservas de divisas son más que suficientes para compensar ese incremento de las importaciones, que exige, y exigirá cada día más, nuestro plan de desarrollo.

NOTICIARIO ECONOMICO

Enero

14.—El Mercado Común pasa a la segunda etapa, al llegar a un acuerdo sobre los problemas agrícolas.
18.—Irlanda solicita el ingreso en el Mercado Común.
22.—Mensaje económico de Kennedy al Congreso norteamericano.

Febrero

1.—Don Laureano López Rodó es nombrado comisario para el Plan de Desarrollo. — Equiparación, en el orden laboral, de los trabajores de uno y otro sexo.
9.—España solicita la incorporación al Mercado Común.—Sexta lista de mercancías liberalizadas.
12.—Gobierno Fanfani (apertura a sinistra) en Italia.
15.—Se declaran oficiales las cifras del Censo de Población y Viviendas de 1960.
20.—Exito completo del vuelo espacial de Glenn.

Marzo

3.—Se establecen las ponencias y Comisiones del Plan de Desarrollo.
7.—Estados Unidos, Inglaterra y Mercado Común reducen sus tarifas arancelarias (no todas) en un 20 por 100.
10.—Fallece don Juan March.
18.—Firma de los acuerdos de Evian, que pone fin a la guerra de Argelia.
30.—Frondizi, depuesto de la presidencia de la Argentina.

Abril

14.—Ley de Régimen de Ayuda Familiar (su aplicación ha sido suspendida). — Ley de Bases de Ordenación del Crédito y la Banca, Ley de Reforma Agraria.
3.—Texto articulado de la Ley de Ordenación de la Emigración.

Mayo

14.—Sofía de Grecia y Juan Carlos de Borbón contraen matrimonio en Atenas.
17.—Se regulan las inversiones directas de capital extranjero. Libertad de precios en el mercado interior de todas las mercancías cuya importación se halle liberada.
21.—Se incrementa en 1.200 millones de pesetas la dotación del Crédito Naval.
24.—Revisión (sin aumento para el usuario) de las tarifas eléctricas.
27.—Discurso del Jefe del Estado en Garabitas.
29.—Fuerte baja en la Bolsa de Nueva York.

Junio

1.—Nuevo horario en los espectáculos españoles.
7.—Decreto-ley por el que se nacionaliza el Banco de España.—Decreto-ley por el que se reorganiza el Instituto de Crédito de las Cajas de Ahorros.—Decreto-ley por el que se crea el Instituto de Crédito a Medio y Largo Plazo.
26.—Séptima lista de mercancías liberalizadas.

Julio

1.—Nueva reducción de tarifas aduaneras del Mercado Común.
11.—Reorganización del Gobierno español.
12.—Nuestras reservas de oro y divisas rebasan los mil millones de dólares.
12.—El "Telstar" retransmite las imágenes de televisión entre Europa y América.
19.—Decreto-ley por el que se nacionaliza el Banco de Crédito Industrial.
20.—Decreto-ley por el que se nacionaliza el Banco de Crédito Local.—Decreto-ley por el que se nacionaliza el Banco Hipotecario.—Decreto-ley por el que se crea y organiza el Banco de Crédito Agrícola.

Agosto

8.—Autorización a las empresas industriales para modificar libremente el volumen de su producción.
9.—El Banco Mundial aprueba el Informe sobre la Economía española.
11.—Doble vuelo espacial de Nikolayef y Popovich.
14.—Es abierto el túnel bajo el Mont Blanc.
27.—Nueva lista de mercancías liberadas (pescado fresco).

Septiembre

8.—Se autoriza la implantación o ampliación de nuevas industrias hasta un tope de 30 millones de pesetas.
10.—China ataca a la India.
15.—Nueva relación de mercancías liberadas (siderúrgicas).
17.—Liberalización del aceite y semilla de cacahuet.
26.—Catastróficas inundaciones en Barcelona.

Octubre

12.—Comienza el Concilio Vaticano II.
18.—España renuncia a su privilegio de posponer el pago de su contribución al Fondo Europeo.
22.—Kennedy anuncia el bloqueo de Cuba.

Noviembre

1.—Asociación de Grecia al Mercado Común.
17.—Entra en funcionamiento el salto de Aldeadávila, el mayor de Europa.
26.—Total libertad económica en las medidas preliminares al Plan de Desarrollo.
27.—Reunión de ministros de la OECD en París.
29.—U Thant secretario efectivo de las Naciones Unidas.

Diciembre

25.—Las heladas destruyen parte de la cosecha de agrios de Levante.
27.—Reforma de las Haciendas municipales.

Fernando BARRENA

CREDITO BANCARIO — MILES DE MILLONES DE PESETAS

Juntamente con la circulación fiduciaria, es el incremento del crédito bancario otro de los síntomas que hacen temer a algunos por una posible inflación. Su crecimiento en este año ha sido excepcional, batiendo todos los records. Indica que la reactivación de nuestra industria, pese a las dificultades de alguna que otra empresa, es general e importante.

AUMENTO DEL CONSUMO ELECTRICO (EN TANTO POR CIENTO)

El aumento en el consumo de electricidad, prácticamente el diez por ciento, es plenamente satisfactorio.

PRODUCCION DE HIERRO Y ACERO

De todos los gráficos que publicamos el más desconsolador es, sin duda, éste que recoge las producciones de hierro y acero en 1962.

INDICES DE COSTE DE VIDA Y PRECIOS AL POR MAYOR — BASE 1953 = 100

A pesar de que los precios al por mayor muestran una mayor estabilidad, es evidente que los índices del coste de la vida experimentan en los últimos meses una clara tendencia alcista.

EL AHORRO EN ESPAÑA (AUMENTO ANUAL)

Uno de los capítulos de nuestra economía que en este año que ahora termina ha experimentado mayor aumento ha sido el ahorro, que ha alcanzado las mayores cifras de nuestra historia. Y ello es doblemente agradable, ya que nos muestra la madurez económica de nuestro pueblo; y por otra parte, indica que una parte de los mayores ingresos habidos en este año se ha destinado a formar reservas, que tienen un contenido totalmente contrario a la inflación.

LA BOLSA -AÑO 1962-

El mejor argumento que puede ofrecerse contra la inflación está en nuestras Bolsas. Pese a la opinión de algunos de que están un tanto altas, han mostrado durante todo el año un claro equilibrio.

NUMERO DE PARADOS

Desde hace muchos años, no preocupa en España el problema del paro. Ni siquiera cuando al iniciarse el plan de estabilización se tomaron las medidas restrictivas de todos conocidas.

Oso deigarria da nola orrialde honetan 14 ikono ezberdin marraztu behar izan duen hamar grafikoetan. Argi dirudi hauetako asko aldez aurretik egindakoak direla eta orrialde honetan berrerabili izan dira, baina, berriro, Ammannen ilustrazioaren aldeko joera gogoratzen digu.

Hauxe dugu 'K.Toño'-ren eguneroko atala 'El Correo Español'-en. Marrazki deigarriak burutzeaz gain, egileak testuak ere prestatzen zituen. Urte batzutan zehar publikatu zen 'Estamas Vizcaínas' 1960. hamarkadaren erdira arte.

1960eko abuztuak 16

Por el barrio de Torre-Uri- hay estos días fuertes tro-...
...erán de las tormentas que ...emos este verano.
...o; es que se están celebran- ...n Campeonatos de España y Vizcaya de Juego de Bolos.

--El Indauchu comenzó los entrenamientos en Ibaiondo.

--¿Cómo no lo hace en Garellano?

--Para cuidar la siembra.

--Ahora veremos si después de tanto cuidar la siembra obtienen una buena cosecha. ¡Je!

--Los de la Sociedad de Tiro de Pichón "El Pino" están dispuestos a dar a esta modalidad del tiro un gran impulso.

--Ya, y para ello están dispuestos "a quemar hasta el último cartucho". ¡Ji!

--Martín Francisco lleva dos temporadas de entrenador de nuestro "Atlétic" y no consiguió ningún campeonato.

--Y ahora comienza la tercera temporada...

--Pues, igual "a la tercera va la vencida". ¡Ay!

En el grabado: Errotondo, el viejo molino plenciano, que tiene ...a favor el detalle de haber sido el primero en suministrar la ...gía eléctrica a Plencia. Me gusta Plencia; me gusta deambular ...sus rincones y callejuelas, llenas de tipismo unas y de señorío ...s. Plencia tuvo un pasado esplendoroso, y hoy en sus viejas ...ras la brisa salitrosa del Golfo de Vizcaya dejó prendidos mul- ...d de bellos recuerdos que explotados turísticamente, pueden ser ...llón inagotable de "divisas invisibles"... Los extranjeros ya em- ...ron a darse cuenta de ello y este verano puede decirse que lo ...den todo. Plencia y los plencianos los acogen con la mayor ...patía, y ellos disfrutan de unas playas colosales y de un arte ...nario de primerísima división; me gusta verles contentos y feli- ...entre nosotros y pienso que al regresar a sus hogares, después ...disfrute de sus vacaciones, no tendrán más que elogios para este ...o rincón de nuestra querida Vizcaya... Termino de dibujar el ...molino y guardo en el bolsillo carpeta, lápices y tintas, "he- ...mientas" amadas de las cuales nunca me separé, ni en las horas ...es ni en las difíciles... Y, piano, piano, por la calle de la Ribera, me fuí a tomar una cerveza al "Palas", cuyo ambiente internacional y cosmopolita puede ya parangonarse con cualquier lugar similar de San Juan de Luz, Capri o Montecarlo, digo yo. Allí me puse de mirón junto a "terribles" partidas de mus y donde la "chufla" de los vencedores hay que ser de granito para aguantarla sin pestañear; claro que la risa va por barrios y que el que hoy aguanta mañana da. Las "fieras" de estas "terroríficas" partidas, y pidiendo perdón por la involuntaria omisión de algún nombre, son las siguientes: Pachi Lizarraga, "El Superclase"; Luis de León, "El Científico"; Angel Pastor, "El Abstracto"; Félix del Hoyo, "El "Comanche"; Pruden Arrola, "El Peque"; Félix Astorqui, "El Templao"; Oscar Arbós, "Il Pescatore"; Enrique Aguiriano, "El Albañil"; Faustino Díez, "El Deportivo"; José María Legórburu, "Pinceles", y Víctor Bilbao, "El Maestro".

DEDICATORIA: A don Enrique Ornilla y don Antonio Zobarán, doctor el primero y arquitecto el segundo, hombres de los que "pulen, brillan y dan esplendor" al nombre de nuestra provincia.

b) Ammannen sustitutoaren bila

60. hamarkada honen beste ezaugarri garrantzitsu bat kolaboratzaileen gainontzeko agerpenak izango dira. Nohizbehinkako beste zenbait sinadura solte agertuko zaizkigu. Argi eta garbi lan ez finkoa zeukaten egunkarian eta marrazkigile finkoak lan egin ezin zutenean haiek hartzen zioten lekua.

Honela, 1960ko abuztuan zehar bizpahiru haldiz 'Ripalda' sinadurapean bizpahiru infografiko agertuko dira. Haien artean 'Deustuko Zirkuitoa'-ren lasterketaren krokisa. Zazpi hilabete geroago, 1961ko martxoan, 'Ragadán'-ek sinatuta agertzen zaigu Africaren inguruko beste infografiko bat. Bi pertsona hauen grafikorik ez zen berriro publikatu eta bakarrik lan esporadiko horiek egin zutela deduzitu behar dugu. Gauza bera 1962ko azaroan 'Togar' sinadurarekin lan bat egin zuena, Txina eta Indiaren inguruko mapa, hain zuzen*.

Hala ere, hilabete horietan agertuko zen beste sinadura berria bai izan zuen presentzia eta eragin handiagoa egunkariaren infografiaren bilakaeran.

1961eko apirilean lehenengo aldiz 'E. García' bezala sinatutako lehen infografikoa agertuko zen, arkeologi aurkikuntza baten kokapena indikatzen. Izenpe huraren atzean 'Emilio García Ergüin' zegoen. Lehenengo hilabete haietan zehar Ammannen oporrak eta bajak kubritzen zituen eta denborak pasa ahala, bere sustitutoa bilakatu zen.

*Eraberean, 1964ko abenduan agertutako beste izena; 'R. Álvarez', 'Autopista transpirenaica'-ren inguruko mapa bat sinatzen.

4.4.3.- Emilio García Ergüinen etapa

Ammannen azken hilabetetan zehar, adineko pertsona zela, erretiratzeko zegoen –1966an zehar– biok kointziditu egin zuten egunkarian lanean elkarrekin. 'Emilio' –hori zen Ergüinen izengoitia grafikoak sinatzerakoan– (Bilbon, 1938ko maiatzak 7an jaioa) hemeretzi urterekin sartu zen lanean egunkarian, Ledesmako egoitzan kokatuta zegoenean. Lehenago zenbait aldiz noizbehinkako lanak burutua zituen ere 'El Correo'-rako. Aita, 1960an hila, linotipista lanak ere betetzen zituen 'El Noticiero Bilbaíno' egunkari bilbotarran eta Barrena familiarekin erlazioak ere mantentzen zituen. Horri esker lortu zuen kontaktua enpresarekin. Gainera, anaia pintore ospetsua bazen ere (Iñaki, zein aurreko hamarkadan sari inportanteak irabazi zituen). Garai hartan Iberdueron lan egiten hasi berri zen, 'kalkatzaile' lanetan, beste hainbat gazte bezala, ingenieroen planoak tinta txinatarrez garbira pasatzen. Gero delineante bezala eta azkenean proiektuen planoak eskuz apaintzen ere. Bilboko enpresa hartan jarraitu zuen eta azken urteak komunikazio atalean pasatu zituen 60 urterekin jubilatu zen arte.

Egunkarian hasi eta 'Meatzetako' ikasketak utzi behar izan zituen. 'El Correo'-n ordutegi finkoa zeukan; beti arratsaldeko seirak eta erditan inguru hasten zen lanean eta lan karga, ordea, oso aldakorra. "...Egun batzutan ezer ez, eta beste batzutan, ordea, hain zen beharrezkoa grafikoa ezen etxetik presaka taxi batez joateko eskatzen zidaten ere...". Eskatzen zizkioten grafikoak egiten zituen bakarrik, normalean berak ez baizituen gai proprioak jorratzen, baina zerbait marraztu behar izanez gero, denbora gutxi zutenez, apaindura gehiegi ez sartzea nahiago zuela kontatzen digu. Informazioa, normalean teletipotik zetorren, agentziakoa zen. Erredaktoreak ez zuen luzatzen informazioa; "...zuk zeuk lortu beharra zenuen, baizik. Marrazkigilearengan fidatzen ziren...". "...Oso gutxitan zetozen zuregana ezer indikatzeko, tamaina baizik, hortik aurrera zure betebeharra zen ondo egitea grafikoa...". Bere eginkizunetan inportanteena azkartasuna zen. Bere ustez horixe izan zen bera hautatzeko gakoa; marrazten oso azkarra zela. Kalitatea baino, bilatzen zena zen abiadura. Gaueko hamarretan guztia bukatuta egon beharra baizuen. Gainera, nola Iberdueroko enpresan lan egiten zuen eta bertan ez zioten hilabete librerik ematen, ezin zuen Madrilera joan 'Kazetari Karneta' lortu ahal izateko nahitaezkoak ziren kurtsoak betetzeko. Komunikabide batean lan egin demostratuta eta gero, sei hilabeteko ikastaro horiek jarraituta posiblea zuten karneta hau lortzea –garai hartan kazetaritza ikasketarik ez zegoen– eta Emiliok ezin zuen bete. Hori bai, 'El Correo'-ren proprietatea zen beste egunkari batentzat ('Informaciones') bai lan egin zuen. Inoiz ez zuen egunkariaren plantilan sartu –ezta eskatu ere, beste enpresarekiko kontratua zela eta–. Egutegi finkorik ez zeukanez, 'disponibilidade oso'-ko formulapean egon behar zuen beti prest 'El Correo'-k deituta ahal izateko edozein momentutan. Guzti honetaz aparte, zenbait igandetan ere 'La Hoja del Lunes'-erako lan egin zuen.

Marrazkigilea ez zegoen beste inolako atalaren menpe. Zuzenean zuzendariaren menpe, baizik. Antonio Barrena zen normalean halako enkarguak eskatzen zituena. Posiblea zen, eraberean, erredaktoreren bat marrazki bat eginda ekartzea eta zuzenean publikatua izatea, Emiliok prozesu hori kontrolatu gabe, ez baizegoen 'marrazkigileen' atalik, ezta jerarkia argirik. Gainera, dokumentazio atalik gabe, informazio guztia bere kabuz bilatu beharra zeukan. Horretarako bere lanpostutik oso hurbil zeukan egunkariaren liburutegia. Marrazteko mahaia eta garai hartako informazio artxiborik handiena batera zeuden erredakzioaren izkina batean. Oso ohikoa zen ere erredaktoreren bat informazio baten bila etortzea eta Emiliorengana jo, beroni galdetzeko non zegoen liburu zehatz bat. Artxibo bera erabiltzen zuen zenbait grafiko gorde eta hurrengo aldietan berrerabili ahal izateko. Hala gertatzen zen astero 'La cesta de la compra' atal finkoarekin, adibidez, non produktu ezberdinetako prezioa merkatuan adierazten zen. Behin grafikoa publikatuta, barazki haien marrazkiak banan banan despegatu eta gorde egiten zituen hurrengoan berriro aprobetxatu ahal izateko.

Urte bakoitzaren amaieran datu ekonomikoen inguruko grafiko anitz prestatzen ziren. Aldez aurretik burututa, normalean enpresako ekonomistak, Fernando Barrenak, Espainiako Bankuak argitaratutako 'Circulación Fiduciaria' txostena luzaten zion Emiliori, denbora gehiagorekin prestatzen joan ahal izateko.

Kartografiaren inguruko ezaguerak hasitako bere 'Meatzetako ikasketa' haietatik datozkio. Gainera, Iberdueron proiektista bezala lan egin zuenean oso normalak ziren ur jauziak, lur mugimendu handiak, etab.

Espainiako Telebistako 1971ean Iparraldeko Zentrua sortu zenean –'Telenorte'–, egunkariko hainbat kazetarik ere bertan lan egiten hasi ziren. Horregatik, urte horretako irailak 22an Franco Generalak Garoñako Zentrala inauguratzera zetorrela, telebistatik berari deitu zioten marrazki bat prestatzeko. Handik aurrera kolaboratzen jarraitu zuen eta hiru enpresetan lan egiteari ekin zion; goizez Iberdueron (Gardoki kaleko egoitzan), eta jateko orduan 'Gran Vía'-raino hurbildu ogitarteko bat jateko eta behin telebistarekiko kolaborazioa burututa, Iberduerora bueltatu bostak eta erditara arte, gero tranbia edota autobusa hartu egunkarian seietan egon ahal izateko. Behin egunkaria utzita, telebistan kolaboratzen jarraitu zuen beste hiru urte inguru. Eta azkenean, telebista ere utzita, marrazki erakusket proprioak antolatzera dedikatu ahal zen.

Infografikoak eskalatu egin zitezkeen, hau da; tamaina handiagoko errektangulu baten barruan marraztu gero proportzioak errespetatuz txikiago bihurtzeko. Hori fotograbatuan egiten zuten, argazki baten bidez, fotolitoa ateratzerakoan, tailerretan grafikoaren tamaina ezaguten baizuten jadanik. Letra guztiak eskuz egiten ziren, eta tamaina erabakitzerakoan inportantea zen esperientzia. Aurreko egunetan egindako grafikoen arabera eta aurretik egindako akatsek eskarmentua ematen zuten. 'Lanbideak' emandako esperientziaren fruitua kontsideratzen zuen hau Emiliok. 70. hamarkadaren amaieran letra itsasgarrietako teknikak heldu ziren, baina oso motela zen berauekin errotuluak egitea, gainera, efektua ez zen inoiz naturala, horregatik oso gutxitan erabili zituzten eta grafikoetan beti testuak eskuz eginda daudela konprobatzen dugu. Bai ordea askotan hartutako teknika 'trama' eransgarriena zen. Plastikozko trama gris itsaskor hauek marrazkiaren gainean pegatu egiten ziren, gero beharrezkoa ez zen zonaldea kortatu eta kentzeko. Honela lortzen zen area batzuk iluntzea. Beste motatako trama batzuk 'kalko' bezala funtzionatzen zuten, hau da, ilundu nahi zen zonaldea ren gainean ipini eta presioaren eraginez, ilunduta geratzen zen.

Marrazterakoan erabilitako tresnak lehen 'perries' puntuak luma ingelesa zen, geroago 'Rotring'-ak agertu zirenean tamaina anitzetako erosi –txikiena 0,2 milimetrotakoa– eta horiekin marrazten zituen Emiliok bere infografikoak. Eraberean, tinta txinatarra eta pintzelarekin ere egiten zuen. Hori bai, azkenerako utzi beharrekoa, errotulu destakatuak ziren –negatiboz, zonalde beltzen gaineko letra zuritan– 'Guash' teknikarekin, zeren eta errektangulu beltz horiek beti gainontzeko elementuen gainean jarri beharra baiziren.

Hemen dugu Emilioren lehenetariko infografikoa. Ingeniaritza proiektuak gogokoak zituen eta hori nabarmendu egingo da bere produkzioan. Kasu honetan, destakatu beharrekoa da nola beheko marrazki erakargarriak oso informazio gutxi ekartzen du, proiektuaren aspektu orokorra asmatu baino ez. Goikoan, ordea ibilbidearen kokapena zehazten du. Emilioren lehenengo lan horietatik ikusten dugu nola mentalidade informatiboa eta marrazteko trebetasun handia uztartzen zituen Iberdueroko langileak.

DESPUES DE NUMEROSOS INTENTOS

En seis años se quiere construir el túnel bajo el Canal de la Mancha

CUARENTA Y CINCO MINUTOS SE TARDARA EN ATRAVESARLO

EL ministro de Transportes británico ha hecho recientemente una declaración en la Cámara de los Comunes en la que dijo que, como resultado de los estudios realizados conjuntamente, el Gobierno del Reino Unido y el Gobierno francés consideran que la construcción de un túnel ferroviario bajo el Canal de la Mancha es posible técnicamente, y que por lo que respecta a la inversión económica, representaría un gasto beneficioso de los recursos de los dos países. Los dos Gobiernos, por tanto, han decidido seguir adelante con el proyecto.

El próximo paso será discutir nuevamente y de manera especial los problemas legales y financieros que ello representa. Teniendo en cuenta los grandes gravámenes que los compromisos de los dos Gobiernos tienen sobre sí y las demandas competitivas que gravitan sobre sus recursos, habrá que decidir cuál es la mejor manera de realizar el gasto que la obra representa y cuándo realizarlo.

En la actual fase de las negociaciones, los dos Gobiernos todavía no han decidido si la participación del capital privado en acciones ordinarias tiene un papel a desempeñar en el proyecto y, en ese caso, cómo ha de ser esa participación. Se comprende claramente que, cualquiera sea la forma que se adopte, los Gobiernos gozarán de pleno control sobre cualquier Compañía que dirija la explotación. Está igualmente claro que la iniciativa privada también exigiría garantías gubernamentales. Todo esto ha de afectar a la decisión definitiva en cuanto a la fórmula económica, pero no en cuanto a la decisión de realizar el viejo proyecto, que, como decíamos hace unos días en otro reportaje, tiene una larga historia, iniciada nada menos que en 1802.

Nuestro compañero Amann nos muestra en este grabado el exacto lugar en que arrancará el túnel bajo el Canal, tanto en una costa como en la otra.

CUMPLIENDO lo prometido en la ocasión citada, hoy vamos a ofrecer un resumen de la serie de proyectos que nunca se construyeron en realidad y de las ... se emprendieron las obras. ¡Inglaterra no podía perder su privilegiada posición de aislamiento! Se estaba poniendo en juego su poderío marítimo. Y el "instinto naval" se impuso. La "Home Fleet" respiró tranquila. El Canal de la Mancha continuaría siendo una frontera, la muralla marítima insalvable.

Pasaron unos años. Cambiaron las ideas o los hombres que dirigen la política. Y en 1882 volvieron a reanudarse los trabajos. También por poco tiempo. En ... Alemania del káiser hubiera sido más fácil y eficaz. Había que construirlo cuanto antes en previsión de otra ocasión igual. Convenía, según los técnicos, construir cuatro túneles: dos para el paso de vehículos, y dos para el tendido de vías del ferrocarril.

Llegó la paz y con ella la confianza renovada de Inglaterra en su propia fortaleza. Francia creó su "Línea Maginot" creyendo que había descubierto su punto de defensa invulnerable y sempiterno. Por otro lado, andaba metida en la tarea de extender y afincar su imperio colonial. Total que el proyecto de construcción del túnel volvió a arrinconarse.

Igual, pero al revés

Al poco tiempo, otro ingeniero, André Basdevant, preparó una nueva variación técnica sobre el mismo tema. Según este proyecto, las carreteras irían arriba y abajo la línea férrea. Lo mismo que el anterior, pero al revés. Unos conductores especiales asegurarían la aireación. El público de Londres y París tuvo ocasión de ver los planos en las exposiciones que se montaron con ...

1958, consistente en construir un túnel de sección casi circular. Por la parte superior discurrirían dos líneas férreas —una de ida y otra de vuelta.

Se desecha ya en éste el paso de los vehículos en marcha, movidos por la fuerza de sus propios motores. Los trenes circularían a la velocidad de unos 80 kilómetros por hora. Ni que decir tiene que los trenes deberán ser eléctricos y habrán de estar dispuestos de manera que puedan transportar viajeros normales y camiones de vehículos con sus conductores y acompañantes dentro.

Es necesario aligerar lo más posible las operaciones de carga y descarga e imprimir la mayor celeridad a los requisitos aduaneros. En el proyecto que comentamos, se preveía la construcción de dos estaciones terminales con unos cuarenta accesos, dotadas de todas las instalaciones complementarias, tales como oficinas, talleres, garages, restaurantes, hoteles...

Detalles importantes

Recientemente, el ingeniero encargado de dirigir las obras, monsieur René Malcor, ha hecho unas interesantes declaraciones ofreciendo algunos detalles acerca de la obra proyectada. Asegura que, si los trabajos son comenzados inmediatamente, el túnel podría estar terminado para 1970.

Los automóviles no tendrán que esperar en ningún caso para ser transportados en el ferrocarril más de diez minutos. En cada extremo del túnel habrá siempre tres trenes por lo menos dispuestos a salir puntualmente sin esperar a cargar por completo. Cuatro segundos se calcula que se tardará en cargar cada vehículo. Cada tren podrá llevar unos 300 coches. En atravesar de parte a parte el túnel no se tardará más de cuarenta y cinco minutos. El precio parece ser que no será excesivo, ofreciéndose rebajas importantes para los viajes colectivos. La iluminación constante estará asegurada mediante dos centrales —una de cada ...

Este es el proyecto realizado por Inglaterra en 1957. Es uno de los últimos. Lógicamente, en los posteriores se han ido introduciendo modificaciones importantes.

... invulnerable y sempiterno. ... solo este motivo. Es trazado submarino iría desde los escarpados de Gris Nez, en la costa francesa, hasta los de Folkestone, en Inglaterra.

De lado a lado, contando la longitud de las rampas de acceso ...

Bere lehenengo infografiko hauetan nabaria da:

1.- Trama grisen erabilera beti itxasoa eta lurra ezberdintzeko
2.- Kolore beltza markatuaren erabilera destakatu beharreko elementuan
3.- Eskala eta adierazpen kartografiko hutsak garrantzia galduko dute denborarekin
4.- Hutsune zuriei beldurrik eza eta apaindura elmenturik ez
5.- Meatzetako ikasketak zirela eta, elementu geologikoekiko gustua

a) Ammannen infografikorik ikusgarrienak

Urte hauetan Manuel Ammann jubilatzeko zorian zegoen. Urteekin lortutako esperientzia handia pilatuta alde batetik, eta bestetik laguntzaile baten presentzia izatetik izango dugu arkitektoaren lanik ikusgarrienak, adibide hauek, besteak beste:

Plano de Orduña y aledaños realizado por don Manuel Amann.

1964ko azaroak 11

1964ko azaroak 30

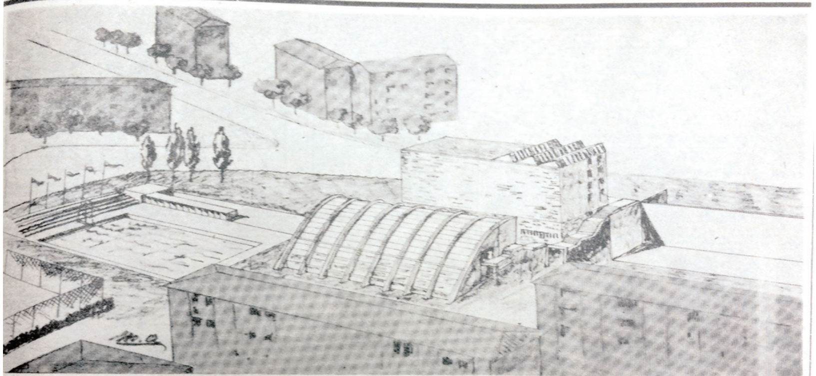
PROXIMA CONSTRUCCION DE LA "CATEDRA JOSE ANTONIO", EN OCHARCOAGA

...el grabado de Amann se muestra una vista general sobre las proyectadas obras que se habrán de construir en Ocharcoaga con ocasión de erigirse en el poblado la "cátedra José Antonio", regida por la Sección Femenina, institución pionera en las labores docentes, asistenciales y religiosas que allí se han venido realizando desde el momento mismo en que españoles de otras provincias se vinieron a asentar allí.

1964ko ekainak 12

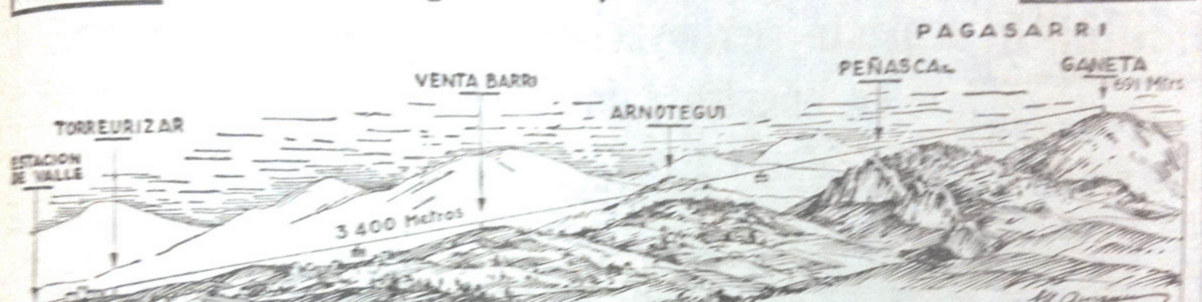
Los accesos al Pagasarri, otra vez sobre el tapete

En el grabado de Amann existe una explicación detallada sobre los pormenores del posible trazado del teleférico del Pagasarri, marcándose la estación intermedia y los extremos de la línea. En fin, un conocido proyecto que —como decimos en la información—, después de haberse asomado muchas veces a la Prensa, otra vez se remoña por las causas que en el reportaje explicamos.

b) Kolorezko lehen mega mapa bi orrialdetako tamainan

Bi egun geroago egunkariak lehenengo aldiz kolorezko mega plano hau publikatzen du Bilboko kale nagusiak eta zirkulazio planoarekin. Har dezagun kontutan 1965eko maiatzak 7tik aurrera egunkariak errotatibaz aldatu egin zuela. 'Goss Head Liner' berriak 16 urtez funtzionatu zuen (1965-1981). Aldaketak paginazioaren hazkunde garbia ekarri zuen, eta orrialde kopuruarekin batera, beste bi itxura moldaketa inportante ere:

- -Orrialdeen diseinu ordenatu eta garbiagoa. Testu kutxen saturazioa ekiditzen saiatzen da hemendik aurrera eta artikuluen arteko tarteak handitzeaz gain, orokorrean orrialdeak 'zuritu' egiten dira.
- -Kolore gorriko plantxa areagotu egiten da; hemendik aurrera ez da bakarrik agertuko azalorria eta azken orrialdean, erdikoak ere batzutan izango dute ikutu gorri horiek.

Eta formatu aldaketaren osteko plantxa gorri posible berri horren lehen erabilera ikusgarri eta handiena honako plano honetan aurkitzen dugu. Bilboko kaleetako zirkulazio plana erakusten du

Erdiko bi orrialdeak

1965eko abenduak 3

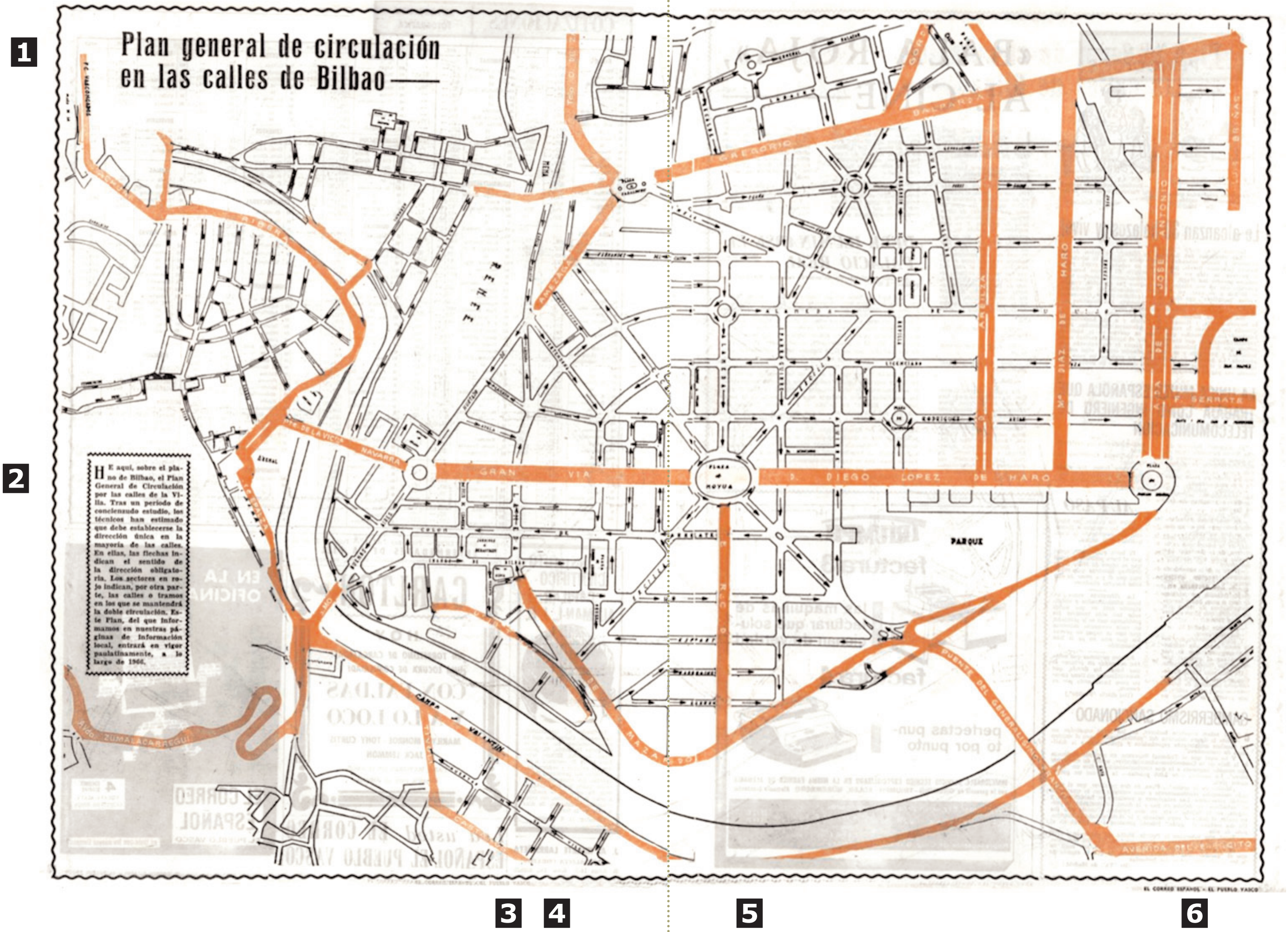

1.- Tipografiaz gehitu da titulua grafikoaren gainean
2.- Adierazpen idatzia beharrezkoa suertatzen da. Erredaktorea esplikatzen du zer ikustenden mapan eta nola irakurri.
3.- Kaleetako izen guztiak eskuz adierazi dira. Hauekin batera, gezitxo bat zirkulazio norabidea indikatzen du
4.- Kolore gorria norabide bikoitzeko kale nagusiak indikatzeko utzi da. Irizpide hau ez da indikatzen inon.
5.- Ibaiaren ura ez dute ilundu. Nahiz eta Emiliok bere mapa guztietan ura eta lurra ezberdindu errekurtso honekin, kasu honetan ez dute honela egin. Ibaia hobe ezberdindua izango balitz, mapa osoaren orientazioa argitzeko balioko luke –kontutan hartuta iparra behekalderantz ipini dutela–.
6.- Planoaren eskala, iparorratza ezta sinadurarik ez

Egun hartako azalorriko gairik destakatuena izateaz gain, barrukaldeko beste orrialde erdi bat dedikatu zioten egunkarian zamalanetako kaleen inguruko beste infografiko handi bati ere.

c) Estatistikako grafikoen sendotzea

Emilioren iristearekin batera datu estatistikoen presentzia areagotuko da (Ik. Irudia 4 aurreko orrialdeetan). Benedí eta Ammannen ostean, Lehenengo aldiz ‘El Correo’-ren historian egunkariaren marrazkigileak ilustratzaile zein informatzaile bezala ikusiko du bere burua. Eta horren froga dugu 1965-1975 bere hamarkada horretan mota honetako grafikoen igoera garbia.

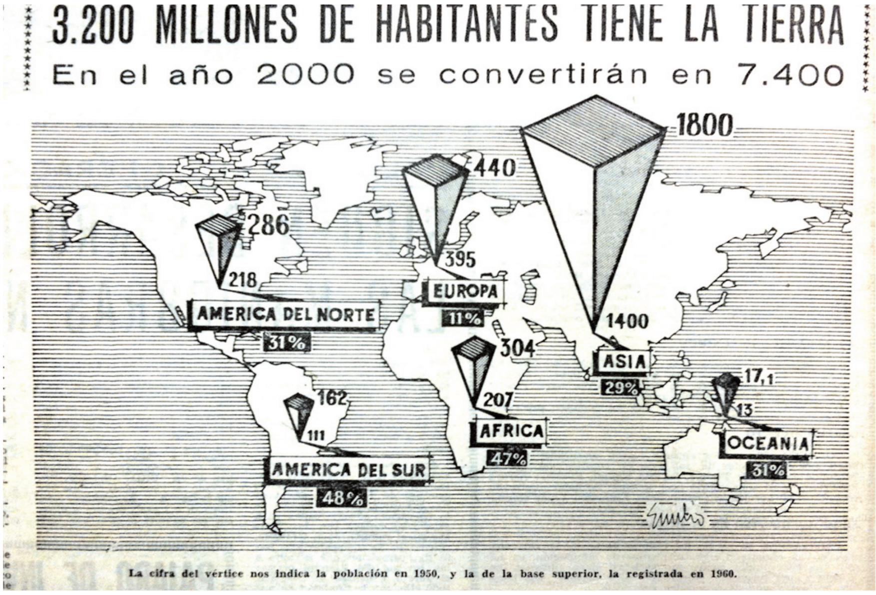

1965eko abenduak 1

Harritzekoa da 1965eko grafiko honetan sartutako informazio multzo handia. Kontinente bakoitzaren populazioa 1950ean zein 2000 urterako aurrikusitako populazioarekin batera, aldatzea ere (portzentaian) eta guzti hau mapa ikusgarri baten gainean. Pentsatu behar dugu jatorrizko informazio guzti hura taula batetatik atera eta hiru zutabetako tamainako grafikoa asmatzerakoan Emiliok egindako ariketa infografikoa galanta zela.

Urtearen bukaeran berriro laburpen ekonomikoa burutu zuten, baina kasu honetan, azken orrialdean publikatu beharrean, erdiko bi orrialdeetan ipini zituzten. Bi infografiagileek batera egin zuten

1965eko abenduak 31

1.- Itxura orokorra argitu egiten da. Espazio zuriak ere uzten dira irakurtasuna arintzeko
2.- Erabilitako ikono guztiak berriro zerotik marraztuak dira. Ez dute bat ere berrerabili
3.- Trama gris eta tinta gutxiago eta azalpen gehiago
4.- Nahiz eta kolore gorria erabiltzeko posibilidade izan, grafikoetan ez zen erabili. Dakigunez, bilduma hau aldez aurretik prestatzen zen, beraz infografiagileek ezin zezaketen jakin tinta gorri horren erabilera posiblea izango zenentz.
5.- Tituluak idatzita ere izan diren arren, guztiak tipografia imitatuz marraztu dute.
6.- Erabilitako grafiko motak egokiak dira. Batzutan eskala ezkerraldean ipini dute beharrezkoa zen espazio hutsaren arabera.

d) Hilabeteroko analisia

1960. eta 1970. hamarkadetan zehar hilabetez hilabeteko grafikoen kopuru ertaina kuantitatiboki analizatuz ez da aurkitzen patroi argirik. Urte bakoitzeko lehen zein azken hilabeteak –urtarrila eta abendua– infografiko kopuru oso altua aurkezten dute. Urte aldaketari lotutako artikulu eta berrien jario handiagoak eragiten du zirkunstantzia honetan. Eraberean, udan grafiko gutxiago publikatu litezkeen ideiaren kontra, uztaila eta abuztuan ere nahiko grafiko kopuru altuak aurkitzen ditugu, berez, uztaila da, hain zuzen, bigarren daturik altuena aurkezten duena. Lehena, ordea, maiatza da, non hilabetero hemeretzi grafiko aurkeztu ziren bi hamarkada horietan zehar. Bestaldetik, otsaila eta iraila dira grafikoen kopuru ertainik txikiena aurkezten dutenak.

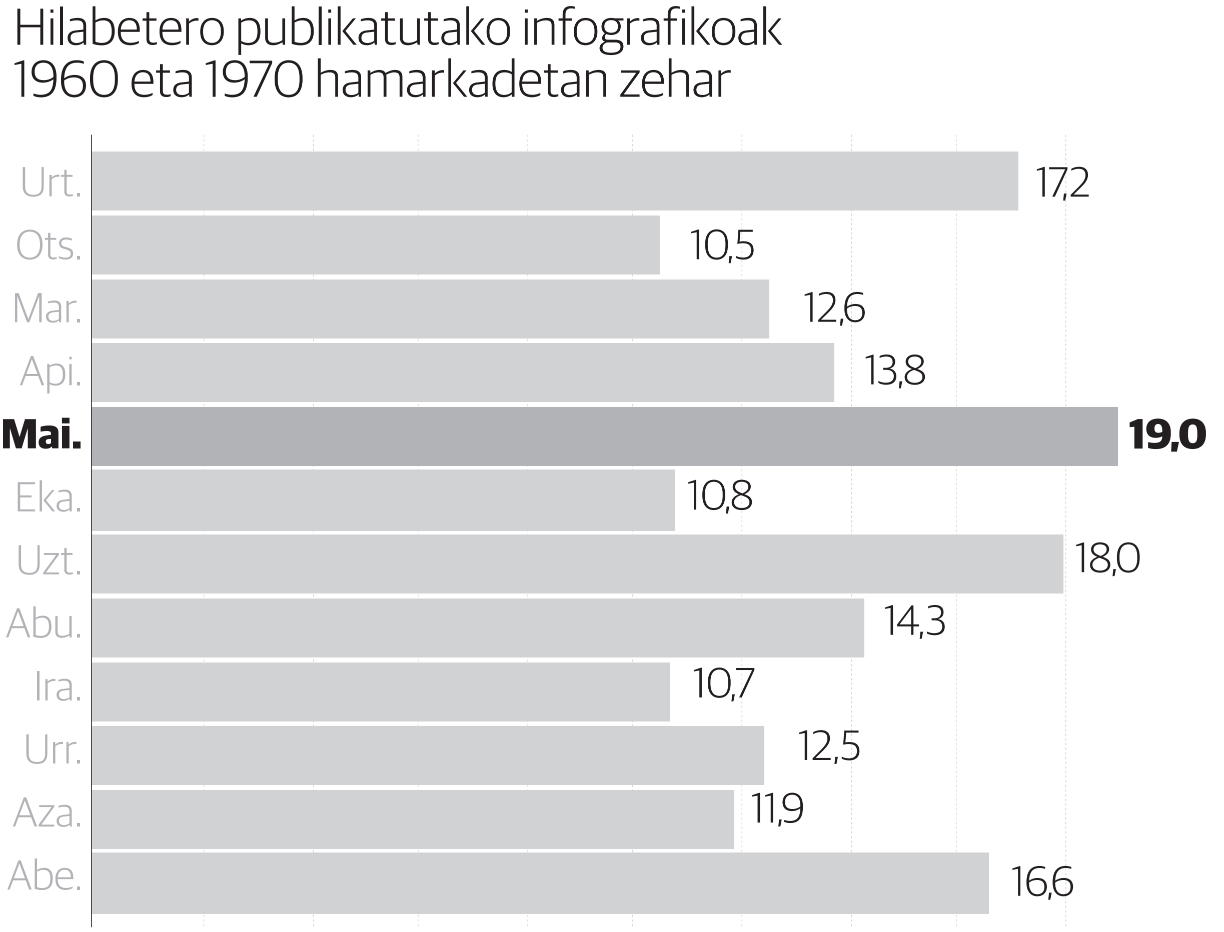

Irudia 5
1960tik 1980ra publikatutako infografikoen kopuru ertaina hilabetez hilabete
Iturria: Berezko elaborazioa

Ondorio nagusia argi dago, beraz; ezin dugu egotzi infografikoen publikazioa inongo errutinari urtean zehar. Eguneroko berriek dira eragiten duten elementu bakarra eta, urtarrila eta abenduko urte aldaketarekin lotuta egon daitezkeen grafikoen salbuespenarekin, gainontzeko hilabetetan zehar ez zegoen patroi argi bat finkatzeko zein zen lan karga gehiena eragiten zuen aldia.

Bestaldetik, hilabetero egindako grafiko kopuru ertaina 14,1ekoa izaten zen, hau da, grafiko bat bi egunero –pixka bat gehiago, gogoan hartzen badugu astelehenetan ez zela egunkaririk publikatzen.

4.4.5.- ‘Argazki-euskarri’-en etapa

1960. hamarkadan argazkien gaineko indikazio marraztuak asko areagotuko dira. Mendebaldeko hasieran halakorik ere askotan erabiltzen bazirela ikusi genuen, baina hurrengo hamarkadetan zehar ez ziren askorik erabili. Gogora dezagun nola publikatutako argazki kopurua jeitsi egin zen 30. hamarkadatik aurrera. 40.etan mapak eta grafikoak izan ziren nagusi eta 50.ak arte argazkia ez du berriro errekuperatzen bere errola. 1965tik aurrera, orrialdearen tamaina aldaketarekin batera argazkiak askoz beharrezkoagoak bihurtuko dira eta gehiago publikatuko eta erabiliko dira.

Oso normala zen halako indikazioak aurkitzea mendeko lehen hamarkadetan. **1923ko apirilak 2**an publikatutako argazki honetan Guglielmo Marconi asmatzaile italiarra zezen korrida batean Sevillan zegoen. Kazeteriak ‘x’ zuri batez adierazi du protagonista, gainontzekoengatik ez nahasteko.

1960ko abuztuak 19an Torrelavegako meatze batean gertatutako istripuaren ostean egunkariaren azalorrian hiru indikazio ezberdin dituen argazki hau publikatu zuten. Bi gezi beltz eta ‘x’ zuri batekin markatutako puntuak, hain zuzen.

1960tik aurrera areagotu egingo dira halako azalpen marraztuak. Lehen oso elementu sinpleak gehituz; adibidez, geziak edota zirkuluak fotografiaren barruko zerbait azpimarratzeko. J. Ignacio Fernández Bañuelos adierazten duenez*, hamarkada honetan zehar prentsako argazkiek “...emozioak edota zerbait iradokitzen zuten irudiak publikatzen saiatzen baino, ‘egiaztatze’ funtzioa zutenak lehentasuna zeukaten...”. Hau da, gizarte hartako marko ‘ikusgarria’ errepresentatzen dute, sentimenduak edo errealitate ez ikusgarriak irudikatu baino. Hortaz ulertzen da espazio hutsik, pertsonarik gabe hainbat aldiz agertzea prentsako argazkietan. Egun ‘El Correo’-ko argazki departamenduko zuzendaria denaren ustez argazki haiek ‘arrazoiak’ bilatzen zuten irudiak ziren. Zergatiak bilatzen zituzten fotografiak ziren. Prentsak gertatutakoa eta beronen kausak argitaratzea zeukan helburu eta horrek bultzatu egiten zuen erredaktoreek hautatzeko gertakarien eskena isla-

‘La transición del fotoperiodismo. Un acercamiento a las imágenes de los diarios vizcaínos en el periodo 1975-1982. Doktorego tesia. EHU. Bilbao 1997

datzen zuten argazkiak –gertatutakoa, jadanik pasatuta eta ondorioz ezinezkoa dena foto-grafiatzea–, emozioak eta pertsonak baino. Fernández Bañuelos doktoreak 'argazki-euskarri' deituko ditu halako irudiak*, non argazkiaren funtzio nagusia beste mezu ezberdin batentza euskarri hutsa izatea baino ez da izango.

Denbora pasa ahala, argazkien gainean egindako azalpentxo horiek aberastuz eta konplikatuz dihoaz eta 'x' edota zirkulutxoak zein geziak izateaz gain testu idatziak agertzen hasiko dira ere

1961eko apirilak 12

Gaia egunkariaren azalorrian publikatu zen egun hartan eta behekaldetik, Eichmannen bidaiak azaltzeko, mapa infografiko bat ere

Adolf Eichmann Gerra kriminalaren aurkako epaiaren argazki honen gainean protagonista guztien izenak indikatu ziren. Dirudienez, kutxa zuri horiek behekaldean egon zitezkeen beste batzuk estaltzeko ere balio zuten. Seguraski fotografia beste komunikabide atzerritar batetatik etorrita, ingelesez bazegoen. (Ik. nola itzuli behar ez ziren testuak ez daramate kutxa zuririk atzekaldean).

Urte bereko irailean Frantziako presidentearen, Charles Degaulleren, aurkako atentatua honela azaldu zuten 'El Correo'-ko orrialde honetan. Berriro azalpenak atzerriko komunikabide batetatik datoz –orijinala frantsezez baitago– eta, berriro gazteleraratutako testu kutxekin tapatu dira testuak.

1961eko irailak 10

FERNÁNDEZ BAÑUELOS, (aip. lana) 116 orr.

Harold Evansen* hitzetan, zenbait argazkik halako azalpenik osagarri bezala behar dute . Bere ustez "...horiexek dira grafikorik sinpleenak, fotografiei gehitutako azalpen gehigarriak argazkiak gauza gehiago esan ahal dezan...". Fernández Bañuelos, egun 'El Correo'-ko argazki departamenduko burua denarentzat, "...geziak, zirkuluak, ikurrak, testuak, etab. argazkien kide bereizezinak izango dira aro honetan, eta, bere presentziarekin, argazkiak izan ohi duen fantasiari inbitatzeko gaitasuna deuseztatu egingo dute –kazetaritza argazkietan ez oso ohikoa– eta errealitate argi eta nabari batengatik aldatu egingo dute..."**.

Gezi, zirkulu eta indikazio horiek gehienetan argazkiaren puntu, pertsona edota leku bat azpimarratzeko berez destakatzen ez duelako, adibidez, 1964ko abenduan Paulo VI Mumbaira egindako bisitan egindako argazki honetan bezala, jendetzaren artean Aita Saindua ezberdindu ahal izateko.

Irakurleak ulertu egin dezake fotografiari egindako aldaketa deigarria erabat justifikatuta dagoela, bestela ezin izango bailuke argazkiaren elementurik inportanteena nabari.

La estancia de Paulo VI en Bombay enc
profundo eco en el espíritu religioso del pu

BOMBAY, 3.—Cuando el Papa se dirige al recinto donde tienen lugar las ceremonias del Congreso Eucarístico, la multitud de musulmanes, hindúes, parsis, judíos y jainitas se arremolinan alrededor de su coche y todos se encaraman al vehículo para llegar a tocar al "hombre santo de Roma". Enmarcado en el círculo de la fotografía, Paulo VI aparece bendiciendo a la multitud que le rodea por todos lados intentando acercarse hasta él .(Cifrafax-Correo)

1964eko abenduak 4

Baina denbora pasa ahala 'argazki-euskarri' hauen erabilera gehiegi zabaldu zen eta batzutan erabat soberan zeudela esan genezake ere. Honen adibide garbienetarikoa hegazkin honetakoa da, non politikoaren aurpegia destakatu beharrik ez zegoen, eta gainean marraztutako zirkulutxoa erabat soberan zegoela esan genezake.

REO
OL
ASCO
YA
N.º 18.579. 2 pts.
DE LAS
DE LA
LSTEIN

WILSON-SMITH: CONVERSACION EN EL «TIGER»
COMMANL

GIBRALTAR. — Las conversaciones entre Wilson e Ian Smith comenzaron a las diez de la mañana a bordo del crucero "Tiger". Estaban presentes en la reunión el secretario de la Commonwealth, Herbert Bowden, y el ministro de Información de Rhodesia, Jack Howman. En la foto, de Upi-Cifra, el "premier" Harold Wilson se despide desde el avión que le conducía al encuentro del "premier" rhodesiano desde el aeropuerto londinense.

1966ko abenduak 3

*EVANS, Harold. 'Pictures on a page'. Ed. Heinemann Professional Publishing. Londres, 1986, 33. eta 121. orr.
**FERNÁNDEZ BAÑUELOS. (aip.) 118. orr.

Gehienetan tailerreko edozein langilek egiten zion modifikazioa argazkiei zerbait azpimarratzeko, baina beste batzutan, fotografiak marrazki bat eskatzen zuenean –berdin konplexutasun maila–, marrazkilariei eskatzen zitzaion lan hau. Adibide anitz aurkitu ditugu non Emilio García Ergüinen eskua agertzen zaigu argazki hauen gainean:

Lehenengo honetan, Bilboko 'La Salve'-ko zubiaren proiektua oraindik asmo hutsa zenean, honelako krokisa prestatu zuen Emiliok fikziozko kokapen posiblea erakutsiz.

Orrialdearen behekaldean, ordea, mapatxo bat ere prestatu zuen eta, eskuineko argazki txikiago batean, beste indikazio bat (ik. xehetasuna) pintatutako gezi beltz batekin, hain zuzen.

1965eko apirilak 16

SI SE AUTORIZA LA PETICION QUE HA SIDO PRESENTADA AL GRAN BILBAO

UN PUENTE Y UN TUNEL ENLAZARAN DIRECTAMENTE BILBAO Y ASU

...ería realizado por el capital privado y explotado como carretera de peaj...

Cruzaría la ría en «La Salve» y terminaría en el mismo lugar del proyectado túnel de Archanda

Realización

Baracaldo el equipo de su hogar en HNOS. ARECHAVALA

Atropel... grave...

Beste marrazki konplexuago honetan, Ergüinek oleodukto baten proiektua deskribatzen du argazki baten gainean. 'Argazki-euskarri'-en adibide polit hau apurtzailea iruditzen zitzaien egunkariko tailerreko langileei, eta horregatik orrialde oinarrian esplizituki argitzen dute nola Claudio –semea– argazkilariaren fotografiaren gainean "...García Ergüinen irudimenak kokatu du oleoduktoaren marrazkia...". Fernández Bañuelosek Susan Sontagen hitzetan adierazten duen bezala*** "...argazkiek, berez, ezin dute ezer esplikatu. Dedukzioa, espekulazioa eta fantasiari inbitazio agortezinak baino ez dira... / ...Argazkiek ez dute azaltzen, onartzen bakarrik baizik...". Eta posibilidade horiek hil egiten dira bere gain marraztutako elementu gehigarririk jartzen direnean.

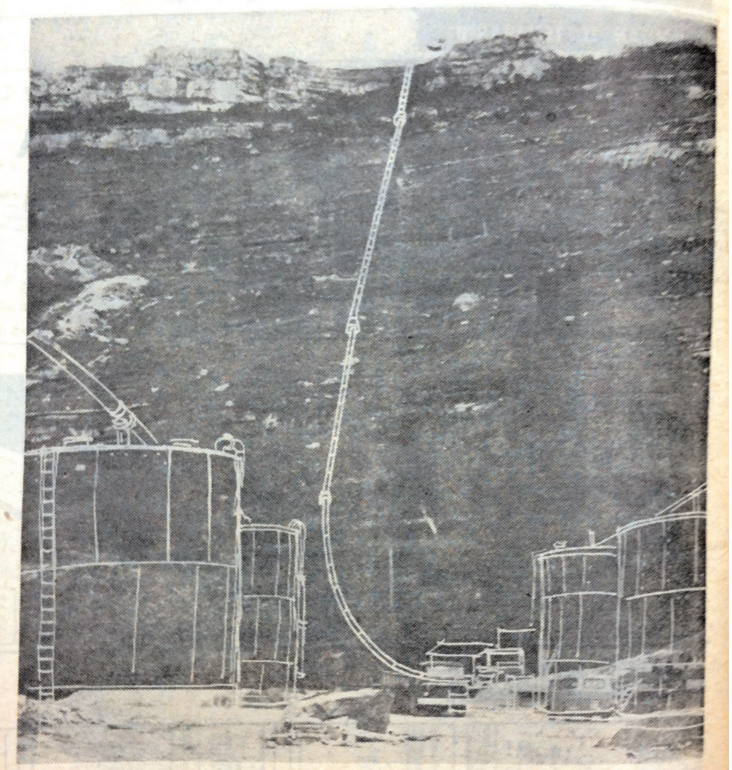
Junto al Ebro, en la carretera general Burgos-Santander, ha sido realizada ya la explanación y parte de los trabajos de construcción de la estación receptora del petróleo de Ayoluengo, en la que, en una primera fase, serán cargados los camiones para su traslado a Santurce. La imaginación de García Ergüin ha situado, sobre la fotografía de Claudio hijo, el trazado del oleoducto y los futuros tanques de petróleo.

1966eko maiatzak 13

a) Gertakarien argazki-euskarriak

Fernández Bañuelosek eskema errepikagarria ikusten du hamarkada honetako gertakarien argazkiak analizatzerakoan, eta, berriro, fotografiak adierazi dezakena baino haruntzago iristeko griña somatzen dute. Eraberean, mota honetako informazioak grafikoki kubritzerakoan aurkitu ohi diren zailtasunak aurre egiteko modu bezala.

1973ko maiatzak 25

EL CORREO ESPAÑOL
EL PUEBLO VASCO
EDICION VIZCAYA

ASI FUE EL ACCIDENTE DE URQUIOLA

Por sus conexiones con el escándalo descubierto ayer

LONDRES: DIMITE EL LIDER DE LA CAMARA DE LOS LORES Y LORD DEL SELLO PRIVADO

Heath aseguró en los Comunes que no había sido puesta en peligro la seguridad nacional

1977ko martxoak 9

Bilbao: Un turismo cae por un terraplen de 50 metros

Hacia las dos de la tarde, el turismo «R-12», matricula BI-9.723-E, conducido por Fernando Gete Saz, salió de la autopista de la Solución Sur, a la altura de Larrasquitu, cayó por un terraplén de unos cincuenta metros.

1976ko apirilak 10

UN CAMION PRODUJO DESTROZOS EN 17 COCHES

'Haruntz'-ago joateko griña hori ikusten dugu hamarkada hauetan zehar azalorrian zein barrukaldeko orrialdeetan publikatutako argazki askotan. Argazkigileak beti honako egoera honetan aurkitzen da: jadanik gertatutako zerbait ezin daiteke fotografiatu, beraz, ondorioak bakarrik isladatu dezake bere fotografian. Garai hartako joera zen pertsona anonimoak ez fotografiatzea eta, berriro, erredaktoreen nahia 'arrazoiak' bilatzea. Guzti honen ondorioz argazkiak modifikatzeko joera areagotu zen; bere gainean geziak eta mota guztietako indikazioak areagotuz. Hiru adibide hauek adierazgarriak dira.

b) Euskarri pre-infografikoak

Fernández Bañuelosek argazki modifikatu hauek analizatzean infografiaren aitzindari bezala konsideratzen ditu 'euskarri pre-infografikoak' deitzean. Bere lanean doktore honek kontsideratzen du 'infografia' hurrengo hamarkadetan ordenagailu tekniken bitartez sortutako irudi konplexuenagoak, horregatik esaten du ere argazki hauen erabilera hau desagertu egingo zuela infografia agertu zenean. Euskarri 'pre-infografiko' hauen adibide garbiak ditugu batez ere bi motatako berri garrantzitsuen kasuan; gertakariak eta atentatu terroristak:

1970. hamarkadan gertakari batzuei zabaltze handia eman zitzaien 'argazki-euskarri' sistema honen bidez. Arreta deitzeko daukaten botereagatik, batzutan azalorrietan ere publikatuak izan ziren. Kasu honetan marrazkigile batek egin zuen honako hau, Luis del Olmo Alonso, hain zuzen, 'Don Celes' komiki pertsonaiaren sortzailea –1945ean hasita 'La Gaceta del Norte'-rako– 'El Correo'-ra heldu berria zen eta honako gertakizun hau kontatu zuen 'argazki-euskarri' formulapean. Lehenengo aldiz mota honetako informazio generoa azalorri osoaren espazioa hartzen zuen. Argazkia oso argi sinatuta agertzen den arren (Ruiz de Azúa argazkilaria izan zen), ez ordea marrazki eta testuen egilea, zeienn errotulazio berezgarriagatik argi deduzitu dezakegu gaur egun.

EL CORREO ESPAÑOL
EL PUEBLO VASCO

Sin previa declaración de guerra

TROPAS INDIAS INVADEN PAKISTAN

INTENSOS COMBATES SE DESARROLLAN EN EL SECTOR DE JESSORE

CARRASCO: «ESTOY MUERTO DE RISA»

Ultima hora en la página 37

SALVADO DE AHOGARSE EN LA RIA POR UN MARINERO

1971eko azaroak 23

SALVADO DE AHOGARSE EN LA RIA POR UN MARINERO

Un matrimonio fue atropellado el domingo en la avenida de las Universidades, cuando paseaba en dirección a Bilbao, por la acera que da a la ría. Un «Seat 600» que marchaba en el sentido que indica la flecha de trazos blancos, pegó contra el muro de su derecha por causas que se desconocen. El vehículo salió rebotado, atravesó la calzada y lanzó por los aires al matrimonio. La señora volvió a caer sobre la acera, pero no así su marido, don Claudio González, que fue proyectado a la ría tal como indica otra de las flechas de trazos blancos.

El carguero asturiano «Virgen de la Esperanza», que traía la dirección que sigue la flecha negra, remontaba la ría para atracar en el muelle de Uribitarte. Un marinero se percató del doble accidente y se lanzó con prontitud al agua, siguiendo la dirección de la flecha negra de trazos. Afortunadamente logró llevarle hasta unas escalerillas. Una ambulancia de la DYA que pasaba por el lugar del suceso condujo al herido al Hospital Civil.

(Foto RUIZ DE AZUA)

(Información en la última página)

Luis del Olmo Alonso (Bilbao, 1922) –'Olmo' bezala ezaguna egun humorezko binetak ez ezik, zutabeak ere idazten baititu egunkari bilbotarrerako–'La Gaceta del Norte'-n hasi zen bere 'Don Celes' pertsonaia marrazten 60. hamarkadan 'El Correo'-k kontratatu arte. Bere errotulazio bereizgarriagatik jakin dezakegu berak burutu zuela 'argazki euskarri hau'.

70. hamarkada hau aurrera joan ahala, 'El Correo'-k infografiagilerik gabe geratuko da. Emilio García Ergüinek hamarkadaren erdian egunkaria utziko. Arazo pertsonalak direla eta, zein kobratutako kopuruarekin ados ez egonda, Iberdueron bakarrik lan egitea erabaki zuen. Momentu hartan grafikoen kopurua asko jeisten da egunkarian (Ikusi 'Irudia 1'), baita berauen kalitatea ere. Eta hemendik aurrera marrazkilariaren lekua ez da finkoki kubrituko berriro 1980. hamarkadaren amaiera arte. Hamar urte inguruz egunkariko grafikoak hainbat esku ezberdinez eginda izango dira, eta oso gutxitan lana sinatuta. 1976 eta 1977an nohizbehinkako 'Robles' sinadura agertuko da nonbait, baita 1977an zehar 'J.F. B.' zenbait infografiko oso sinple ere eta hamarkadaren azken bi urteetan zehar 'Pumariega' ilustratzailea ere.

Egunkarian infografiagilerik gabeko etapa hasia zela esan dezakegu. Ikus ditzagun ondorioak:

Etapa honetan zehar asko jeisten da kalitatea. Hauek izango dira garai hartan grafikoak eta mapak sinatuko dituzten infografiagileak

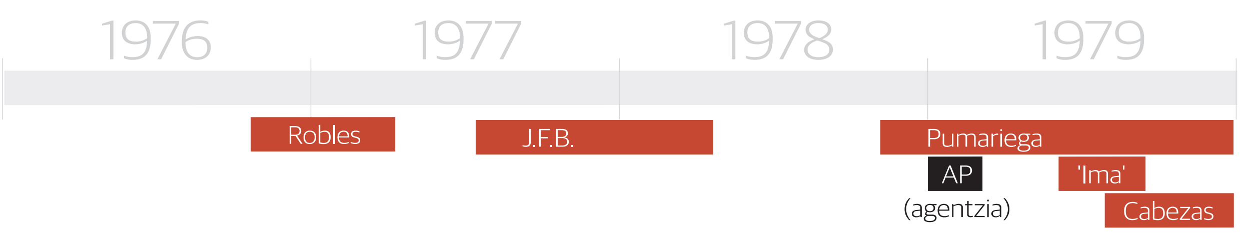

1976ko apirilak 8

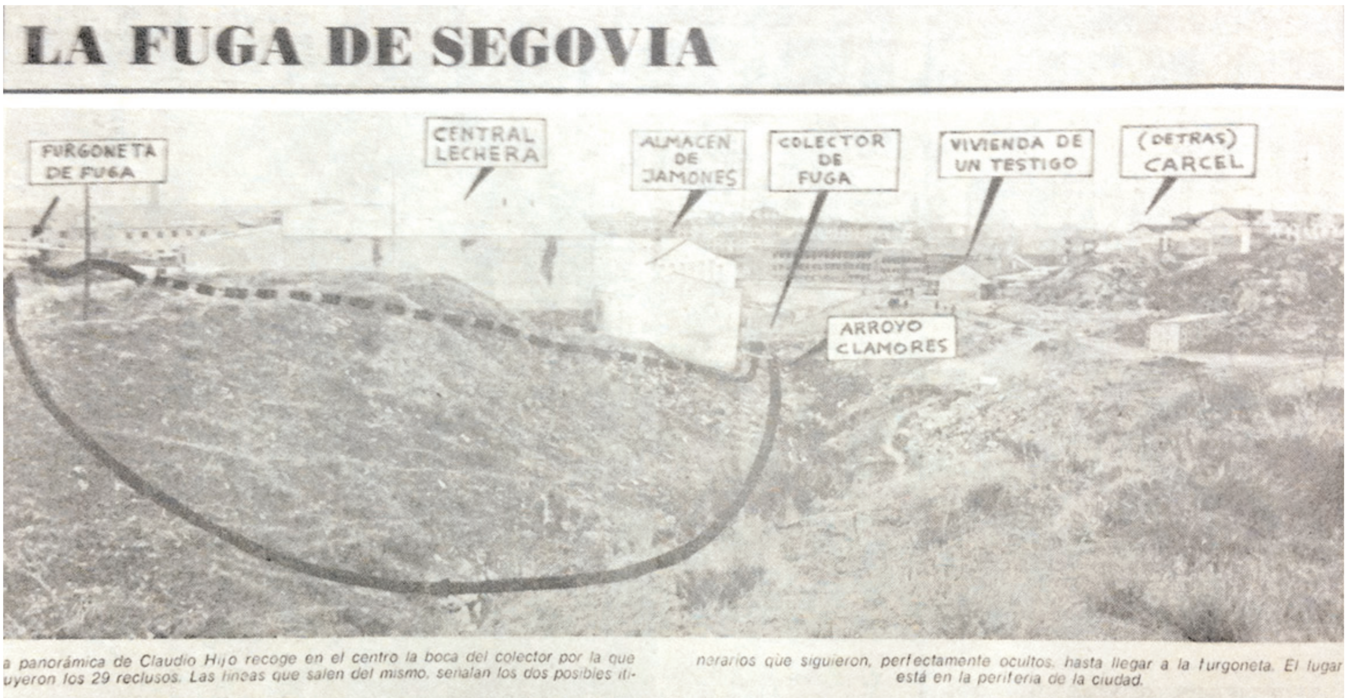
LA FUGA DE SEGOVIA

a panorámica de Claudio Hijo recoge en el centro la boca del colector por la que uyeron los 29 reclusos. Las líneas que salen del mismo, señalan los dos posibles itinerarios que siguieron, perfectamente ocultos, hasta llegar a la furgoneta. El lugar está en la periferia de la ciudad.

Eta marrazkigile falta hori dela eta, 'argazki-euskarri' formatopean publikatutako gertakarien kontakizunak ere kalitate gutxikoak izango dira. Honako honetan, kaligrafia exkasa ez ezik, marraztutako lerroek indikatzen dute egilea ez zela marrazkigilea. Bestaldetik, behekaldetik agertzen gezi beltz luzearen esanahia ez da ulertzen eta ez dauka azalpenik ere. Beheko mapa hau esanguratsua da urte haietan egiten ziren infografikoe itxura orokorraz.

Mapa eta grafiko oso sinpleak publikatzen hasten dira. Kasu honetan, adibidez, itxasoaren trama marrazteko marrazkigilieak prisa handia zeukala dirudi. Grafikoa handiegia da luzatutako informazio gutxirako. Eraberean, sinatzeke dago eta bere sinpletasuna dela eta, ez dauka ezta argazki oinik.
Hau bezalako mapa anitz publikatu ziren urte haietan.

1977ko azaroak 3

TROPAS

cogido importantes

ra Occidental

GIRBAL

mantiene, bajo los vientos

secuestro de súbditos franceses.

4.4.6.- Atentatuen grafikoak infografiagile finkorik gabe

1970. hamarkadaren bigarren erdian Euskadik 'Urte gogorrak' jaso zituen terrorismoarengatik. 'Euskadi ta Askatasuna' euskal organizazio terroristak 300 pertsona inguru hil zituen bost urtetan eta euskal egunkarien azalorriak astero betetzen ziren halako berri txarrekin. 'El Correo'-k ez zeukan infografiagile finkorik bere egoitzan lan egiten eta erabilitako sistema berri hauek grafikoki kubritzeko 'Argazki-euskarria'-rena izan zen berriro.

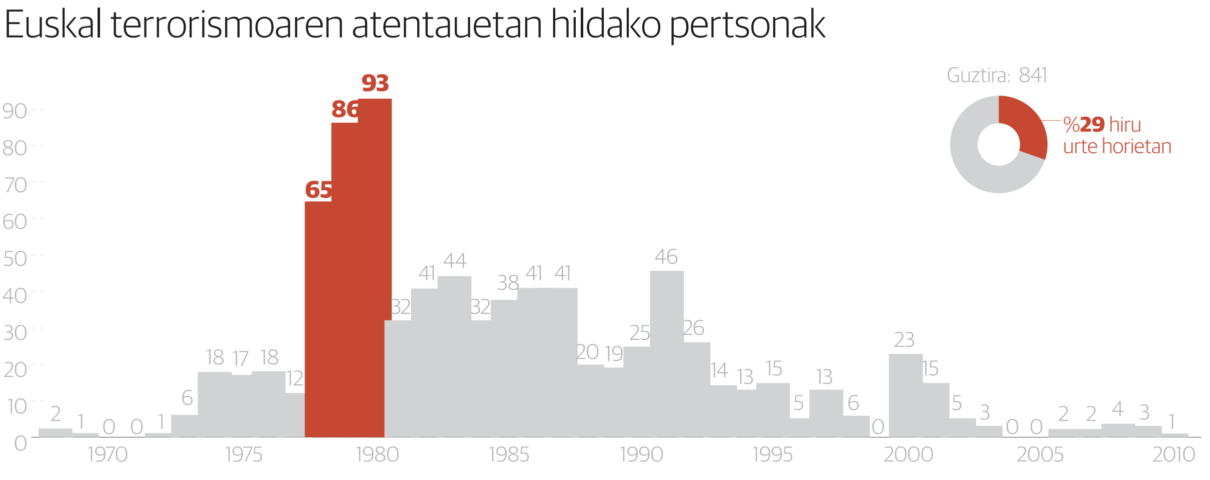

Irudia 6
Euskal terrorismoaren atentatuetan hildako pertsonen eboluzioa
Iturria: Barne Ministeritza eta berezko elaborazioa

1977ko azaroak 3

EL CORREO ESPAÑOL
EL PUEBLO VASCO

Alocución del presidente del Gobierno
"LA AUSTERIDAD HABRA DE SER LA PROTAGONISTA DE LA VIDA ESPAÑOLA"

SE REGULA LA ESTRUCTURA ORGANICA Y EL FUNCIONAMIENTO DEL MINISTERIO DE DEFENSA

EL AYUNTAMIENTO DE BILBAO SOLICITA QUE LA CAPITAL VIZCAINA SEA SEDE DE LOS MUNDIALES DE FUTBOL

HOLANDA: FINALIZO EL SECUESTRO DE CARANSA

COPA DE LA U.E.F.A.: EL ATHLETIC, ADELANTE

DANI (DOS GOLES) FORZO LA PRORROGA Y TIRAPU DECIDIO LA ELIMINATORIA (3-0)

BILBAO: UN MUERTO Y UN HERIDO

Irún: Un sargento de la Policía Municipal, asesinado

Gehienetan gertakarien lekuaren argazkia erabiltzen zen eta honen gain, gertatutakoaren datu nagusiak kokatzen ziren idatzi zein marraztuta. Argia da, alboko adibide honetan bezala, gertatutakoaren garrantzi handia zela eta, zein momentuaren bertako intentsitateagatik, marrazteko gaitasun handirik ez zela exijitzen, azkartasuna eta balio informatiboa baizik dokumentu grafiko apurtzaile hauek publikatuak izan zitezen.

Perspektiba errespetatzen ez duen gorputzaren marrazki arraroa hildakoaren posizioa adierazteko.

Un supuesto miembro de la Guardia de Franco muerto.

Fernández Bañuelos doktoreak garai honetako atentatuen inguruko argazkiak analizatzerokan honako bost ezaugarri amankomunak aurkitzen ditu:

1977ko azaroak 13

EL CORREO ESPAÑOL

EXTRAORDINARIO DOMINICAL

EDICION VIZCAYA

LAS NORMAS ELECTORALES SINDICALES SERAN ESTUDIADAS POR LAS CORTES

Aprobado por unanimidad

YA HAY UN TEXTO PARA LA PREAUTONOMIA

• "Se ha conseguido lo que se podía" (Echevarría)

• "Navarra hará su voluntad" (Inujo)

HAN QUEDADO APLAZADAS LAS JUNTAS GENERALES DE ALAVA

HOY NO HABRA HUELGA DE TAXIS

• Página 3

BILBAO: CUATRO HERIDOS EN UN ATENTADO CONTRA UN "JEEP" DE LA POLICIA ARMADA

TRASMET'77

TRANSFORMADOS METALURGICOS

En la Asamblea General

Unión Nacional Española se separa de Alianza Popular

MAÑANA INAUGURACION

FERIA INTERNACIONAL

BILBAO 14-19 NOVIEMBRE 1977

1.- Ia beti lekuaren fotografiak dira, askotan hileta itxurarekin
2.- Gertatutako ekintza ezin harrapatu, elementu grafikoen gainjartzearen bitartez ertatuakoaren errekonstrukzioa bilatzen dute,
3.- Ez dituzte erakusten ez protagonistak ezta biktimak ere, ‘gabezia da, beraz, ezaugarri orokorroa.
4.- Garrantzirik gabeko uneak isladatzen dute (“Dena gertatu da jadanik, Prentsa heltzen denerako”)
5.- Ez dute erakusten polizien aurpegirik

1978ko martxoak 30

Goiko adibidea erabilitako elementu tipikoen esanguratsua da. Berriro, marrazkia eta argazkia uztartzen dira, gezia ere norabideak indikatzeko eta –goikaldean– zirkulu bat indikatzeko terroristen kokapen fisikoa. Testurik sartu gabe eskena osoa oso azkar eta ondo ulertzeko balio du azalorriko elementu grafiko hori.

Behekaldekoa, ordea, pertsonarik gabeko argazki goibelaren adibidetzat balio digu. Bertan hiru eraikinen posizioa baino ez da azaltzen (argazki oinean argitzearekin balioko luke) eta, gainera, marra beltz bat ere marraztu da eraikinen perfila destakatzeko. Notiziaren garrantzia horren handia izan ez balitz inoiz ez litzateke halako produkturik publikatuko, bertan emanako informazioa oso eskasa baizen.

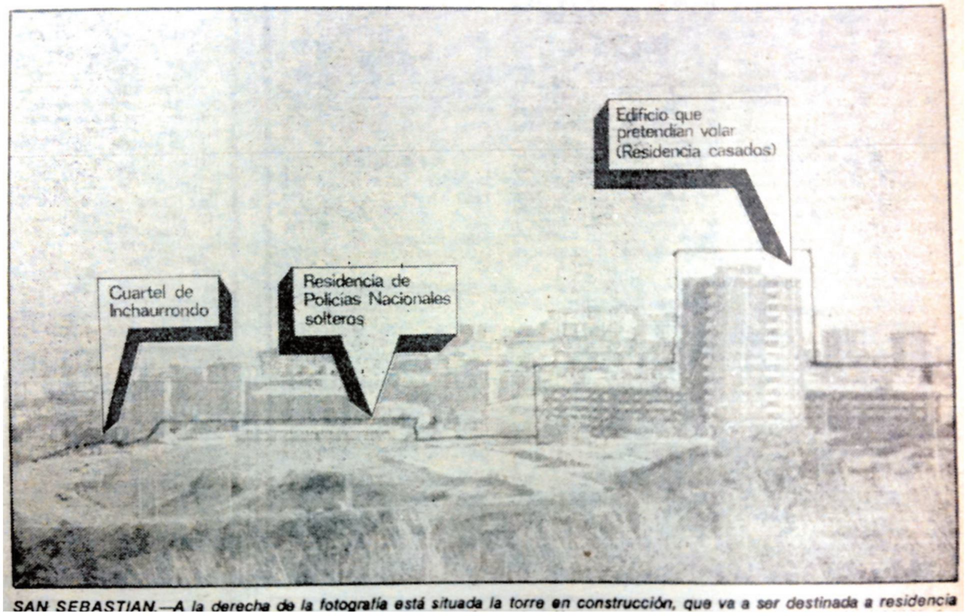

SAN SEBASTIAN.—A la derecha de la fotografía está situada la torre en construcción, que va a ser destinada a residencia

*FERNÁNDEZ BAÑUELOS, J. I. (aip.) 100 orr.

1979ko urtarrilak 30

EL CORREO ESPAÑOL
EL PUEBLO VASCO

BILBAO.-Martes, 30 de enero de 1979. Nº 22.257. 20 ptas.

EDICION VIZCAYA

Posibles miembros del GRAPO

Detenidos los presuntos asesinos del magistrado Cruz Cuenca y un policía municipal, en Madrid

★ Información en página 21

Uno de ellos de extrema gravedad

TOLOSA: TRES GUARDIAS CIVILES HERIDOS EN UN ATENTADO

★ Dos jóvenes "volaron" un "jeep" que custodiaba un convoy de dinamita

Tres guardias civiles han resultado heridos, uno de ellos de extrema gravedad, en un atentado ocurrido a las ocho y veinte de la mañana de ayer, al explosionar dos jóvenes un artefacto al paso de un «Land-Rover» de la Guardia Civil que custodiaba a un convoy particular, con doscientos kilos de dinamita.

Los hechos ocurrieron en la variante de la carretera N-1, que conduce a Tolosa y a la vía de acceso a la clínica de «Nuestra Señora de la Asunción». En este punto y en un pequeño desmonte existente a la derecha, respecto al sentido de la circulación, estaban colocadas las dos cargas de unos diez kilos de «goma-2», cada una.

En la fotografía, el lugar de los hechos y la situación en que se encontraba los dos artefactos.

● Página 10

MEJICO.—Sigue la estancia del Papa en este país, donde el pueblo continúa aclamándolo en todos sus desplazamientos. En la fotografía, Juan Pablo II, ataviado con un sombrero de paja, sostiene en sus brazos a una niña indígena durante su visita a un poblado indio.

En la inauguración de la CELAM

EL PAPA VOLVIO A CONDENAR EL ABORTO Y EL DIVORCIO

Crónica de nuestro enviado especial SATURNINO RODRIGUEZ

● Páginas 16 y 17

★ *Vitoria: Explosionan tres kilos de «goma 2» en la Diputación* ● Página 11

★ *Aramayona: Un artefacto hizo explosión en el caserío del alcalde* ● Página 10

IRAN: Baktiar rechaza las condiciones de Jomeini

● Página 15

ANDONI AMAÑA, ASPIRANTE OFICIAL AL TITULO DE EUROPA DEL PESO SUPER-WELTER

★ Amplia información en página 34

Deigarria da oso 1979ko azalorriko argazki honen gainean gehitutako elementuak. Alde batetik zirkulutxo zuriaren barruan marraztutako 'jeep'-ak ez baitu ezer gehitzen. Ez da esaten han bukatu zenik ala han zegoenik eztandaren momentuan. Eraberean, 'bi artefaktu'-en kokapena indikatzen duten laukiaren geziek ia leku berberari apuntatzen duten arren, ematen du esan nahi duela bananduta zeudela. Guzti horrekin batera, zirkulu beltza ere marraztu dute leku bat indikatzeko (nahiz eta, esan bezala, gezia bikoitza izatea)

'Argazki euskarri' hauek emergentziako soluzio bat zirela demostratzen duen elementu bat erabilitako tipografia da. Aurreko bi adibideak konparatzean ikusten dugu zein ezberdin ziren testu kutxa horiek. Batzutan tipografiaz eginda –eta familia ezberdinekoak– eta besteetan eskuz zuzenean argazkiaren gaineko kutxa zurien barruan. Beheko adibide honetan idatzitako bi esaldiak inolako trebetasunik gabe gehitu zaizkio irudiari. Emerjentziakoak eta garrantzi handiko berriaren itxura deigarria bizia eta ia erraietakoa dute. Zenbat eta larriagoa gertatutakoa, gehiago mantxatu zitekeen argazkia.

1979ko urriak 2

A la izquierda el callejón en donde, se cree, esperaban los autores del atentado. En el centro el punto donde cayó mortalmente herido el jefe de la Policía Municipal de Amorebieta momentos después de abandonar el frontón en la parte superior, a la derecha, el señor Ilariño. (Foto J. I. FERNANDEZ.)

1978ko uztailak 12an Espainiako zorigaitzik handienetakoa gertatu zen Tarragonako ‘Los Alfaques’ kanpin batean gasez betetako kamioi bat ezdanda egin eta 243 pertsona hil ziren erreta. ‘El Correo’-k argazkiak baino ez zituen publikatu. Eta barruko orrialde batean mapa oso sinple eta txiki hau.

CATASTROFE DE TARRAGONA

Escenas dantescas en el camping “Los Alfaques”

★ Muchos cuerpos fueron lanzados hasta el mar y otros hasta un radio de 600 metros

Crónica de nuestro enviado especial JAVIER AGUADO

VINAROZ, 11.— Apenas si han quedado testigos en el camping «Los Alfaques», con capacidad para unas 264 personas, después de que la explosión de un camión cisterna que transportaba gas inflamable hiciera explosión en la linde misma que separa la carretera y el camping. La catástrofe se produjo poco después de las dos y media de esta tarde, cuando la mayoría de los usuarios del camping —casi todos de nacionalidad extranjera— se hallaban descansando o entretenidos en algunos quehaceres de limpieza de los utensilios que habían empleado para el almuerzo. Un camión perteneciente a «Cisternas Reunidas», procedente de Tarragona y con destino Puertollano, había dejado atrás San Carlos de la Rápita y en el tramo por el que la nacional 340 Barcelona-Valencia atraviesa el término de Alcanar, cerca del barrio de casas de Alcanar y antes de Vinaroz, se incendió tras hacer —según algunos testigos— algunos virajes extraños. Se oyó primero una gran explosión y momentos después otra mayor. Los vecinos de una pequeña urba-

un amasijo de hierro y chapa y tablas, pedían ayuda unos niños. Cuerpos rotos por todo el recinto del camping y un gran cráter cerca de la entrada, en el que cabían muy bien dos o tres furgonetas.

Las personas de los chalets cercanos y muchos viajeros que circulaban en ambas direcciones de la carretera fueron los primeros auxiliares de los heridos. Precisamente en varios coches particulares llegaron los primeros heridos graves a la única clínica de Vinaroz, donde poco se pudo hacer por ellos más que primeras curas de urgencia. Las quemaduras de tercero y hasta de cuarto grado planteaban la necesidad de evacuarlos con urgencia a centros especializados. La misma situación se dio en el hospital y clínicas de Tortosa. Toda la comarca del Bajo Ebro y de San Carlos de la Rápita y Vinaroz se movilizó inmediatamente: las emisoras locales reclamaban ambulancias y donantes de sangre, la Guardia Civil de Alcanar y de San Carlos se destacó completa al lugar del accidente. El brigada de la

zona cercanas a las playas. Muy pronto quedaron completamente llenos los hospitales de San Carlos, Amposta, Vinaroz, Benicarló y aun el de Tortosa y se planificó el envío de los casos más graves hacia Tarragona y Reus y hacia Castellón y Valencia.

CARACTERISTICAS DEL CAMPING

Habitualmente este camping suele ser ocupado por turistas extranjeros, especialmente de nacionalidad alemana, francesa y belga. La presencia de españoles generalmente es muy pequeña.

El camping «Los Alfaques» se encuentra situado en el término municipal de Alcanar, en el kilómetro 16 de la carretera de Vinaroz a Venta Nueva. Se encuentra abierto entre abril y septiembre. Cuenta con servicios postales, sanitarios, reparación de vehículos y en él se pueden practicar deportes náuticos, excursiones y pesca. Se encuentra situado en las cercanías del mar, muy próximo a la desembocadura del río

La totalidad de los medios informativos en Madrid, Barcelona y otras ciudades de España llaman continuamente a la sede de la empresa que ocupa la planta doce de un moderno edificio sito en la calle Inés de Santa Cruz, junto a la plaza de Cuzco, cercana al estadio Santiago Bernabéu.

El personal de la misma y algunos directivos que se encontraban esta tarde tras el accidente en la citada sede titubean a la hora de hablar con los informadores. Se limitan a facilitar un comunicado que, durante dos horas y con mucho nerviosismo y la ayuda de varias secretarias han redactado.

Sobre las nueve de la noche la Junta directiva sigue reunida, escuchando todas las noticias que se dan en relación al suceso y respondiendo telefónicamente a la avalancha de periodistas que llaman continuamente.

AVION CON 200 CAMAS

Un avión de transporte con 200 camas especiales a

CARACTERISTICAS DEL CAMION QUE ORIGINO LA TRAGEDIA

Las características del camión-cisterna para transporte de gases, que ha sido la causa del accidente en las proximidades de la localidad tarraconense de San Carlos de la Rápita, son: matrícula M-7034-C, capacidad de 45 metros cúbicos, canon de carga más tara de 38 toneladas autorizadas, y acogida a las normas europeas de la A.D.R. (código de transporte de productos peligrosos por carretera), según ha manifestado el señor Vivan-

5.- ‘El Correo’-ko Infografiaren Aro Modernua

5.1.- Aurrekariak. 1980. hamarkadaren lehen erdia eta Oiz mendiko istripua

1981etik aurrera 'El Correo'-k bere 'Nohab' errotatiba berriarekin inprimatzen hasia zen Pintor Losada kaleko egoitzan. Orrialdearen tamaina aurrekoarekin oso antzekoa zen, baina aurreko hamarkadarekin konparatuz modernizazioa nabaritzen zen. Hobetzeko griña hau hiru esparrutan nabaria zen:

Diseinu aldetik: orrialdeen modulu bitartez eraikitzeak jariokortasun handiagoa eman zion irakurketari. Jauzi oso argia izango da aurreko hamarkadako testu zutabe ez ordenatuen itxura eta tamaina irregularrarekin. Batez ere 1984eko birdiseinuaren ostean tipografia eta testu kutxen tamaina erregularragoa lortuko baitute.

Argazkigintza aldetik: fotografia ere helduagoa bihurtzen da José Ignacio Fernández Bañuelos atalburua bilakatuko da hamarkada honetan eta departamentuaren eraldaketa-rekin batera filosofia proprioa bultzatuko du egunkarian argazkigintza aldetik ere.

Ilustrazio aldetik: Inoiz baino ilustratzaile eta komikilaririk onenak izango du egunkarian hamarkada honetan zehar. Denborak ematen duen ikuspegiarekin begiratuta, egun sines-tezina dirudi egunkari erregional batek kalitatezko honenbeste sinadura ospetsu eta erre-konozituak batera publikatzea. Zerrenda harritzekoa da:

- Luis del Olmo (Olmo)
- Antonio Fraguas de Pablo (Forges)
- José María González Castillo (Chumi Chúmez)
- Jaume Perich Escala (El Perich)
- José Luis Martín Zabala (J. L. Martín)
- Francisco Martín Morales (Martinmorales)
- Rafael Uría (Amenofis)

Hiru hamarkada geroago, hauetako bik bakarrik jarraitzen dute 'El Correo'-n gaur egun; 'Olmo' eta 'Amenofis' sinadurapekoak. Gainontzeko bostek bizirik eta lanean jarraitzen dute Espainian arrakasta osoz nazio mailako komunikabide garrantzitsu ezberdinetan.

Zazpi horiekin batera beste bi sinadura ere aurkitzen ditugu; ‘Ori’ eta ‘Palmero’.

¿Eta infografia aldetik? Ia ezer ez. 80. hamarkadaren lehen erdiko hauek urte hutsak dirudite, Emilio García Ergüinek egunkaria uztea erabaki zuenetik. Grafikorik eza nabaria da eta beronen falta 'argazki-euskarri'-ekin betetzen saiatu zen.

1980 eta 1981ean zehar 'Ángel Arriba'-k sinatutako zenbait mapa aurkitzen ditugu. Bereziki 1981eko apirilean zehar bere presentzia areagotu egiten da, guztira 18 infografiko ezberdin prestatuta agertzen dira –gehienak sinatu barik– baina landuenak bere izena daramate (adib. abenduak 17koa, Zisjordaniari buruz). Abendura arte bere sinadura nohizbehinka agertzen jarraituko da. Inolako erregulartasunik gabe (adib. 1981eko apirilak 10ean hiru infografiko ezberdin sinatu zituen), ilustratzaile honek zirudien pertsona bakarra egunkarian krokisak prestatzeko gaitasunarekin, baina bere agerpenak hain sakabanatuta dagoz ezen lanpostu finkorik ez zuela okupatzen esan dezakegu, seguru aski tailerreko langile edo erredaktore bat izan zitekeen.

Bestaldetik 'Associated Press' agentzia iparamerikarraren infografikoak ere publikatu egiten ziren ere 80. hamarkadaren hasieran. 'AP-EFE' sinadurapean dozena bat aldiz agertzen dira 1981ean zehar. (Adib: 1981eko urriak 9an eta abuztuak 28an)

1982an Munduko Futbol Txapelketaren fase finala Espainian jokatu zela kontutan hartuz, deigarria da oso nola halako kirol gertaera garrantzitsu izan arren, kiroletako orrialdeak ia ez zuten infografikorik ikusi uda hartan. Partiduen emaitzak, sailkapenak eta egutegiak taula hutsez prestatuak izan ziren.

Antzeko adibidea aurkitzen dugu Frantziako 'Tour' txirrindularitza lasterketarekin. Organizazioak luzatzen zuen mapa ofiziala zuzenean argitaratzen zuen 'El Correo'-k urtez urte, frantsezetik itzuli gabe eta testu tamainak ere tratatu gabe. (Besteak beste, ik. 1982 ekainak 26ko edizioa, 1984eko ekainak 27ekoa baita 1985eko ekainak 25ekoa). Antzekoa gertatzen da 1984ko ekainak 2an –9. orr.– 'Ibilaldia', Bizkaiko ikastolen jaiaren mapa itzultzeke ere argitaratzen dutenean.

1983eko ekainak 11eko infografiko hau adibiderik onena da nola urte haietan informazio kuantitatiboa grafikoki nola presentatzeko erreflesionatzeko dedikatutako pertsonarik ez zegoela. Bertan atletismoko 1.500 metrotako frogaren emaitzen eboluzio historikoa agertzen da, baina datuen orden irakurtezinak ulertzea oztopatzen du erabat. Egileak emaitza ezberdinak ordenatu du datari erreparatu gabe, baizik eta lortutako denboraren arabera. Emaitza honako hau da:

1983ko ekainak 11

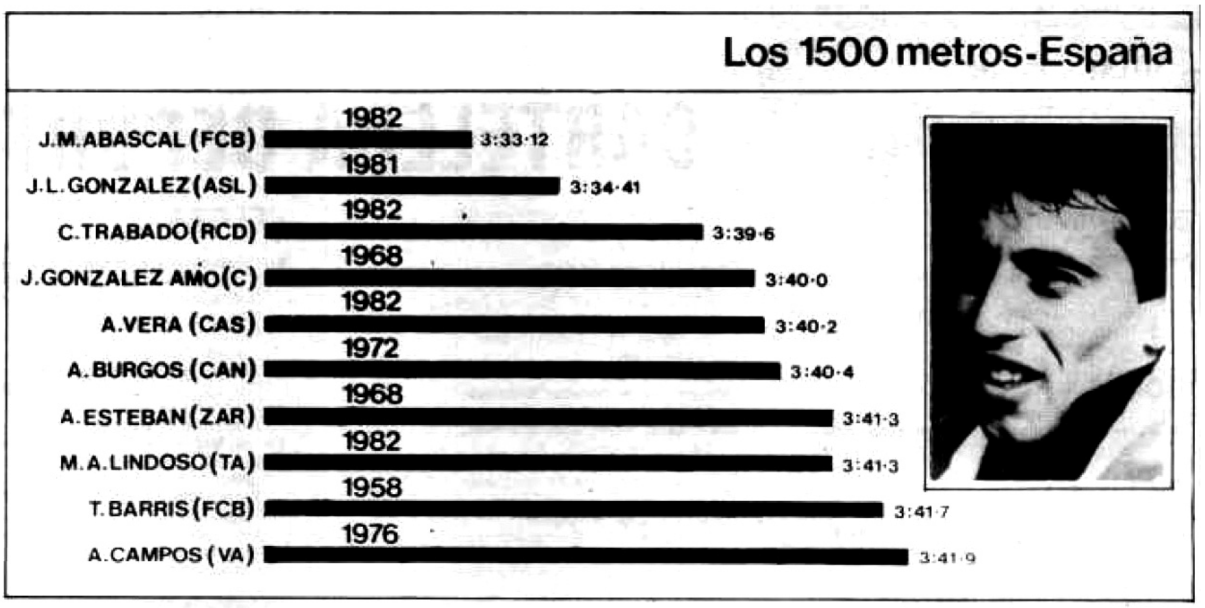

1983ko ekainak 12an –23. orr– 'Sole' batek sinatuta, Argentinaren kokatzaile bat marrazten du estilo proprio batez, eta, bestaldetik, 1986ko martxoak 10ean 'Arantza Alza' sinadurapean adinarekin pairatu ditzakegun gaixotasunak azaltzen dira infografiko batean. Bi emakume hauen beste infografiko edota artikulurik ez dugu aurkitu egunkariaren bizitza osoan zehar. Astebete geroago (ekainak 18an, 12. orrialdean) Ángel Arribak berriro infografiko bat sinatuko du, kasu honetan Europar Batasunaren inguruko hauteskundeei buruzko inkestekin.

Bestaldetik, mapen berrerabilpen hutsa ikusten dugu batzutan urte honetan zehar (adib. ekainak 28an 17. orrialdean, Chad herrialdeari buruz).

Lehiakidea zen 'La Gaceta del Norte'-n 'Tomás Ondarra' ilustrazio lanak eta zenbait infografiko burutzen zituen bitartean, 'El Correo'-k ez zeukan halako profesionalik 'Pintor Losada' kaleko bere egoitza berri hartan Ergüin alde egin zuenetik. Honen falta oso nabarmena izan zen 1985an Euskadik bizi duen katastroferik handienaz egunkariak informatu beharra izan zuenean.

Urte horretako otsailak 19an, Madriletik Bilbora zetorren Iberiako 'Boeing 727' batek Oiz mendiaren tontorrean porrot egin zuen lurreratze maniobra burutzen saiatzen zenean goizeko 7.47etan. Istripuan 148 pertsona hil ziren. Kazetariak bertaratu ziren eta egindako jarraipen grafikoa –telebista zein argazkiekin– oso sakona egin zen.

Garai hartan 'El Correo'-k ez zeukan infografiagilerik plantilan. Baziren ia zortzi urte jadanik Emiliok egunkaria utzi eta grafikorik egiten ez zituela eta zuzendariak –oraindik Antonio Barrena bazegoen zuzendaritzan– deitu zion pertsonalki megagrafiko bat prestatzeko. Garai hartan Sondikakoa zen aireportuak informazio txostenak bidali zituen egunkarira baita aparteko koaderno bat ere pistarako hurbiltze norabide guztiak azalduta. Ez zen normala horrenbesteko informazioa eduki ahal izatea. Istripua hain goiz gertatzeak informazio eta dokumentazioaren bilaketa erraztu zuen. 24 orrialdeko gehigarri berezia publikatu zuen 'El Correo'-k ondorengo egunean. Zuzendaritzaren erabakia izan zen lehenengo aldiz bi orrialde nagusiak betetzea megagrafiko batekin –azalorria zein azkenengoa–*.

1985ko otsailak 20

Berau egiteko Emiliok ezin zuen erabili beste erreferentzia bisualik bere imajinazioa baino. Aireportuko informazioa eta istripuaren inguruko lehen informazio guztiak jasota Bilboko inguruneko mendiak marraztu zituen eta bertan gertakariaren datu nagusiak isladatu zituen. Erredakzioan zuzendu egin zuten eta inolako aldaketarik gabe "ondo dago, publikatzeko prest" bueltatu zioten.

Barrena zuzendariaren eskaerari erantzuteko fabore pertsonal bezala eta griña profesionalagatik hartu zuen Ergüinek enkargua. Berez, ezer ez kobratzea ere eskeini zion zuzendariari. Barrenak, ordea, ordaintzea nahiago zuen "arestian pasatutako urritasun aldiak pasata" zirela esanez.

Egun hartan ere barrukaldeetan infografiko txikiago eta sinpleago bat ere prestatu zuen Ergüinek lurperatze maniobraren maparekin

5.2.- Lehenengo infografiagilearen kontratazioa. Tomás Ondarra

Oiz mendiko istripuarekin pasatutako eskarmentu honek infografiagilea kontratatzearen beharraz konbentzitu zuen zuzendaritza. Egunkariak garai hartan ia infografiko propriorik ekoizten ez zutela esan genezake. Bataz beste hilabetero laupabost mapatxo edota testu taula baino ez zituen argitaratzen egunkariak. Gabezia ezin argiagoa bilakatzen zen berri berezien kasuan. Adibidez, 1986ko urtarrilak 10ean argi eta garbi infografikoa beharko lukeen berria gertatzen da Polizia Nazionaleko 'GEO'-ek askatu zutenean ETA banda terroristak bahituta mantentzen zuen Athletic Club futbol taldeko agintaria Juan Pedro Guzmán Uribe. Inpaktu handiko gertakaria izan arren eta naturaz adierazpen grafikoa eskatzen bazuen ere 'El Correo'-k ezin zuen grafikorik publikatu. Bi egun geroago, ordea, sinadurarik gabeko marrazki sinple batekin azaldu zuten erabilitako zuloaren forma eta itxura.

Bestaldetik, garai hartan 'EFE' berri agentziak bidaltzen zituen nortasun grafikorik gabeko infografiko sinpleak erabiltzen zituen 'El Correo'-k. Gehienetan atzerritik iritsitako 'United Press International' agentzia estatubatuarrarenak, gazteleratuta.

Urte bereko martxoaren 12ean Espainia 'NATO' nazioarteko organizazioan sartzeko erreferenduma ospatu zen eta osteko egunean infografiko bildumatxoa publikatu zuen egunkariak. Halako egun garrantzitsu honetarako prestatutako material guzti horrek tailerretako pertsonalgoak prestatu zuen, erredaktoreek behatuta, baina, berriro, profesional aproposen partehartzerik gabe.

Hauxe zen panorama 1986 huraren neguan 'El Correo'-k infografiagile bat kontratatzeko lehenengo pausua eman zuenean. Antonio Barrena zuzendaritzan ziharduen garai hartan, Antonio Guerrero zuzendariorde bezala eta haiekin batera, Ángel Arnedo eta López Redondo. Bilboko 'Campo & Ochandiano' pertsonalgo hautatze konpaniak hartu zuen enkargua lan eskaintza publikatu eta hautaketa prozesua jarraitzeko. Tomás Ondarrak gogoratzen du anekdota bezala nola lehen hitzordu hura ahaztu egin zitzaion eta berriro pertsonalki deitu behar izan zioten elkarriztatzeko. Bere 'portfolio' pertsonala eraman zuen Tomásek entrebistara. Hilabetero berrogei mila pezeta inguru kobratzea zen paktua. Ángel Arnedo izan zen, hain zuzen, Tomás Ondarrari ongi etorria eman eta bere lehen jesarlekua prestatu ziona. Ondarraren aurretik ez zegoen marrazkigile finkorik egunkarian eta bere lekurik zein izango zen ez zuten pentsatuta ere lehen egun haietan. Erredakzioko komunetarako atearen ondoan mahai batean jarri eta bertan geratu zen lehen urte haietan, telefonozainen atzean eta argazkigintza artxiboaren artean geratzen zen espazioan. Denbora askotan zehar kokapen bitxi hark "bizitza soziala handia eman zidan" erredakzioaren kideen artean, "guztiek pasatu beharra baizuten nire alboan komunera joatean".

Lehenengo hilabete haietan bere betekizuna egunkarian oso gutxi definitua zegoen. "...'Infografia' hitza erabili izan banu inork ez luke ezta ulertu ere". 'La Gaceta del Norte'-n oraindik idazmakinak erabiltzen baiziren eta 'El Correo'-n, ordea, lehen ordenagailu haiek –pantaila beltzak eta testua berdez–, hau da, jauzi teknologikoa bazen, baina infografiari begira oraindik oso atzean.

Ian jardunaldi arrunt batean, eguraldiaren mapa egin eta gero mahaitik mugitu eta erredaktoreen bila zihoan, enkargu bila edota egindakoaren bertsio ezberdinak eskaintzera (bere hitzetan 'saltzen saiatzera'). Bestela, denbora gehiena karikaturak zein zenbait ilustrazio egiten pasatzen zuen. Lehen ilustrazioak abuztuaren amaieran ospatzen zen Bilboko Aste Nagusiaren inguruko gehigarri berezirako prestatu zituen, hain zuzen.

Hemen dugu, ordea, bere lehen infografikoa. Petrolio-ontzi batek Golko Persiarrean pairatutako eraso baten kokapena azaltzen du. Marrazkia inolako ordenagailurik erabili gabe burutu da, ez ordea, testu kutxak. Hauxe da aplikazio informatiko modernuak iritsi baino lehen erabilitako teknika infografiko hau egiteko:

NACIONAL 17

Dos aviones iraníes bombardean un petrolero, con 34 españoles a bordo, en el Golfo Pérsico

El ministro de Sanidad busca un nuevo clima en la relación con la Organización Médica

ABAO
XXXV TEMPORADA DE OPERA
TEATRO COLISEO ALBIA - BILBAO 1986

1986eko abuztuak 21

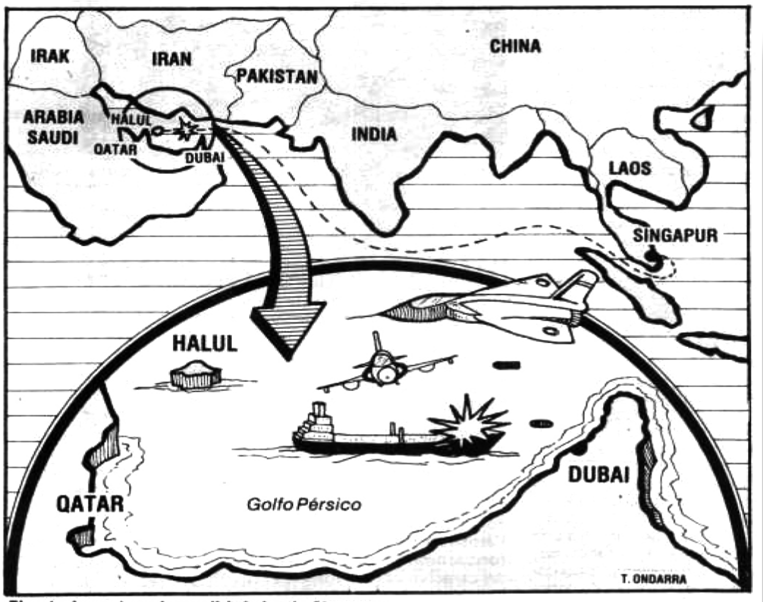

El petrolero atacado se dirigía hacia Singapur.

5.2.1.- Infografikoak eskuz burutzeko prozedura

1.- Zirriborroa arkatzez prestatzen zen paper arrunt batean.

2.- Argi-mahaia erabiliz, kalitate handiagoko paperean tintazko 'rotring'-era pasatzen zen

3.- Ondo prestatu beharra zen aldez aurretik zein hitz eta testu kutxak sartuko lirateke

4.- Ordenagailu batean hitz eta zenbaki guzti horiek idatzi zerrenda batean (zenbakiak, banan bana, kaleen izenak, etab.)

5.- Testu zerrenda hori tailerrean inprimatzen zen. Hau da, normalean erredaktoreen testuak –galeradak– irtetzen ziren makina berberatik, grafikorako prestatutako testuak agertzen ziren argazkigintzako paper gogor eta distiratsuan.

6.- Testuen orrialde huraren atzekaldean itsasgarri kapa bat aplikatu eta mahaiara finkatu. Kola leun honen funtzio bikoitza orrialdea eustea zen, eta aldi berean papera pegatu eta despegatzea posiblea egitea.

7.- 'Cutter'-arekin banan banan hitz guzti horiek horizontalki kortatu. Pentsa dezagun ekonomiaren inguruko infografiko batek hainbat zifra solte beharko lituzkeela –bakoitza milimetro batzuetako espazioan inprimatuta– eta guztiak geratzen ziren mahaiean moztuta eta pegatuta. Despegatuta izateko eta berriro grafikoaren tintazko bertsioan erantsiak izateko prest.

8.- Nahiko denbora bazegoen, trama grisak jarri zitezkeen grafikoaren gainean. Horretarako beharrezkoa zen prozesu gehigarria. Alde batetik Fotomekanikako atalean argazki bat egin grafikoari –testuak gehituta–.

9.- Itxaron fotografia hori errebelatuta izan zedin eta berriro marrazkigintzako mahaiera bueltatu, non trama gris haiek bai goitik pegatu zitezkeen –errebelatutako bertsio honek pegatutako ezer ez zeukanez, paperak ez zekarren erlieberik. Honela bai pegatu zitezkeen 'Letraset'-eko plastikozko trama gris haiek marka itsusiak utzi gabe–. Trama haiek berriro 'cutter-a erabiltzen moztu beharra ziren behar bezalako forma utzi arte. Garai honetan ikusten badugu trama grisak daramaten infografikoak, horrek esan nahi du denbora gehiago dedikatu ahal zaiela.

Denbora askorik ez bazegoen, ordea, tramarik ezin zitzaion erantsi grafikoari. Kasu horieta eskuz marraztu beharra zen trama, gehienetan marraz marra. Hurrengo bi adibideak Tomás Ondarrak 'El Correo'-n sinatutako bigarren eta hirugarren infografikoak ditugu.

12 INTERNACIONAL

Pretende evitar la inmigración de personas que salen de su país por hambre o miedo a la guerra

El Gobierno de la RFA elabora medidas para restringir la entrada de exilados políticos

La URSS renuncia al espectacular proyecto para desviar los grandes ríos siberianos

Nueva orientación de los objetivos

1986eko abuztuak 23

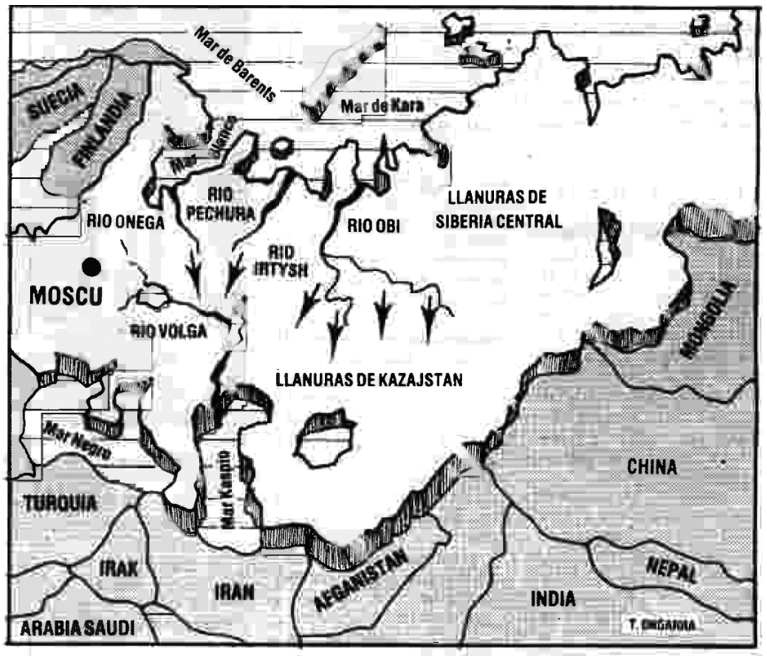

Sobietar Errepublika Sozialisten Batasuna zuriz eta gainontzeko lur guztia plastikozko trama batez osatua dago. Horrek esan nahi du marrazkiaren gainean pegatu eta eta gero, 'cutter' batekin silueta osoa mozteko denbora izan duela. Itsasoa eta gainontzeko ura, ordea, eskuz marraztutako marra horizontalez bete ditu.

EL CORREO ESPAÑOL
EL PUEBLO VASCO

Los pescadores españoles, junto con rusos y portugueses, enemigos públicos de Terranova

Rafael Ramos

DON CELES

1986eko abuztuak 24

Testu kutxak eskuz moztu eta itsatsita (ik. hurrengo orrialdea)

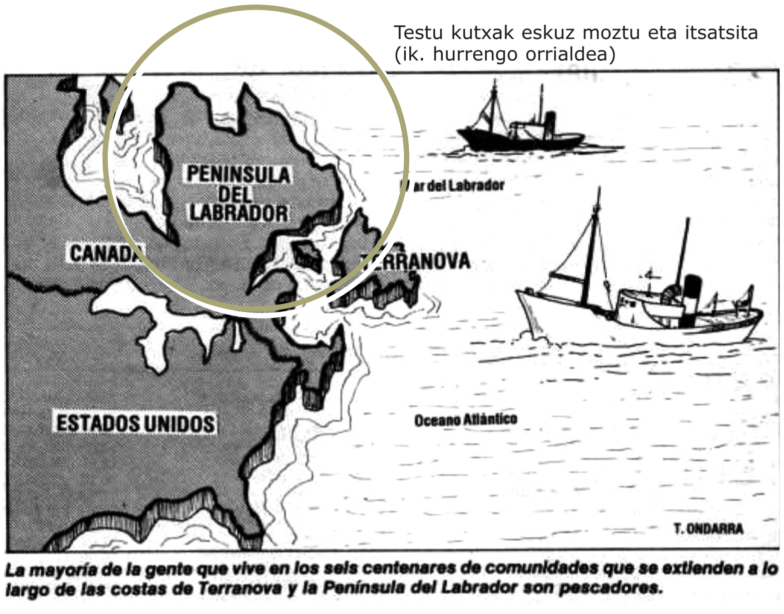

La mayoría de la gente que vive en los seis centenares de comunidades que se extienden a lo largo de las costas de Terranova y la Península del Labrador son pescadores.

Bere hirugarren infografiko honetan trama ilunago batez baliatu da iparamerikako lurra destakatzeko. Ura, ordea, eskuz marraztutako marra irregularrez bete ditu. Berriro, lan jardunaldi hartan grafikoa prisarik gabe burutu egin zituelaren froga dugu erabilitako tramen metodo hori.

Tailerreko teknikoek egunkariaren orrialdean zuzenean pegatzen zuten grafikoa inprimatua izateko. Halabaina, nola egunkariko orrialde osoaren gainean beharrezkoa zen beste argizari bat ematea tailerrean arrabol batekin presionatuz, arriskua zegoen grafikoaren gainean pegatutako testu haiek mugitu edota askatzea ere. Hala gertatzen zenean, posiblea zen grafikoko zifra edota beste edozein testu kutxa egunkariaren orrialdearen beste edozein posizioan inprimatuta agertzea. Horregatik, askotan, derrigorrezko segurtasun neurria zen zelofan-zerrendatxoak gainetik gehitzea, pegatutako testu haiek babesteko. Berriro, banan banan.

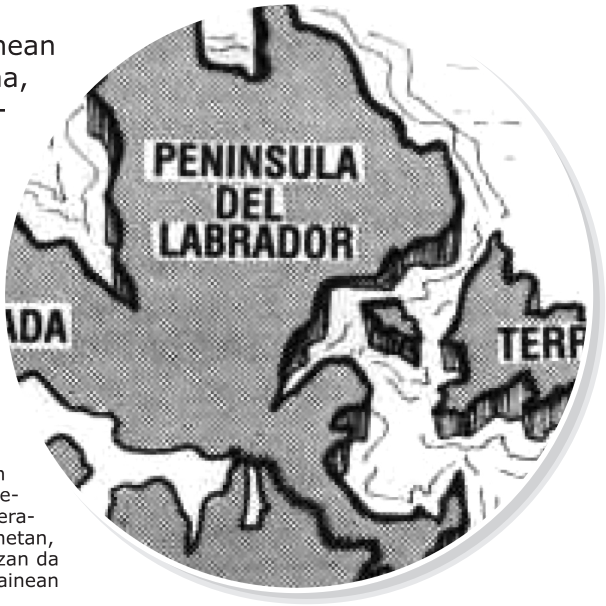

Aurreko orrialdeko bigarren grafikoaren xehetasun honetan argi ikusi daiteke testu kutxen itxura errekortatua, eskuz mozten baiziren gero fisikoki paperaren gainean pegatuak izan ahal izateko. Kasu honetan, gainera, plastikozko trama grisa ere moztu behar izan da testu kutxa hauen gainean

Guzti hau kontutan hartuz, ulergarria da nola behin grafikoa hasia zenik tamaina batetara kalkulatuta, neurriak ezin aldatu zitzaizkion. Baina akats edota testu aldaketarik beharrezkoa bazen, prozesu konplexu huraren zenbait fase berriro errepikatzeak denbora asko eramaten zuen. (Testu berria inprimatu, moztu, trama kendu, berriro pegatzeko, etab.).

5.2.2.- 'Zoom'-ak eta geziak nagusi

Ikusi dugunez, Lehenengo hiru infografiko hauetan kokapen geografiko bat da destakatutako elementu nagusia eta, honekin batera azalpen gehigarri askorik erabili gabe, istorioaren funtsa ikonoen bitartez deskribatzen da. Handitutako area edota 'zoom'-aren presentzia erabiltzearen garrantziaz konturatzen da Ondarrak lehen egun haietan. Azpimarratzekoa da nola infografiko guztietan errekurtso honetaz balio zen bilbotarrak. Beti zirkulu batean eta berau gehienetan lerro lodi beltz batez ezberdinduta. Ohitura edota estiloa hartuta, mapa guztiek derrigorrez 'zoom' batez hornitzen ari ziren beti. Hain zen markatua joera hau, ezen gehiegikeria ere bihurtu zen. Honen adibide honako beste bi infografiko hauek ditugu:

Lehenengo honetan, zabaldutako area eta mapa nagusia ia enkoadraketa berbera daukate, beraz lehenengoak ia ez du informaziorik gehitzen. Soberan dago argi eta garbi. Egileak bere lehen lan haietan utzitako eragina indikatzeko obsesioa baino ez du isladatzen.

18 INTERNACIONAL EL CORREO ESPAÑOL-EL PUEBLO VASCO viernes, 27 marzo de 1987

Alfonsín desea que el polémico proyecto sea realidad al final de su mandato, en 1989

El Senado argentino aprueba el traslado de la capital del país a la ciudad sureña de Viedma

El proyecto quizá más ambicioso del presidente de Argentina, Raúl Alfonsín, esta en vías de hacerse realidad: el Senado de aquel país ha aprobado el traslado de la capital de la República a Viedma, una pequeña población de apenas 30.000 habitantes, ubicada en la provincia sureña de Río Negro, a algo más de mil kilómetros de Buenos Aires. El traslado es motivo de polémica en Argentina y exigirá un gasto calculado entre 4.000 y 14.000 dólares.

Santiago Palacios

Raúl Alfonsín

Rescate de uno de los escolares a través de una ventana.

La acción no tenía motivaciones políticas, a juicio de las autoridades

Se entrega la pareja que tuvo secuestrados a casi mil niños en una escuela salvadoreña

CHILE, ANTE LO IMPREVISIBLE

Indicios de que Stroessner pretende prorrogar su poder dictatorial en Paraguay

1987ko martxoak 27

Bigarren honetan, ordea, handitze hirukoitza egiten du Tomásek. Marraztutako azken handitze lupan ez dago informaziorik, ilustratzeko ikonoak bakarrik, baizik. Bi ezaugarri hauek –zoom hirukoitza alde batetik eta ikono hutsak handitutako azken lupan– ez dira askotan errepikatuko. Erakusten digute nola egileak mapak marrazteko ohitura bat hartuta zuen eta oraindik posibilidade berriekin frogatzeko ez zela ausartzen. Beste alde batetik, mapa kartografiko huts bakarrik ez zirela demostratzeko obsesioa zeukala. Ilustratzailearen helburua bere eskua agertaraztea eta inbertitutako lana azpimarratzea zirudien.

16 INTERNACIONAL

El contencioso de Taba hace muy difícil que Peres y Mubarak se reúnan mañana en Egipto

Ahorcados en Pretoria tres negros miembros del Congreso Nacional Africano

UNIVERSIDAD DE DEUSTO EUSKARA CURSO 1986-87

UNIVERSIDAD DE DEUSTO

10 DE SEPTIEMBRE: FIESTA DEL HERMANO GARATE

Fundamentalistas islámicos asumen el secuestro de un norteamericano en Beirut

1986eko irailak 10

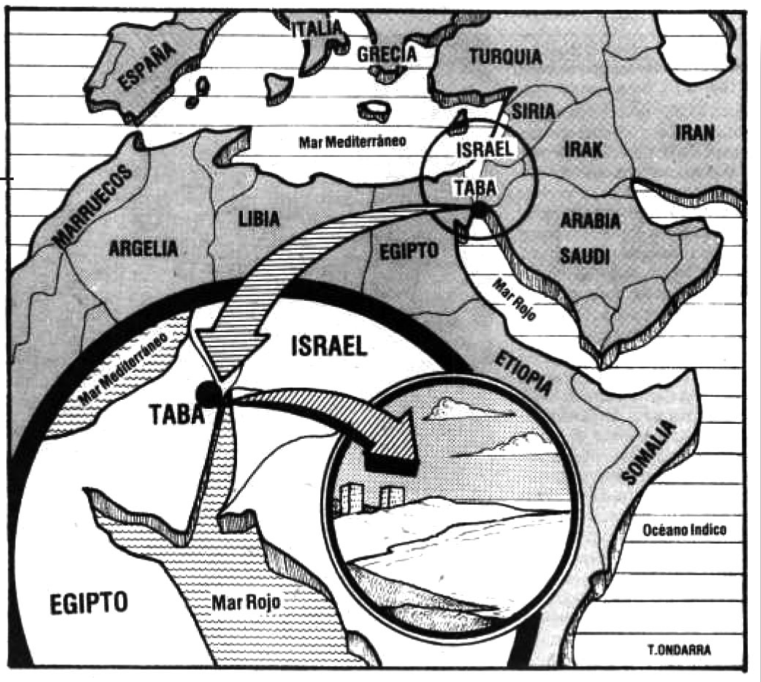

Hiru 'zoom' maila ezberdin aurkezten dira hemen, azkenengoan informaziorik ez sartzeko. Kartografia hutsetik ezberdintzea zirudien helburu hutsa. Bestaldetik, zuri beltzezko grafiko honetan zurietaz aparte, beste bost trama ezberdin erabilita (kontinenteko lurra, ozeanoak, gezien barrukoa, lehenengo 'zoom'-aren barruko urak eta bigarrenaren barruko zerua) irakurtasun oso zailekoa bihurtzen da

Zoom haiekin batera presentziarik handiena zeukan erabilitako errekurtso grafikoa 'geziak' ziren. Berriro bere presentziaz esajeratuz, geziak arreta handiena deitzen zuten. Irakurlea oraindik infografikoei ohitu ez balego bezala, egileak 'irakurtzen' irakatsi nahi zion eta begien norabidea zuzendu behin eta berriz, hala nola maparen zonalde bakoitzarekin beste zerbait erlazionatu. Ondorengo adibide hauek gezi hoien presentzia esajeratua erakusten digute. Halako itxura izan zuten Tomásen mapak egunkarian bere lehen hilabete haietan zehar.

INTERNACIONAL 19

BAÑO DE SANGRE EN KARACHI

El secuestro de un 'Jumbo' de Pan Am en Karachi concluye con al menos 15 muertos y más de cien heridos

La tripulación escapó por el sistema de emergencia

1986eko urriak 6

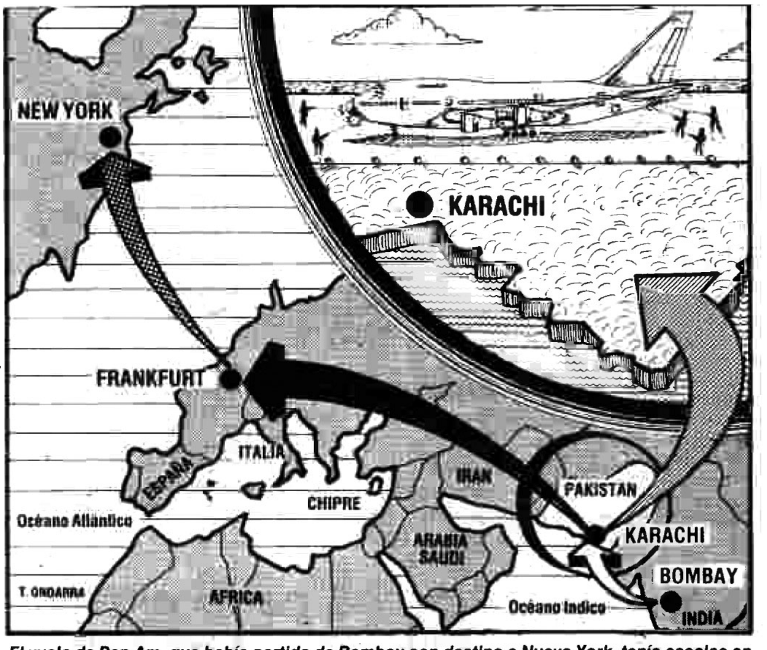

El vuelo de Pan Am, que había partido de Bombay con destino a Nueva York, tenía escalas en Karachi, donde fue secuestrado, y en Frankfurt.

5.2.3.- Lehen 'Breaking-News'

Abuztuan egunkarian lanean hasi eta handik bi hilabetera –urrian– eguneko gertakari baten eskena bat lehenengo aldiz marraztu behar zuen. Bi euskal terroristek komando batek familia oso bat erahil zuen Donostian bonba batez. Gipuzkoako hiriburutik zebiltzaten beste zortzi pertsona larri zaurituak izan ziren. Hauxe dugu atentatu baten inguruan infografista batek egindako lehen grafikoa 'El Correo'-ko aro modernuan.

16 REGIONAL
ATENTADO EN SAN SEBASTIAN

Asesinados el gobernador militar de Guipúzcoa, su mujer y un hijo al estallar una bomba en su coche

Ingresadas ocho personas, una de ellas muy grave, en los centros clínicos donostiarras

1986ko urriak 26

1.- Titulurik ez

2.- Kokapen planorik ez

3.- Komikiaren antza duten globoak azalpenak gehitzeko

4.- Bi mota ezberdinetako gezi handiak eta deigarriak

5.- Sinadurarentzat lekurik ezagatik, egilearen izenarentzat erabilitako espazioa Donostiako beste kale baten izena bat dirudi.

6.- Nahiz eta atentatuaren momentuan Donostiako Boulevarra jendez beteta egon –beste hamairu pertsona zaurituta gertatu ziren– marrazkian ez dira agertzen. Berauen kokapenak jakin ezinean eta xehetasun gehiegitan ez sartzea zirudien helburua. Bestaldetik, xede hau ere somatzen da argazki oinaren erredakzian. Honek esplizituki aditza hipotetikoan erabiltzen baitu, honela "...gertatu izan zitekeen..." eskena adierazten baitu.

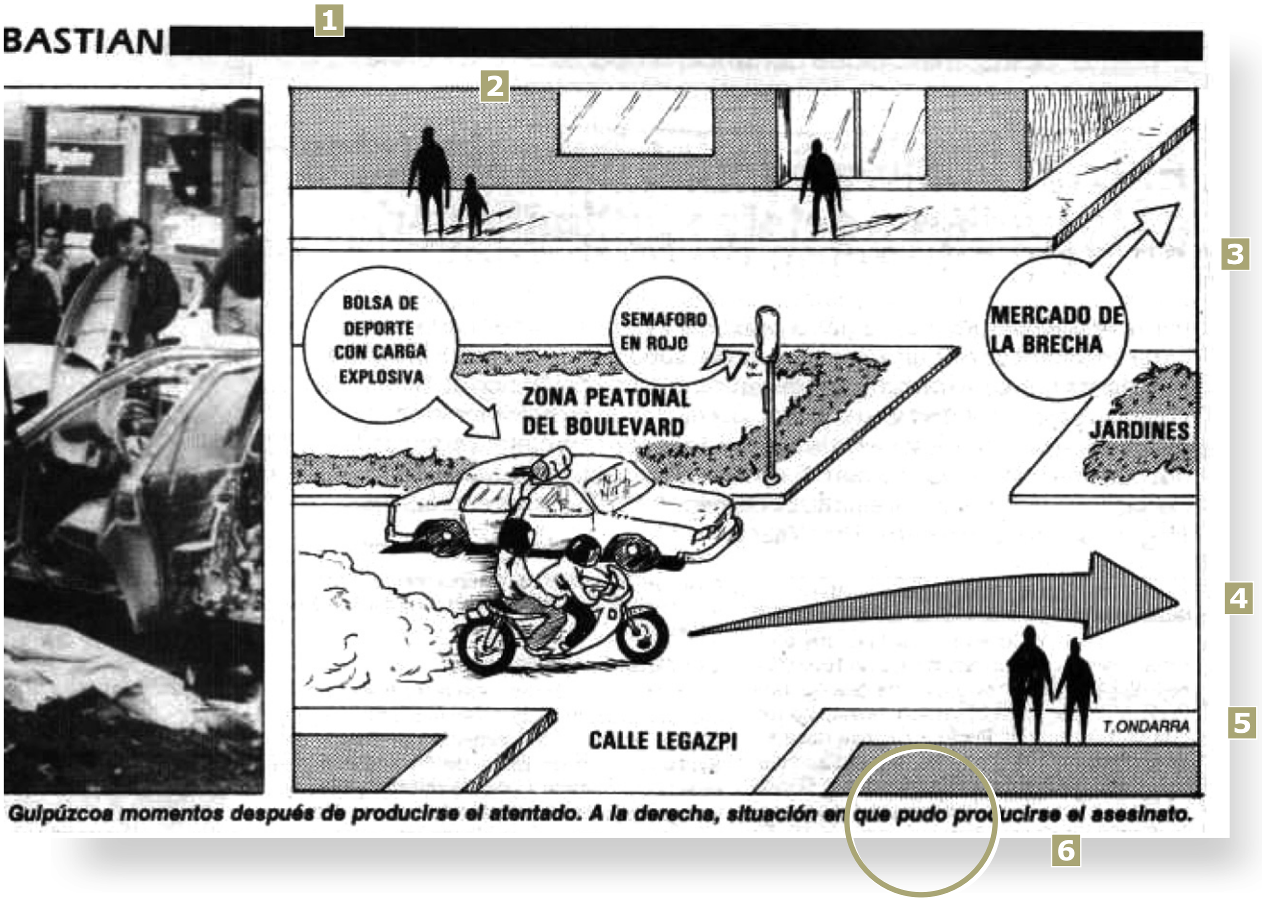

5.2.4.- Lehen estatistikoak

Momentuz grafiko guzti hauek letra larrizko 'T. Ondarra' soil batez sinatuta zeuden, izen osoa oraindik agertu gabe.

Esanguratsua da ere nola mapa moduko infografiko guztietan titularrik ez zituen ipintzen Tomásek. Orrialdearen gainontzeko elementu testualak grafikoari testuinguru funtzioa emanda, maparen zentzua ulertutzat ematen zuen ilustratzaileak eta aurretiko inolako azalpenik ez zituen sartzen. Hala ere, hau ez zen gertatzen estatistikako infografikoen kasuan. Hauetan bai kontsideratzen zuen beharrezkoa sarrera moduko titularra indikatzea. Eraberean, testu handi hau nola aurkezteko era anitzekin frogak egingo ditu hasieratik. Kasu honetan, adibidez, elementu askorekin apaindu saiatu da. Egunkarien gainontzeko testu kutxetatik erabat ezberdina izan nahi duen errotulua dirudi.

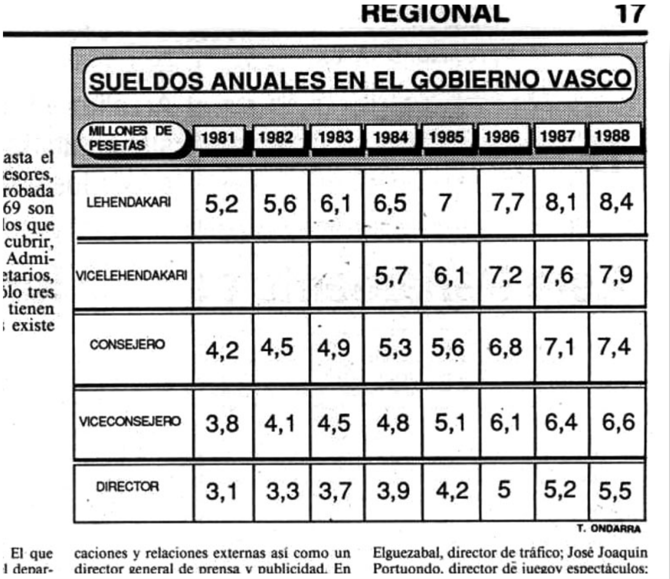
REGIONAL 17

SUELDOS ANUALES EN EL GOBIERNO VASCO

MILLONES DE PESETAS	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988
LEHENDAKARI	5,2	5,6	6,1	6,5	7	7,7	8,1	8,4
VICELEHENDAKARI				5,7	6,1	7,2	7,6	7,9
CONSEJERO	4,2	4,5	4,9	5,3	5,6	6,8	7,1	7,4
VICECONSEJERO	3,8	4,1	4,5	4,8	5,1	6,1	6,4	6,6
DIRECTOR	3,1	3,3	3,7	3,9	4,2	5	5,2	5,5

T. ONDARRA

asta el esores, robada 69 son los que cubrir, Admi- tarios, ólo tres tienen existe

El que l depar- caciones y relaciones externas así como un director general de prensa y publicidad. En Elguezabal, director de tráfico; José Joaquín Portuondo, director de juegos y espectáculos;

1988ko otsailak 28

Lan mordo hura zela eta, ekonomiako grafiko aurrikusgarrien urte osorako txantiloia prestatzen zuen Ondarrak urtarrilean. Bertan KPI edota langabeziko lehen hilabetetako estatistikarekin batera, urtearen gainontzeko hilabeteentzako lekua utzik prestatzen zuen. Ilustrazio batekin estaltzen zuen eta gero, urtea aurrera joan ahala eta berriro birpublikatzen zen grafiko berbera, ilustrazioa eskuinerantz mugitu eta espazio horretan hilabete berrien estatistika marraztu.

KPI-ren inguruko beste infografiko honek itxura apurgarria zeukan oso. Trama grisa behetik ipini beharrean (hazten diren kantitateak adierazteko) goitik jarri du, hau da, kantitateen kanpokaldetik. Arrazoia teknikoa da; Tomasék nahiago izan du argitzea testurik inportanteenak betetzen dute zonaldea, eta iluntzea gainontzekoa, 'fiebre'-tik kanpo geratzen den espazioa, baina efektua kantitateen ulertze intuitiboaren kontra dihoa ('dagoena' hutsik utzi eta 'ez dagoena' beteta ipintzean). Horregatik hortik aurrera ez zen halako formularik berriro errepikatuko.

Grafikoen sinadurak kokapen finkorik ez edukitzeaz aparte, 1987ko uztaileko orrialde honetan bi agertzeak beste ezaugarri esanguratsuak ere adieraztte dizkigu; KPI-ren inguruko grafikoaren trama grisaren posizioa ezin arraroagoa da. Normalena baita datuen fiebreak okupatutako espazioa ilutzea, eta ez kanpokoa. Kasu honetan datu berriak behetik adierazten zirela izan daiteke arrazoia; Tomásek testu kutxa horiek fisikoki moztu eta pegatu behar zuenez, esfortzurik txikiena eta irakurgarritasun altuena eskaintzen zuen aukera hautatu zuen.

Orrialde berean, infografiko batek titularra darama eta besteak ez

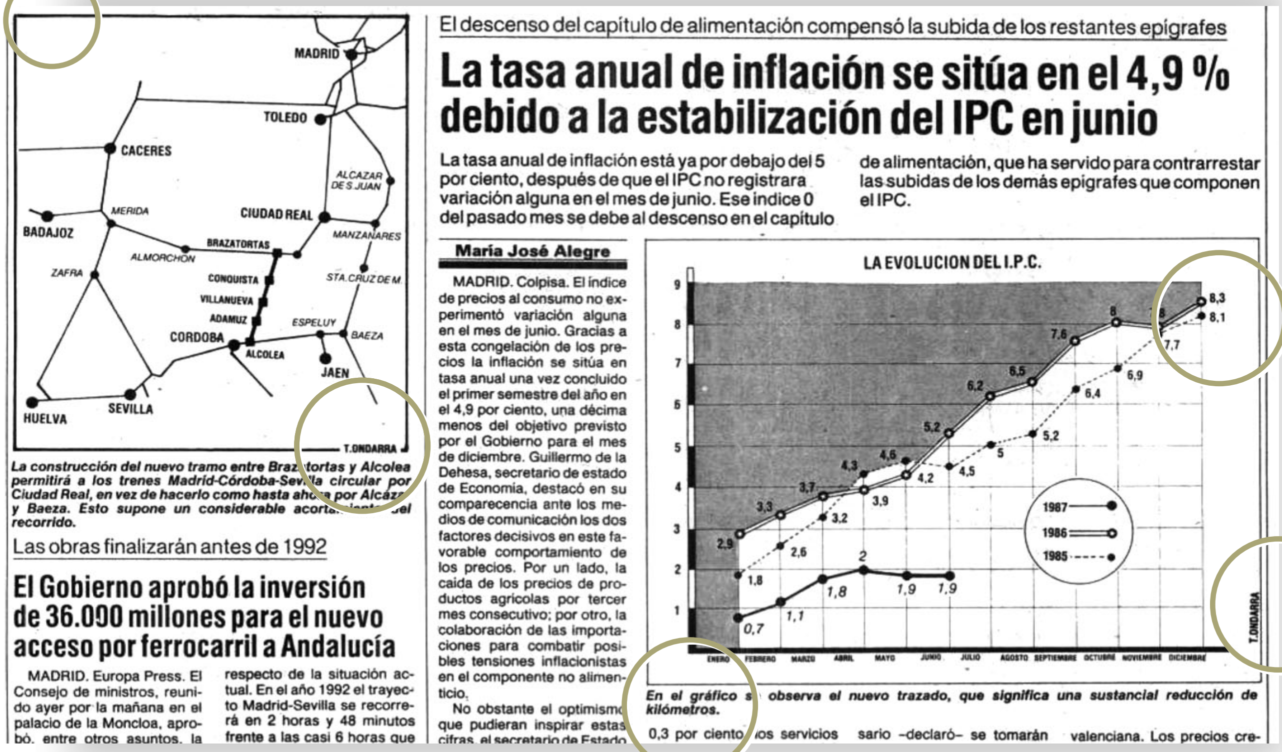

La construcción del nuevo tramo entre Brazatortas y Alcolea permitirá a los trenes Madrid-Córdoba-Sevilla circular por Ciudad Real, en vez de hacerlo como hasta ahora por Alcázar y Baeza. Esto supone un considerable acortamiento del recorrido.

Las obras finalizarán antes de 1992

El Gobierno aprobó la inversión de 36.000 millones para el nuevo acceso por ferrocarril a Andalucía

MADRID. Europa Press. El Consejo de ministros, reunido ayer por la mañana en el palacio de la Moncloa, aprobó, entre otros asuntos, la respecto de la situación actual. En el año 1992 el trayecto Madrid-Sevilla se recorrerá en 2 horas y 48 minutos frente a las casi 6 horas que

El descenso del capítulo de alimentación compensó la subida de los restantes epígrafes

La tasa anual de inflación se sitúa en el 4,9 % debido a la estabilización del IPC en junio

La tasa anual de inflación está ya por debajo del 5 por ciento, después de que el IPC no registrara variación alguna en el mes de junio. Ese indice 0 del pasado mes se debe al descenso en el capítulo de alimentación, que ha servido para contrarrestar las subidas de los demás epígrafes que componen el IPC.

María José Alegre

MADRID. Colpisa. El índice de precios al consumo no experimentó variación alguna en el mes de junio. Gracias a esta congelación de los precios la inflación se sitúa en tasa anual una vez concluido el primer semestre del año en el 4,9 por ciento, una décima menos del objetivo previsto por el Gobierno para el mes de diciembre. Guillermo de la Dehesa, secretario de estado de Economía, destacó en su comparecencia ante los medios de comunicación los dos factores decisivos en este favorable comportamiento de los precios. Por un lado, la caida de los precios de productos agrícolas por tercer mes consecutivo; por otro, la colaboración de las importaciones para combatir posibles tensiones inflacionistas en el componente no alimenticio.

No obstante el optimismo que pudieran inspirar estas cifras, el secretario de Estado

LA EVOLUCION DEL I.P.C.

En el gráfico se observa el nuevo trazado, que significa una sustancial reducción de kilómetros.

0,3 por ciento los servicios sario –declaró– se tomarán valenciana. Los precios cre-

1987ko uztailak 18

Eraberean, adibide berberan ikusten dugu argazki oinarria erabat erratuta dagoela, '**kilometroak**' aipatzen ditu, ezkerreko grafikoari baitagokio. Gogoratu behar dugu garai hartan 'WYSIWYG' moduko aplikazio informatikoak ez zirela oraindik erabiltzen, baizik eta konputagailuak non behin testua idatzita, erredaktoreak indikatu behar zion ordenagailuari zein izango zen hitz horien lekua, baina ezin zuen fisikoki ikusi pantailan.

Grafikoen sinaduraren kokapen aldagarria zen oso

5.2.5.- Ilustratzaile bezala ere trebea

Tomásen trebezia ilustratzaile bezala somatzen hasten da jadanik Euskal Legebiltzarrerako hauteskundeen inguruko inkesta baten inguruko datuak isladatzerakoan lau protagonista nagusien karikatura hauek prestatzean.

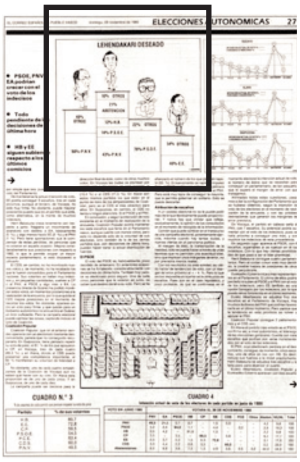

1986ko azaroak 23

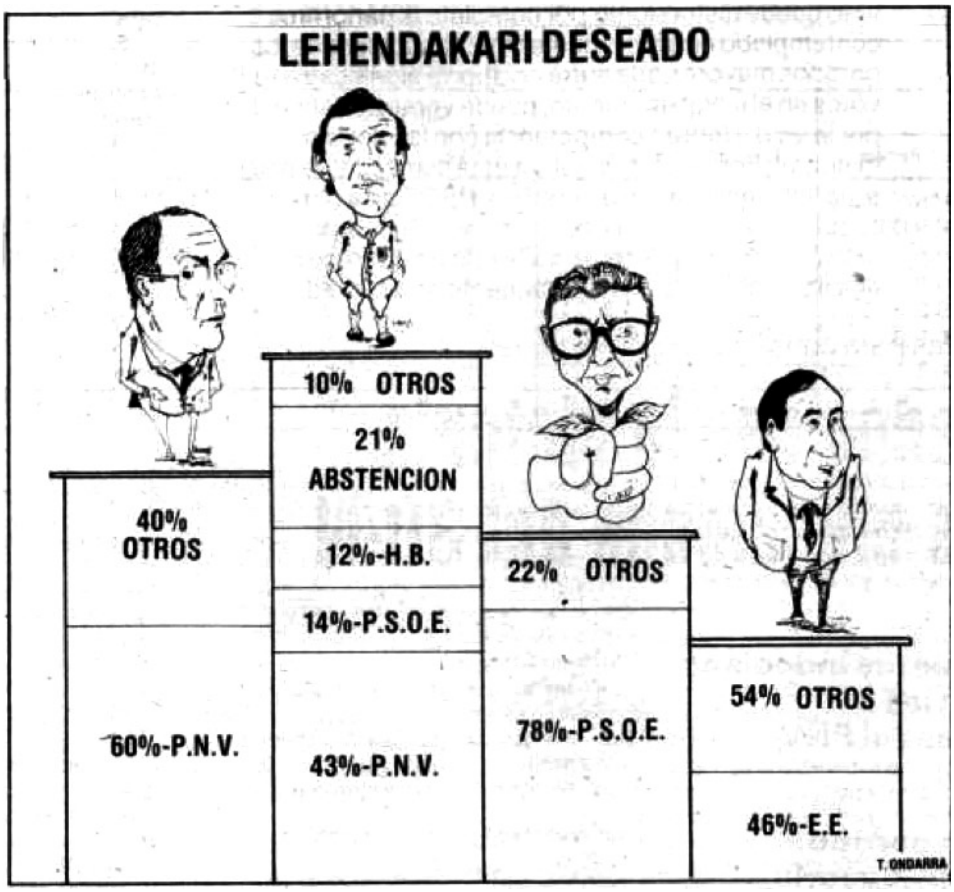

5.3.- ‘El Correo’-ko Infografia departamentuaren jaiotza

Uztailean Iruñeako lehen bilera huraren ostean profesionalen talde honen helburua argia zen; erredakzioetan zer egiten zen konpartitzea eta elkarrekin ikastea. Ordenagailu berriekin gertatzen ari ziren lehen arazo haiek konpartitu, banatzaileekiko erlazioa, eta programa berriak deskubritzea. Bilerekin batera, EE BBetako 'USA Today' zein 'National Geographic' bezalako egunkari eta aldizkari inportanteerako bisitak ere prestatu ziren.

1989ko azaroak 19aren gauean Madrilgo Alcalá hotelean Herri Batasuneko diputatua Josu Muguruza hilda eta bere kidea Iñaki Esnaola zaurituta gertatu ziren bi ultraeskuindarrek tirokatu ondoren. Hain berri garrantzi baten aurrean, egunkarian ez zegoen Tomás Ondarra infografiagilea –egun hartan Madrilgo 'SND'-ko bilera batean baizegoen, hain zuzen– eta grafikoa Garay ilustratzaileak marraztu behar izan zuen.

Emaitza ikusita, pixkanaka Ángel Arnedo konturatzen hasiko da beharrezkoa dela bigarren infografiagile bat kontratatzea. Kazetariak istorioak kontatzeko teknika berriari ohitzen ziren ehinean gero eta grafiko gehiago eskatzen ziren. Gainera, 1990 urtean Italian jokatu behar zen Munduko Futbol txapelketaren fase finala zela eta, Espainiako egunkari guztiek infografia aldetik zerbait berezi prestatzeko griña handia erakusten zuten. Alberto Torregrosaren Arcadia Madrilgo estudioarekin batera magazine bat eta guzti, eta lan bolumena asko igoko da infografiagile bakar batentzat. Guzti hau dela eta, 1990an egunkariak lanpostu eskaintza luzatu zuenean hautaketa prozesua gainditu eta udaren aurretik Zarracina kontratatu eta Ondarrarekin batera lan egiten hasiko dira.

Aipatu bere lehen mahai hartatik kendu eta lehenengo aldiz egunkariko leku finkoago bat instalatuko da 'Infografia' departamendua, bi bilbotar hauek osatuta, lehioen ondoko mahai handiago batean, bulego moduko tankera zeukan zonalde apartatu batean.

Deigarria da oso nola datu taulen prestaketan oraindik infografiagileen partehartzea minimoa zen. Honela, nahiz eta 1990an jadanik infografiako atal garatu baten aurrean gauden, eta grafikoak kazetaritza irizpideekin prestatzeko kapazak diren profesionalek osatuta, datu taulak oraindik tailerretako muntatzaileek aurrera eramaten zuten. Adibide huetan agerian gertatzen da grafikoen departamentuetatik kanpo geratzen zirela.

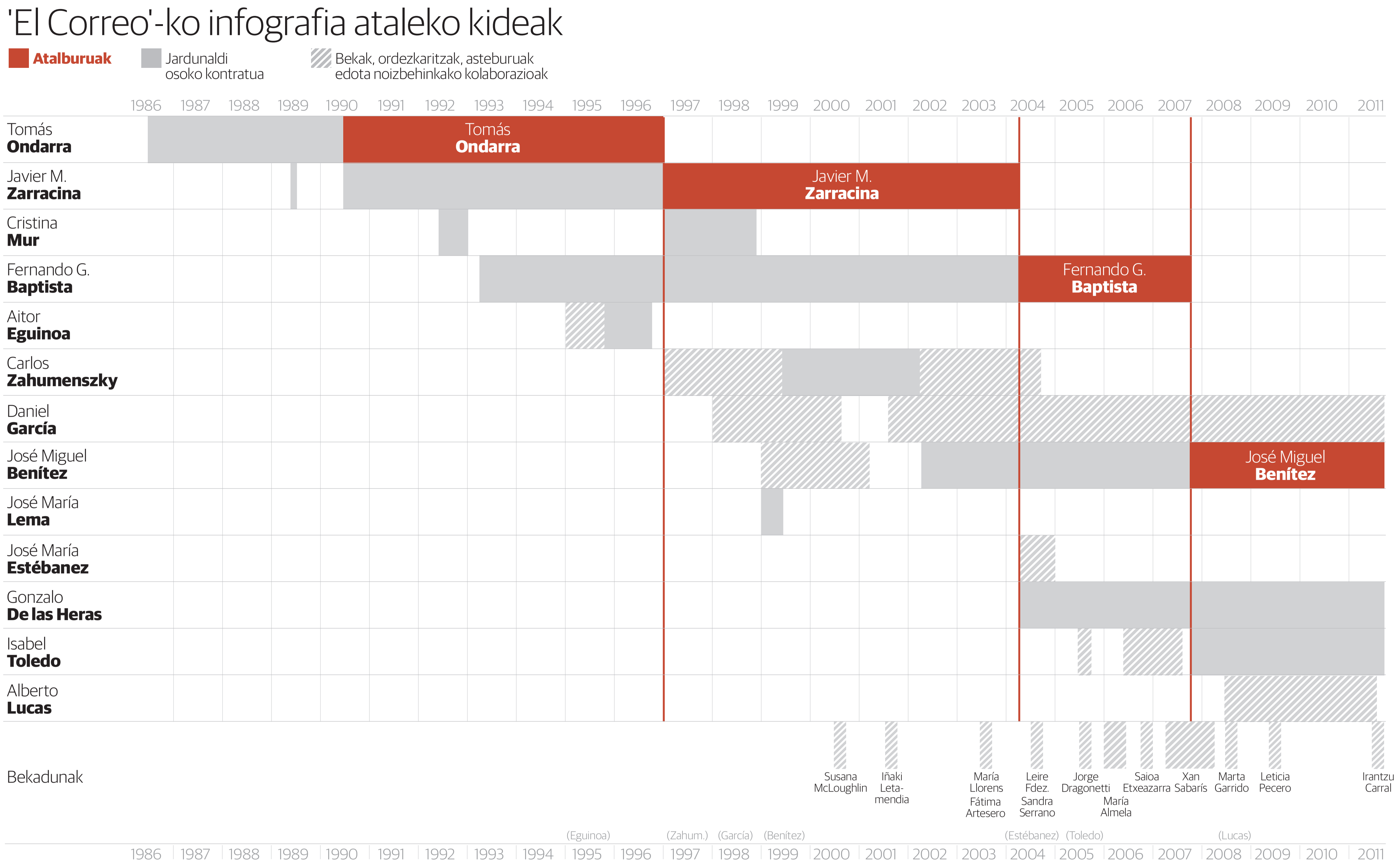

Irudia 1
'El Correo'-ko infografia ataleko kideak
Iturria: Berezko elaborazioa

Tomás Ondarra (Bilbao, 1963)

'El Correo'-k kontratatu baino lehen Tomás Ondarrak 'La Gaceta del Norte'-rako egiten zuen lan marrazkigile bezala komiki binetak prestatzen. 1986ko udan lan eskaintza ikusi zuen prentsan –non marrazkigilea bilatzen zela adierazten zen bakarrik–. Hautaketa prozesua gainditu ondoren 'El Correo'-k fitxatu zuen. Tomáse, beraz, ez zuen inolako praktikak edota hezkuntza prozesurik pasatu, baizik eta zuzenean kontratatua izan zen.

1989an, Pedro J. Ramírez kazetari errioxarrak Madrilen 'El Mundo' egunkaria martxan jartzeko proiektua prestatzen ari zenean, Tomás Ondarrari eskaintza luzatu zion bertan infografiagile bezala aritzeko. Hala ere, 'El Correo'-n geratzea nahiago zuen bilbotarrak. Urte hartan ere Javier Zarracinak bere lehen uda lan egin zuen egunkarian. Honela, lehenengo aldiz 'El Correo'-ko 'marrazkilaria'-k ordezkaria bat izan zuen.

Urte horretan ere Juan Antonio Ginerrek Nafarroan sortutako 'SND-e'-k antolatutako lehen mintegietara joan zen. Bertan lanbideko kideengatik lortutako informazioa eta kontaktuak eragin oso handia izango zuten hurrengo urteetan bere ibilbide profesionalean baita Espainia osoko infografian ere.

Jarraian, hurrengo urteko udan bigarren marrazkigile bezala Zarracina kontratu zutenean lehenengo aldiz 'infografia' atala sortu zen egunkarian eta ondorioz Tomásek 'atalburua' bilakatu zen. Postu horretan iraun zuen hurrengo sei urte eta erditan zehar. Epe labur batez –1992ko bigarren seihilabetean zehar– Cristina Murekin ere koinziditu zuen eta 1993tik aurrera Fernando Baptistarekin ere. Aitor Eguinoa 1995 eta 1996an ere bere agindupean izan zuen, eta bilbotar hau Argentinara joan zenean, Ondarrari bere hurrengo abiapuntuari bidea ireki zion.

1997an Buenos Aireseko 'La Nación' egunkariaren lan eskaintza onartu eta Argentinera bizitzera joan zen. Han hiru urtez zuzendu zuen bertako infografia atalean. Hauetako bat Eguinoarekin batera.

2000 urtean Mario Tascón 'El Mundo.es' utzi eta Prisa komunikazio taldera pasatzen denean, Tomas Ondarrari eskaintza luzatu zion Madrileko 'El País' egunkarira etortzera. Erronkari baietza eman eta bertako infografiako erredaktore burua dugu harrezkero. Bertan infografiako departamentua organizatu eta grafikoak burutzeaz gain, ilustratzaile nagusietarikoa dugu ere. Urte horietan 'El País'-en grafikoek nazioarteko sari anitz jaso dute, haien artean 'Peter Sullivan' bat. Tomásen estilo proprioa emanda, Madrilgo egunkaria infografia neurriduna eta analitikoaren erreferentea da Espainiako prentsan.

Ilustrazioarekin batera, Tomás Ondarrak pinturarekiko bere zaletasuna mantendu du eta azken urteotan erakustaldiak ere prestatu ditu. Besteak beste 'La Mar de mares' (2010) Madrilen eta Bilbon, hala nola 'De Bilbao de toda la vida' (Bilbao, 2009).

Beste kiderik gabe lan egin zuen infografiagile bakarra izan zen Ondarra (lehenengo lau urtetan zehar)

Javier Zarracina (Bilbao, 1966)

Euskal Herriko Unibertsitateko Komunikazio Fakultatean Kazetaritzako ikasketak 1987an burutu zituen. Karrera bukatzear zegoela, marrazketa ikasketak hasi zituen Santutxu auzo bilbotarreko 'Unzalu' estudioan. Bertan ezagutu zuen Tomás Ondarraren emaztea eta honela jakin zuen ‘El Correo’-rako lanpostu batentzako hautaketa prozesua publikatu zuela.

Tomás Ondarrarekin batera lan egin zuen lehen infografiagilea izan zen. Bere alboan aritu zen 1997 arte. Urte horretan, Ondarrak egunkaria utzi zuenean, ataleko buru bezala geratu zen 7 urtez. Momentuz 'El Correo'-ko infografia atalak izan duen atalbururik iraunkorrena. Bere agindupean ‘El Correo’-k 27 domina irabazi zuen 'Malofiej' infografiako nazioarteko sarietan.

‘El Correo’ egunkariak 2000 urtean izan zuen birdiseinu osoko prozesuan zehar Vocento komunikazio taldeko infografiako lehen ‘Estilo liburua’ prestatu zuen. Bere ezaugarriak eta itxura grafikoa indarrean mantendu zen 2009 arte.

2000 urtean Madrilgo 'El País' egunkarian lan egiteko eskaintza jaso zuen, eta bi urte geroago 'The New York Times'-ek ere eskaintza luzatu zion, baina biak errefusatu egin zituen.

2002an zehar Madrilgo ‘ABC’ egunkariaren birdiseinu lanetan aholkulari bezala aritu zen ere. 'Innovation' aholkularitza agentziako kide bezala Bartzelonako 'La Vanguardia' (2006), Sofiako 'Capital Weekly', (Bulgaria, 2005/06), Amsterdameko 'De Financiaale Dagblat' (Holanda, 2005), Aucklandeko ‘New Zealand Herald’ (2005) eta Pariseko 'Le Monde'-rentzat (2005) aholkularitza lanetan aritu da.

Eraberean, Unibertsitate irakasle bezala aritu zen Iruñean Nafarroako Unibertsitateko Komunikazio Fakultatean, non 'Infografia' irakatsi zuen 2003an zehar, baita 'El Correo-UPV/EHU' Kazetaritza Unibertsitate-masterrean 1998tik 2002ra arte.

Honekin batera nazioarte mailako beste zenbait mintegi ere prestatu zituen; besteak beste Universidad Don Bosco (El Salvador) 2003ko ekainean.

2004ean 'El Correo' utzi eta Estatu Batuetara joango da lan egitera, Californiako 'San José Mercury News' egunkariaren eskaintza onartuta. Bertan bi urte pasatu ondoren Bilbora bueltatu zen Vocento taldeko infografiako atal zentralizatua martxan jartzeko enkarguarekin. Proiektua ez zen aurrera atera eta bi urte geroago, 2007an, berriro Estatu Batuetako beste egunkari batetatik eskaintza iritsi zitzaion. Kasu honetan 'The Boston Globe' egunkariak luzatuta. Bertan jarduten da harrezkero infografiako departmenduko atalburu bezala.

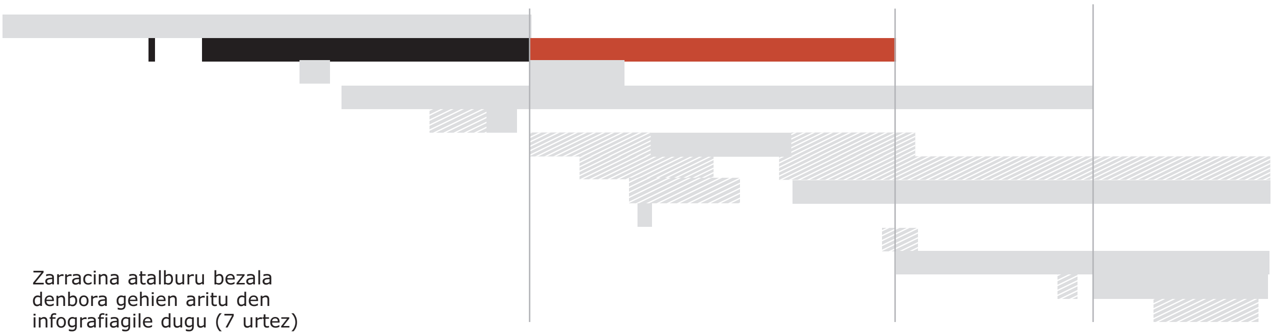

Zarracina atalburu bezala denbora gehien aritu den infografiagile dugu (7 urtez)

Cristina Mur Herrero (Bilbao, 1967)

1985etik 1990ra Euskal Herriko Unibertsitatean Arte Ederrak ikasi eta lizentziatu zen. 1992ko Bartzelonako Joku Olinpikoek ekarriko luketen lan karga handia zela eta, udan Javier Zarracina eta Tomás Ondarrak laguntzaile baten bila zebiltzaten 'El Correo'-n lan egiteko. Honela kontaktatu zuten Cristinarekin eta seihilabete baten zehar egunkarian aritu zen infografiagile bezala. Jarraian Espainiako Kultura Ministeritzaren beka bat lortu eta bi urtetako 'Multimedia Interaktiboko Europar Masterra' ikasi zuen da Palma de Mallorcan 1995 eta 1996an.

1997ko urtarrilean, Tomas Ondarrak 'El Correo'-ko bere postua utzi egin zuenean, Javier Zarracina eta Fernando G. Baptistak hirugarren infografiagile baten bila hasi ziren. Berriro Cristinarengana jo zuten eta honela bueltatu zen Bilboko egunkarira bi urtez. 1998ko abenduan, bere lan kontratu ez finkoa bukatzear zegoenean, egunkariko zuzendaritzak erabaki zuen Cristina ez berriztatzea zuzenean, baizik eta bere lanpostua eskaintza publiko baten bidez kubritzea. Enpresa pribatu baten bidezko hautaketa prozesu luze baten ostean, Cristinarekin batera beste bi pertsona iritsi ziren azken fasera; Carlos Zahumenszky –jadanik 'El Correo'-n aritua– eta José María Lema ilustratzaile errioxarra. Azkenean egunkariak azken hau kontratatzea erabaki zuen eta Cristina lan etorkizun berri bati ekin behar izan zion Bilbotik kanpo.

1999an internet hasi berria zen mundu hartan lan egiten hasi zen Prisa Taldeko 'Inicia' konpainian bost hilabetez, urritik otsailera. Bertan arte zuzendari bezala aritu zen. Handik gutxira Prisak 'Inicia.es' atala martxan jarri zuen. Jarraian, 2000ko apirilatik hasita, bi urtez lan egin zuen Coverlink-Razona internet aholkularitza konpainian, berriro arte zuzendari bezala.

2002tik 2009ra arte Indra teknologiako zerbitzuetako Madrilgo enpresan hasi zen kreatibitate eta arte arduraduna gisa. Bertan zazpi urte horiek jarraian aritu eta gero 'freelance' bezalako azken etapa hasi zen, bere ekoizpenak enpresa ezberdinei eskainiz baita bere pintura lan proprioak erakusten ere.

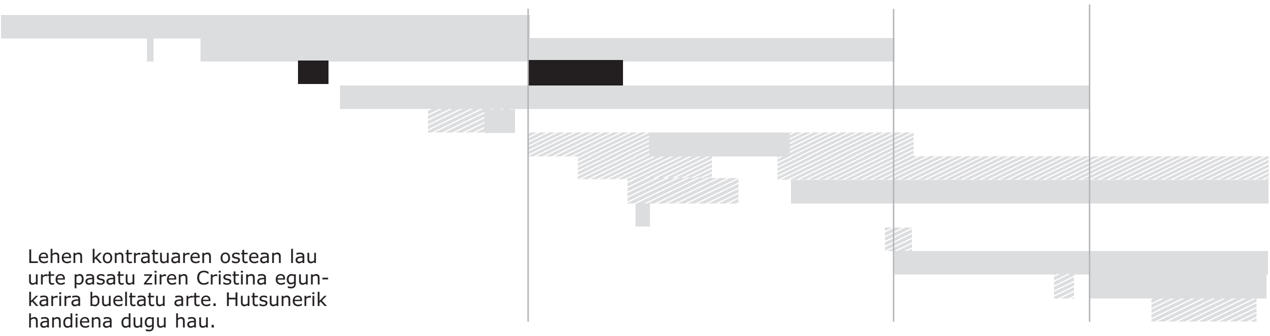

Lehen kontratuaren ostean lau urte pasatu ziren Cristina egunkarira bueltatu arte. Hutsunerik handiena dugu hau.

Fernando Gómez Baptista (Bilbao, 1965)

Euskal Herriko Unibertsitateko Arte Ederretako Fakultatean lizentziatua da ere Fernando G. Baptista (1990). Jarraian Doktorego kurtsoak jarraitu zituen 1991 eta 1992 bitartean.

Ilustratzaile ‘freelance’ bezala hasi zen bilbotar honek ‘Alzola y Mayendia’ estudiorako, hala nola Bilboko Erakustazokarentzat zenbait lan eginez eta bi urtez ‘Inem’-erako Autoedizio ikastaro bat irakatsiz.

1993an ‘El correo’-n sartzeko hautaketa prozesua gainditu eta gero infografia ataleko hirugarren kidea bihurtu zen Ondarra eta Zarracinarekin batera. Bere lanak egunkarian ehundaka nazioarteko sari jaso dituzte bai ‘SND-e’-ren ‘Malofiej’ sarietan zein ‘SND’-renak.

2002tik aurrera Nafarroako Unibertsitateko Komunikazio Fakultateko irakasle asoziatu bezala ‘Infografia’ irakasgaia irakatsi zuen 2007 arte, Estatu Batuetara joan zenean. Eraberean, 2003tik aurrea ‘El Correo - UPV’ Kazetaritza Digitaleko Masterrean ere irakatsi du infografia bost urtez jarraian.

2003an, Infografiako atalburua zena Javier Zarracina egunkaria utzi zenean Fernando Baptista arduraduna bilakatuko da ‘El Correo’-ko infografia departamenduan. Bere agindupean atalak arrakastarik handienak lortu zituen nazioarte mailan. Esanguratsuena, 2006an ‘Peter Sullivan’ saria jaso zutenean aurreko urtean Juan Pablo II heriotzaren ondoko berriei egindako jarraipen infografikoagatik.

Handik gutxira Fernando G. Baptistak ‘National Geographic Magazine’-ren eskaintza jaso eta 2007ko irailean Washingtonera trasladatzen da lan egitera. Honela betetzen zituen 14 urte egunkarian -infografia atalean gehien iraun duen kidea–.

Arlo honetan zehar ere, Fernandok beste enpresentzako lan ikusgarriak prestatu ditu, hala nola Gernika, Lemoa eta Gueñeseko Udaletxentzat. Hauekin batera, beste zenbait museoentzako panel eta megagrafiko burutu ditu. Haien artean; Bilboko Itsas Museoa, Enkarterriko Museoa, Bizkaiko Arkeologi Museoa eta Santimamineko Museoarentzat.

Bere ibilbide profesionala hain erakargarria izan da hainbeste komunikabiderentzat ezen hitzaldi oparo prestatu behar izan ditu hamarkada honetan zehar. 2003an (Iruñean, Malofiej Kongresuaren barruan), Washingtonen (2003, SND), San José (California, 2004, SND), Iruñean (2006, Malofiej), 2008an (Euskal Herriko Unibertsitatean), 2009 (Venezuelako Capriles talderako mintegia eta hitzaldia 2009), Colonbian (2011, Universidad del Caribe) eta Denver (EE BB, SND kongresuan zehar).

Ia 15 urtez lan egin zuen
Baptistak egunkarian.
Epealdirik luzeena.

Aitor Eguinoa (Bilbao, 1971)

Euskal Herriko Unibertsitateko Informazio Zientzietan lizentziatua, Aitor Eguinoak lehen lanpostua ‘El Correo’-n lortu zuen 1995eko urtarrilean. Egunkari bilbotarraren lehen bekadun gisa aritu ostean, bertan lan egin zuen infografiagile bezala 1996 osoan zehar ere. Bertatik ‘La Nación’ egunkari argentinarrera lan egitera joan zen Tomás Ondarrarekin batera Buenos Airesera urtebetez 1997an zehar.

Hurrengo urtean, 1999an, Madrilgo ‘El País’ egunkariak kontratatu zuen. Bertako infografia departamentuan lan egin zuen bost urtez. Paperezko ediziorako ez ezik, ‘ElPais.es’ webgunerako grafikoak ere burutzen bost urtez, 2004 arte.

Denbora horretan zehar bere lana hainbat aldiz izan da saritua ‘SND-e’-k antolatutako ‘Malofiej’ nazioarteko infografia sarietan. Haien artean, 2001ean lortutako Peter Sullivan sari nagusia.

2004ean ‘El País’ utzi eta bere kabuz zenbait enpresentzat lan egiteari ekin zion. Honela hasi zen prestatzen ere bere hurrengo proiektua, infografia digitaleko agentzia bat martxan jartzea. 2006an Cristián Werb infografiagile argentinarrarekin batera ‘90Grados’ agentzia sortu zuen. Bertan, zenbait komunikabideentzat lan egiteaz aparte, informazioaren mundutik kanpoko beste enpresentzat ere infografikoak prestatu dituzte. Haien artean, Fagor, Gamesa Eólica, Tecnalia Energía, PetroBras, Prisacomk, Bilboko Udaletxea, EiTB edota ‘Eroski Consumer’ aldizkaria.

‘Estudio 90Grados’ agentzia martxan darrai gaur egun. Bere infografikoek 22 urrezko domina, 6 brontzetakoa eta urrezko bat lortu dituzte ‘Malofiej’-etan. Eraberean, Aitor Eguinoa epaimahaikidea izan zen XV. edizioan.

2008tik aurrera Aitor Eguinoa Nafarroako Unibertsitateko Komunikazio Fakultatean Infografia Multimediako irakaslea da. Eraberean, Euskal Herriko Unibertsitateko Komunikazio Zientzetako Fakultateak eskaintzen duen ‘EITB-UPV/EHU Multimedia Komunikazio’-ko masterrean infografiako irakasgaia irakasten du 2010etik aurrera.

Unibertsitate beka baten bitartez infografia departamentuan sartu zen lehen pertsona dugu Eguinoa.

Carlos Zahumenszky Hierro (Bilbao, 1974)

Euskal Herriko Unibertsitateko Informazio Zientzietan lizentziatu zen Carlos Zahumenszky 1999 urtean Publizitate eta Harreman Publikoko espezialitatean. Ikasketak burutu baino bi urte lehenago ‘El Correo’-ko infografia atalean sartzen da unibertsitate-beka baten bidez. 1997ko urtarrilean. Beka haiek bost hilabetetakoak ziren, eta behin bukatuta eta enpresaren onespena jaso ezkero, uda osorako ere luzatu zitezke-en. Hala gertatu zitzain Carlosi, zeinek lizentziatu baino lehen jadanik lan kontratua lortu zuen 1998tik aurrera.

Ordezkapenak kubritzen, asteburuak betetzen eta kolaborazioak egiten lehen urtebete eta erdi iraun zuen, 1998ko amaiera arte. Garai hartan Cristina Muren lekua libre gerat-zen da eta enpresak antolatzen duen hautaketa prozesuaren ostean José María Lema lor-tuko du lanpostua eta Carlosek bigarren lekua. Baina sei hilabete pasata errioxarrak egun-karia uztea erabakiko zuenez, berriro Zahumenszkyk bueltatzen da egunkarira, non beste bi urte eta erdiz lan egin zuen.

Infografiagile bezala aritzeaz gain, Carlos Zahumenszkyk idazteko bere gaitasun nabaria erakusten zuen, hala nola teknologiarekiko gustu handia. Guztiau dela eta, Carlosek tek-nologiaren inguruko erreportaiak idazten hasi zen egunkariko Kultura arlorako. Pixkanaka ilustrazioak eta infografikoak albo batera utzi bazuen ere ez du inoiz egunkarian idazteari utzi eta gaur egun ere astero teknologiaren inguruko gaiak jorratzeaz aparte ‘GPS’ aldiz-karirako ere antzeko erreportaiak idazten du erregulartasunez eta egunkariko webgunean gai honen inguruko blog bat ere mantentzen du.

2002tik aurrera egunkariko bere betekizunetaz aparte Bilboko ‘VK Comunicación’ aholku-laritza enpresan lan egiten hasi zen. Bertan sei urte pasatu zituen nagusiki diseinu grafi-koko proiektuak aurrera ateratzen. 2008an Virginia Knörren kontsultoria hau utzi eta Madrilera joango da erredaktore bezala lan egiteko buru belarri, diseinua eta inprimake-taren mundua albo batera utziz. Espainiako hiriburuan zenbait proiektutan hasiko da mur-giltzen, beti teknologia eta komunikazio munduaren inguruan eta beti kazetari bezala.

Egun, Zahumenszkyk honako proiektu hauetan dabil murgilduta:

-2008ko abendutik aurrera ‘Tu Experto.com’ blog ospetsuan kolaboratzen.
-2009ko urritik aurrera ‘Un usuario más’ webgunean ere idazten.
-2010etik aurrera ‘weblogs S.L’-ko editore bezala, eta ‘Lewis PR’ komunikazio enpresara-ko kazetari ‘freelance’ bezala.

Guzti honekin batera ‘El Correo’-rako bere asteroko kolaborazio guztiekin batera, aldi pun-tualetan ere erreportai zehatzak idazten ditu berriek gai hauek ikutzen dutenean.

Carlosen etapa osoa
Zarracinaren agintaldiarekin
kointziditu egiten da

Daniel García González (Bilbao, 1974)

Euskal Herriko Unibertsitateko Informazio Zientzietan lizentziatua –Kazetaritzan (1999) zein Publizitate eta Harreman Publikoetan (1997)–, Daniel García Zuzenbidean ere lizentziatua da Deustuko Unibertsitatean (2004).

'El Correo'-n lan egiteko bere lehen beka lortu aurretik beste informazio enpresa batzu zein hedabidetan aritu zen. Radio Euskadi eta Europa Presseko Bilboko egoitzetan bekak bete ondoren 'Biderdi Consultores' komunikazio aholkularitzan lan egin zuen diseinu grafikoa eta komunikazio instituzionaleko asuntoetan. 1998ko urtarrilean 'El Correo'-n lan egiteko beka lortu eta bost hilabeteak bete ondoren udako luzapenaz ere baliatu ahal zen.

Handik aurrera asteburuetako turnoa betetzen hasi zen 'El Correo'-n, astegunetan Deustuko Unibertsitatean Zuzenbideko ikasketak aurrera eramaten zuen bitartean. 2000. urtean Erasmus beka bat lortu eta Zuzenbideko hirugarren kurtso osoa Erresuma Batuko 'Strathclyde University'-n (Glasgow) bete zuen.

Bilbora bueltatzean Euskal Herriko Unibertsitateko Gizarte eta Informazio Zientzietako Fakultateko 'Kazetaritza II' atalean klaseak ematen hasten da. Bertan jardunaldi partzialeko bere dedikazioa konpartituko du 'El Correro'-rako egindako ordezkapenekin baita asteburuetako turnoekin.

Unibertsitate irakasle bezala Informazio enpresa irakasgaia irakatsi du harrezkero, baita beste zenbait irakasgai, batez ere erredakziokoak (Informazio generoak, Erreporterismoa eta Hedabideen ereduak) eta Etikakoak (Kazetaritza Lanbideko Deontologia) zein teknologiaren ingurukoak (Komunikabide Inprimatuen Teknologia).

Eraberean, EHU-EITB Multimedia Masterrean infografiaren inguruko irakasgai bat ere irakatsi zuen graduondoko kurtso hau martxan jarri zen 2009/2010 kurtsoan.

Hiru atalburu ezberdinen menpe lan egin duen infografiagile bakarra dugu Daniel

José Miguel Benítez San Blas (Bilbao, 1974)

Euskal Herriko Unibertsitateko Gizarte eta Komunikazio Zientzietako Fakultatean bi lizentziatura ikasi zituen Jose María Benítez bilbotarrak. 1997an Publizitateko Espezialitatea bukatuta, Bilbokok 'A+L' iragarkigintza estudioan kolaboratzen hasi zen. Bertan diseinu grafikoko teknikak eta prozesuak ikasten zituen bitartean Kazetaritzako lizentziaturako irakasgaiak burutu zituen hurrengo bi urteetan. Bitartean, Unibertsitateko Fakultateak antolatzen dituen praktika ofizialetako deialdian aurkeztu zen 'El Correo'-n leku bat lortu nahiean. Hala erdietsi zuen eta 1999ko urtarriletik aurrera bekako bost hilabeteak betetzen hasi zen bilboko egunkarian. Uda hartan bigarren lizentziatura ere lortuta, bekaren luzapenaz ere aprobetxatu zen 'El Correo'-n irailera arte.

Praktiken epe hura bukatuta, urte harta Infografiako ataleko burua zenak, Javier Zarracina, José Miguelen trebetasunez jabetzen da eta egunkariarekin lotuta mantentzeko kolaboratzaile bezala nohizbehinkako lanak eskatuko dizkio. Internet bidez bidalitako infografiko haiek burutzen zituen bitartean 'A+L' estudiokoek lan finkoko kontratua eskaini zioten. Momentu horretan Javier Zarracinak datu hori jakinda Benitezen lana ez galtzeko egunkariko zuzendariei konbentzitu zituen nolabaiteko leku bat lortzeko enpresaren barruan. Honela sartu zen 'El Correo Digital'-eko enpresarako infografiagile bezala kontratatuta eta bertan aritu zen 2001ean zehar.

Hurrengo pausu kualitatiboa 2002ean eman zen. Carlos Zahumenszkyk bere lanpostua utzi egunkarian eta José Miguel Benitez kontratatu zuten paperezko edizioko Infografia atalean. Bertan arituko da harrezkero egun arte.

Nafarroako Unibertsitateko Komunikazio Fakultaltean ere Infografia ikasgaia irakatsi du zenbait kurtsotan; 2003, 2004, 2005 eta 2008ko urtean. Lehenengoa Zarracinarekin batera, hurrengo biak Fernando Baptistarekin batera eta azkenengoa, Gonzalo de las Herasekin. Eraberean, 'EHU-El Correo' Kazetaritza multimediako Masterrean irakasgai hau ere irakatsi zuen 2008 urtean

2007ko irailean, Infografia ataleko burua, Fernando G. Baptista, egunkaria utzi eta National Geographic Magazinera lan egitera joan zenean José Miguel Benítez arduradun postu hori hartu zuen lehenengo aldiz, departamentuan laugarren atalburua bihurtuz.,

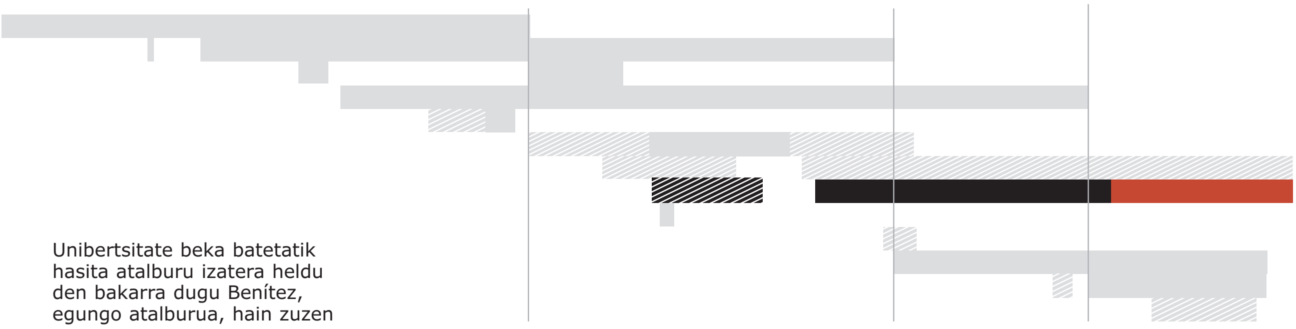

Unibertsitate beka batetatik
hasita atalburu izatera heldu
den bakarra dugu Benítez,
egungo atalburua, hain zuzen

José María Lema de Pablo (Logroño, 1971)

José María Lema Arte Ederretan lizentziatu zen Bartzelonako San Jorge Unibertsitatean (1995). Ondoren, Zaharberritze eta Kontserbazio ikastaroak ere jarraitu zituen. Ilustratzaile 'freelance' eta marrazkilari bezala lan egin du harrezkero. Bere aktibitate horretaz aparte Logroñoko 'Errioxako Diseinu eta Arte goimailako Eskola'-n (ESDIR) ilustrazioko irakaslea dugu 1998tik aurrera. Hiru urtez Diseinu Grafikoko Departamentuko burua izan ostean, bertan jarraitzen du gaur egun klaseak ematen.

1986tik 1998ra bitartean mota ezberdinetako sei pintura eta marrazki sari jaso zituen instituzio ezberdinek emanda.

1999an 'El Correo'-ko lan eskaintzaren hautatze prozesura aurkeztu zen eta Carlos Zahumenszky eta Cristinaren Muren aurretik lortu zuen azken fasean lanpostua eta kontratatua izan zen. Hala ere, alde batetik Logroñon irakasle bezala aritu behar izateak eta, bestetik, kazetaritzaren munduak bera oso gutxi erakartzeak eragin zuten egunkaria utzi eta Logroñora bueltatzea erabakitzea.

'El Correo'-ko Erroxiako edizioarekin nohizbehinka kolaboratzeaz gain, 'Ventana Inmobiliaria' eta 'Piedra del Rayo' aldizkarientzat ere zenbait lan egin ditu.

Zenbait publizitate agentzia zein instituziorentzat lan egin du ere. Besteak beste; 'Dirección General del Medio Rural', Errioxako Gobernua, 'Cultural Rioja', I.C. Publizitate Agentzia, Roberto Nalda Estudioa, 'Nabarra' aldizkaria, Logroñoko Herri Unibertsitatea, Caja Rioja Fundazioa, Logroñoko Alde Zaharreko Asoziazioa, Logroñoko Langileen Sindikatua, Brioneseko Etnografia museoa, 'Pepitas de Calabaza' argitaletxea, 'Ografiko' agentzia, etab.

Bi urtez jarraian, 2008 eta 2009an, Boloniako Haur Liburuko nazioarteko erakustazokan partehartzeko hautatua izan da, Espainiako beste bost ilustratzailerekin batera.

2009an 'Blue Book' nazioarteko ilustratzaile profesionalen lantaldeko kidea izendatu zuten, non pintura sari anitz jaso ditu.

Bartzelonako Unibertsitatean Joera Pedagogikoko Ziurtagiria (CAP) lortu zuen. Egun Euskal Herriko Unibertsitatean doktorego kurtsoak jarraitzen ari da Arte Ederretako Fakultatean.

Infografiagile guztien artean
epealdirik motzena burutu
zuen José María Lema

José María Estébanez (Bilbao, 1980)

Derrigorrezko Bigarren Hezkuntza osoa Bilboko Andrés de Urdaneta Eskolan ikasi ondoren Iruñeara joan zen José María Estébanez Kazetaritza ikastera. 2003. urtean Nafarroako Unibertsitateko Komunikazio Fakultatean lizentziatu zen. Bertako azken urtea 'Southamptoneko Solent University'-n (Erresuma Batuan) jarraitu zuen Marketin eta Publizitate ikasle bezala Erasmus beka bati esker.

Karrera bukatu eta 2003ko uda horretan A Coruñako 'La Voz de Galicia'-n bete zituen praktikak Diseinu departamentuan. Jarraian Bilbora bueltatu eta 'El Correo'-ko infografia departamentuan hasi zen bekadun gisa ere 2004ean. Urte oso horretan zehar egunkarian aritu zen infografiagile bezala. Kideen oporrak kubritzen baita urte hartako udako asteburuko txandak betetzen aritua zenean enpresak jarraitzeko eskaintza luzatu zion. Hala ere Zaragozako 'El Periódico de Aragón'-eko beste eskaintza bat onartu eta 'Zeta' komunikazio taldeko egunkari horretan 2005eko lehen seihilabetean zehar.

2005eko ekainean Madrilera trasladatu zen 'Deloitte' konpainia multinazionalean lan egiteko eta harrezkero Korporazio Identitate eta Komunikazio kudeatzaile bezala ari da gaur egun arte. 2008an ESIC Marketina eta Negozio Eskolan Master bat ere jarraitu zuen.

Unibertsitate beka burutu ostean beste urtebete eta erdi aritu zen Estébanez ordezkaritzak, kolaborazioak eta asteburuko txanda betetzen

Gonzalo de las Heras Palmero (Santander, 1975)

Gonzalo de las Heras Cantabriako Unibertsitatean Historian lizentziatu zen 1999an Arkeologia espezialidadearekin.

Unibertsitatean sartu bezain pronto teknologia eta hezkuntzaren inguruko interesa azaldu zuen, bertoko informatikako gelan arduratu baizen zenbait ikastaro emateaz informatika eta diseinu grafikoaren inguruan. Eraberean, Filosofia eta Letretako fakultateko ikasleen aldizkariaren arduraduna izan zen 1996an zehar.

1999an Santandereko 'Nivel Cero' arkeologian berezitutako aldizkariaren diseinuaz arduratu zen.

2000an, 'Cope Bilbao' irratian eta 'La Realidad' astekarian noizbehinkako kolaboratzailea izaten zen bitartean 'El Correo-UPV' Kazetaritza digitaleko masterra burutu zuen Bilbon. Jarraian 'El Correo Digital'-ean hasi zen erredaktore bezala. Bertan 'Evasión' kanala antolatzeaz arduratu zen. 2002tik aurrera beste hiru urtez egunkariko edizio digitaleko ilustratzaile eta infografiagile bezala egin zuen lan, bai 'El Correo'-rako zein Vocentoko gainontzeko egunkarientzat ere.

2004ean –Javier Zarracina infografiagilearen agurraren ostean– Gonzalo de las Herasek bete zuen bere lekua 'El Correo'-ko infografia atalean gaur egun arte.

Aipatu 'El Correo - UPV' Masterreko irakasle bezala jarduten da ere 2007 ikasturtetik aurrera 'Kazetaritza digitalerako sarrera' irakasgaia ematen.

2009tik aurrera Nafarroako Unibertsitateko Komunikazio Fakultatean Infografia irakasgaia inpartitzen du irakasle asoziatu bezala.

Historia, Infografia, teknologia eta Kazetaritzan aditu izateaz aparte, Gonzalok denbora ere badauka beste zaletasun batentzat; literatura, hain zuzen. 1997tik 2000ra bitartean lau poema-bilduma idatzi zituen, eta laurok sarituak izan ziren lehiaketa eta omenaldi ezberdinetan: ‘Osario en Marcha’ (Sonsecaco Hiria saria, 1997), ‘Epigramas o menos del abandonado’ (Áccesit José Hierro Saria, 1999), ‘El olvido también habita en la memoria de los teléfonos móviles (José Hierro Saria, 2000). Eraberean, 1996tik 199ra bitartean idatzitako beste istorio eta ipuinen kontaketak hamar sari eta 'accesit' lortu zituzten.

Bere poemak eta istorio labur hauekk zenbait elkarlan eta antologiatan argitaratuak izan dira.

Zarracinaren hutsunea betetzeko
sartzen da infografia atalean Gonzalo

Isabel Toledo Viscasillas (Zaragoza 1983)

2001etik 2005era Publizitatea eta Harreman Publikoen lizentziatura burutu zuen Isabel Toledok Iruñean, Nafarroako Unibertsitateko Komunikazio Fakultatean. Bertan, hautazko irakasgaien artean 'Infografia' aukeratu zuen eta honela ezagutu zuen informazio grafiko-en mundua, garai hartan Fernando G. Baptistak irakasten zuen materia.

Lizentziatzear zegoela, 2005eko udan 'El Correon' hiruhilabetez aritzeko praktikak lortu zuen. Urtea pasata, egunkariak eta Nafarroako Unibertsitateak adostutako bekadun programa bati esker, urtebeteko beka eskaini zitzaion berriro, 2006 eta 2007an zehar bete zuena.

2007tik aurrera, Fernando G. Baptistak 'El Correo' utzi eta Washingtoneko 'National Geographic'-era lan egitera joan zenetik, Isabelek postu horretan darrai gaur egun arte eten gabe.

Irakasle bezala ere aritzeko abagadunea izan du Isabelek. Hiru ikasturte jarraian, 2009, 2010 eta 2011ean zehar, 'El Correo - UPV/EHU Multimedia Kazetaritza' masterrean 'Infografia' irakasgaia irakatsi baitu.

2006ko bekaldia burutu ostean, 2007ko irailean bueltatzen egunkarira Isabel, Fernando Baptistaren hutsunea betetzeko

Alberto Lucas López (Iruñea, 1984)

2008an, Nafarroako Unibertsitateko Komunikazio Fakultatean Kazetaritzako ikasketak bukatzear zegoenean, Alberto Lucas 'Infografia' hautazko irakasgaian matrikulatu egingo da eta bertan Jose Miguel Benítez izango du irakasle. Kurtsoa hain gustokoa izango zaio ezen hurrengo udan 'El Correo'-n praktikak egiteko eskaera aurkezten du. Honela hasi zuen bere ibilbide profesionala tuterako gazte honek.

Urte bereko ekainean hasi zuen bere beka hori infografia departamenduan eta, jarraian, ordezkaritzak eta oporrak kubritzen jarraituko du hurrengo urteko abuztua arte. Hilabete horretan asteburuko txandak kubritzen hasi zen eta postu horretan jardun zen bi urtez jarraian, 2011eko abuztua arte. Egun 'El Correo'-ko Diseinuko departamentukide bezala darrai egunkarian. Bertan egungo orrialdeekin batera, gehigarriak eta 'GPS' astekariaren orrialdeak diseinatzen ditu.

Infografia departamenduan igaro zen hiru urte horietan zehar egindako infografikoen artean 'El Correo'-k lortutako azken sariak digutu esanguratsuenak. 2010ean 'ÑH'-ko edizioan aipamen berezia lortu zuen eta 2011ean 'SND'-ko hiru 'Award of Excellence' (erreportaien atalean bi eta 'portfolio pertsonala'-n bestea), hala nola brontzezko domina bat 'Malofiej' nazioarteko sarietan ere.

2010ean ere Tuterako diseinu lehiaketa baten irabazlea izan zen bertako jaien kartel ofiziala diseinatzeko.

Sartutako azken kidea dugu Alberto.
Bere epealdi osoa Josemiren agindupean

Infografisten jatorria

SEXUA		JAIOTERRIA	URTEA	IKASKETAK	UNIBERTS.	ADINA 'El CORREO'-n SARTZEAN	URTEAK 'EL CORREO'-n (2011eko abuztura arte)
G	Tomás **Ondarra**	**Bilbao**	1963	**Kazetaritza**	**EHU / UPV**	**23**	10,5
G	Javier M. **Zarracina**	**Bilbao**	1966	**Kazetaritza**	**EHU / UPV**	**23**	14,0
E	Cristina **Mur**	**Bilbao**	1967	Arte Ederrak	**EHU / UPV**	**25**	2,5
G	Fernando G. **Baptista**	**Bilbao**	1965	Arte Ederrak	**EHU / UPV**	28	14,5
G	Aitor **Eguinoa**	**Bilbao**	1971	**Kazetaritza**	**EHU / UPV**	**24**	2,0
G	Carlos **Zahumenszky**	**Bilbao**	1974	Publizitatea	**EHU / UPV**	**23**	7,5
G	Daniel **García**	**Bilbao**	1974	**Kazetaritza**	**EHU / UPV**	**24**	13,0
G	José Miguel **Benítez**	**Bilbao**	1974	**Kazetaritza**	**EHU / UPV**	**25**	12,0
G	José María **Lema**	Logroño	1971	Arte Ederrak	Bartzelonako U.	28	0,5
G	José María **Estébanez**	**Bilbao**	1980	**Kazetaritza**	Nafarroako U.	**24**	1,0
G	Gonzalo **De las Heras**	Santander	1975	Historia	Cantabriako U.	**25**	7,5
E	Isabel **Toledo**	Zaragoza	1983	Publizitatea	Nafarroako U.	**23**	5,0
G	Alberto **Lucas**	Iruñea	1984	**Kazetaritza**	Nafarroako U.	**24**	3,5

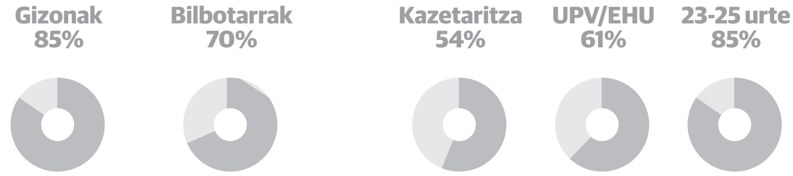

Irudia 2
'El Correo'-ko aro modernuko infografiagileen jatorria
Iturria: Berezko elaborazioa

1986an 'El Correo'-k lehen infografiagileak kontratu zuenetik 2011ra arte hamairu pertsona pasatu dira departamentu horretatik kontratatu gisa. Mur eta Toledo izan dira emakume bakarrak. Gehienak –bederatzi–, bilbokoak (1999 arte, guztiak), Kazetaritzan lizentziatuak –zortzi– eta Euskal Herriko Unibertsitatetik pasatu –zortzi ere–. Beste hiru, ordea, Arte Ederretan. 23 urtetik 25era arteko tarteko adinarekin sartu ziren –%85a–.

2000 urtera arte guztiak euskal unibertsitate publikotik zetorren arren, urte horretatik aurrera 'El Correo'-k ez du kontratatu berrriro EHUko profesionalik infografiako departamentuan lan egiteko, kanpoko erakundeetan ikasitakoak baizik. Nafarroako Unibertsitateak azken lau kideetatik hiru eman dizkio egunkariari.

Datu guzti hauek analizatuta, 'El Correo'-ko infografiagile tipoak honako ezaugarri hauek lituzke; Bilbon jaiotako gizona da, Euskal Herriko Unibertsitatean Kazetaritza ikasketetan lizentziatuta eta 23 urtetik 25era arteko adinarekin heldu zen egunkarira. Bost infografiagilek betetzen dute perfil osoa (Ondarrak, Zarracinak, Eguinoak, Garcíak eta Benítezek).

Nabaritzekoa da ere nola 13 pertsona horietatik zortzik Kazetaritzako goimailako irakaskuntzan arituak diren, Nafarroako Unibertsitatea zein Euskal Herriko Unibertsitatean.

Urtero sinatutako grafikoak

Infografiako ataleko kide kontratatuek sinatutako grafikoak urtez urte 'Bizkaia' edizioan.

Estatistika hau osatzeko bakarrik hartu dira kontutan egunkariaren hemeroteka digitalean agertutako emaitzak., beraz, orientatiboa baino ez da. Kontutan hartu behar dugu batzutan infografiagile bakoitzak 'El Correo' generiko batez sinatzen zituela bere lanak.

Emaitza zehatzagoak lan honetako gainontzeko orrialdeetan eskeintzen dira.

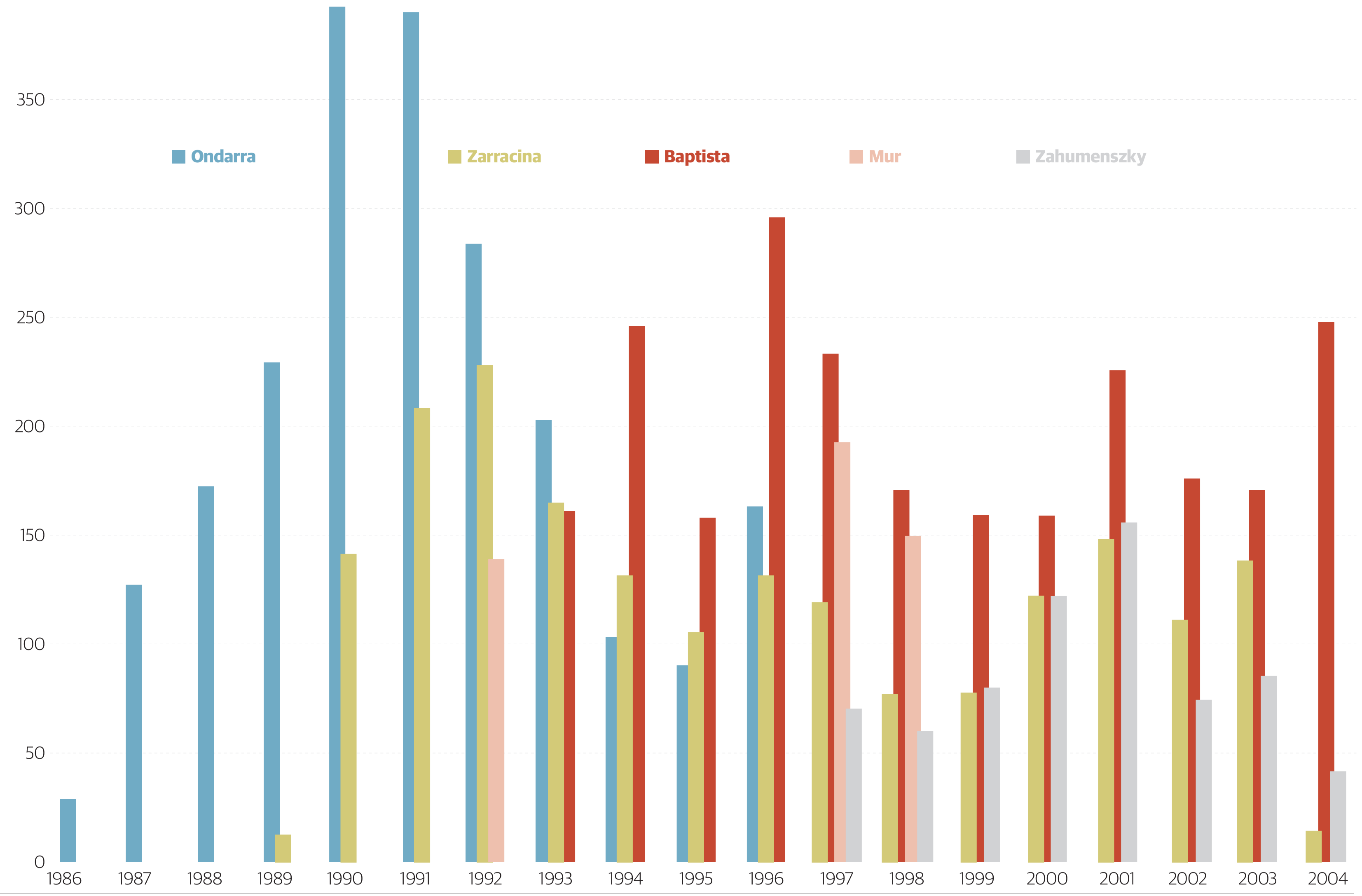

Irudia 2
Infografiagile nagusiek sinatutako grafikoen eboluzioa
Iturria: Berezko elaborazioa

5.4.- 1989; Macintosh konputagailuen aroa

Espainiako prentsara iritsi ziren lehen 'Macintosh'-ak Bilboko 'El Correo' 'eta Bartzelonako 'El Periódico de Catalunya'-k erosi zituzten 1989an. Bilboko egunkariko agintaria zena Juanito López Redondo Estatu Batuetako 'USA Today' egunkaria bisitatu egin zuen eta bertan deskubritu zuten Apple ordenagailuak eta grafikoekin egin zitezkeen gauzak. Gustatu egin zuen eta Bilbora ekarri nahi zuten. Garai hartan Espainia osoan ez zegoen halako dendarik, baina Bilbon 'BilboMicro' ospetsua jadanik irekita zen. Bertako tekniko hauek etorri eta Macintosh ordenagailua instalatu zuten 'El Correo'-n. Ondarraren hitzetan, lehenengo bizpahiru hilabetetan zehar sistema honekin grafikoak egitea ametsgaiztoa bihurtu zen. Kalitate jeitsiera garbia suposatu zuen tresna berriaren etorrerak. Denbora asko galdu egin zuten instalazioa burutzen. Adibidez, eskanerra eta inprimagailua konektatu eta martxan ipini ahal izateko, aste pare bat. Gainera, lehen ordenagailu hartan oraindik ezin zitezkee marrazki bektorialak egin eta letra tamainak oso txikiak ziren eta lehen inprimagailu hura –LaserPlus izeneko modelukoa– puntu handiegiz inprimatzen zuen. Horregatik garai hartan egun bateko produkzioa tamaina eta kalitate ertaineko bizpahiru grafikotakoa bazen, edota tamaina handiko bat, bapatean 'Macintosh'-a agertu eta ekoizpen bolumen hori asko jeitsiko da. "Guztia zerotik hastea bezala izan zen", gogoratzen du Ondarrak.

Lehenengo Apple konputagailuarekin batera ‘MacPaint’ bitmapen bidez marrazteko aplikazioa argia ikusi zuen 1984ko urtarrilak 22an. Bere ezaugarri deigarriena, irudiak marrazteko kapaza izateaz gain, berauek beste programa batzutan erabilgarriak izatea zen. Arratoia erabiliz eta 'QuickDraw' marrazki hizkuntza, irudiak moztu eta pegatu zitezkeen 'MacWrite' dokumentuetan.

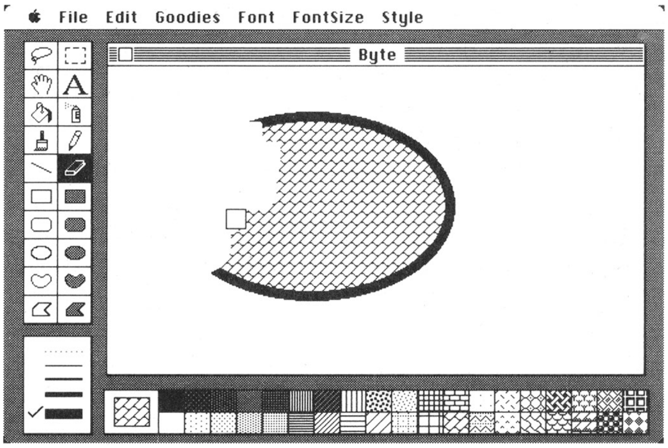

‘MacPaint’ programaren lehen bertsioa 1984ko abenduan argitaratu zuen Apple konpainia amerikarrak. Interfaze intuitibuo batez irudien ‘pixelak’ tratatzeaz gain, marrazki sinpleak burutzeko ere erabilgarria zen. Azken bertsioa (2.0) Claris konpainiak plazaratu zuen 1988ko urtarrilean.

Hauxe izan Tomás Ondarrak 1989an ‘El Correo’-ko lehen Macintosh konputagailu hartan aurkitu zuen irudi tratamendu eta marrazketa programa. Eskuz lan egindako marrazkien freskotasuna galdu egiten zelakoan, Tomásek beti nahiago egin zuen bere ilustrazioak ‘rotring’-a erabiliz burutzea. Hala ere, perfil markatuagoa eta itxura teknikoagoko marrazkiak egiteko bektore bidezko aplikazioak lehen momentutik erabiltzen bai hasi zen.

MacDraw bektore bidez marrazteko lehenetariko aplikazioa izan zen. 1984ean ere lehen 'Apple Macintosh'-ekin batera argitaratu zuen Cupertinoko konpainiak. 'Wysiwyg' sistema erabiltzen zuen lehenetarikoa ere eta 'MacWrite'-ekin batera erabilgarria. Diagrama teknikoak eta planoak marrazteko oso erabilgarria zen. Urte batzu geroago 'Claris' konpainiak berridatzi zuen eta 1990ean berriro publikatu zuten, kolorezko gaitasun berriarekin 'MacDraw Pro' markapean. Bektore bidezko figurak sortzen zituenez, berauek mugigarriak ziren.

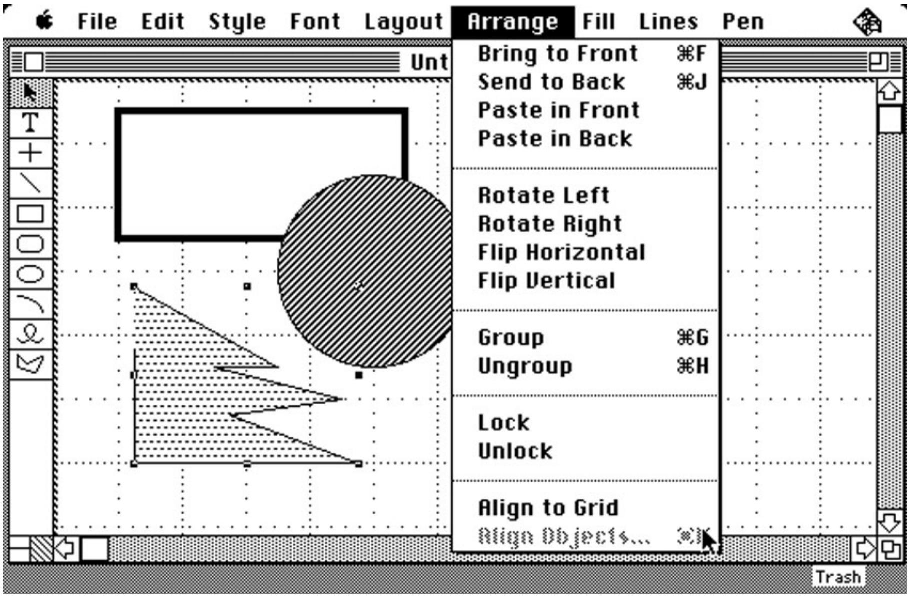

'MacDraw' aplikazioak 'bektoreak' erabiliz, marrazkiak osatzerakoan puntuak eta segmentoak matematikoki kalkulatu egiten ditu. Infografiagileak behin eta berriz modifikatu egin ditzake, lekuz aldatu etab. Marrak poligonoen aspektu teknikoago hartzen dute eta kalitate altuagoan inprimatu egin daitezke ere 'postscript' inprimatzeko hizkuntzaren bitartez.

Hala ere, nahiz eta gaur egungo aplikazioekin konparatuz sinpleegia irudi dezakeen arren, garai hartan konplexutasun tekniko oso altua suposatzen zuen programak egunkariko inprimagailuarekin erabili eta grafiko haiei erabilgarritasun praktikoa ematea egunkariko eguneroko orrialdeetan. Hala ziren gauzak 1989ko udan 'El Correo'-k bigarren infografiagile bat kontratatzea erabaki zuenean Tomásen oporrak kubritzeko.

Lehenengo bi urteetan zehar Tomasi ezinezkoa izan zitzaion oporrik hartzea –ezta larunbatetan ere– ordezkorik aurkitzen ez bazuen. Batzutan humoregileek hartzen zuten bere lekua. Hauen artean, garai honetan Álex de la Iglesia zegoen, bestetik Garay –ostiraletako komikia marrazten zuena–.

1989ko udan lehenengo aldiz Tomasen oporraldia betetzeko beste pertsona batek hartzen du bere lekua. Javier Martínez Zarracina kazetari bilbotarrak 'PubliCien' iragargintza agentzian egiten zuen lan. Marrazki klaseak hartua zen Bilboko Santutxu auzoko akademia batean eta bertan ikasten zuen Tomásen lagun amankomun batengatik ezagutu zuen infografiagilea. Uda hartan bere lehenengo grafikoak publikatu zituen egunkarian Tomásen lekuan, baina hurrengo urte osoan zehar ez litzateke agertuko.

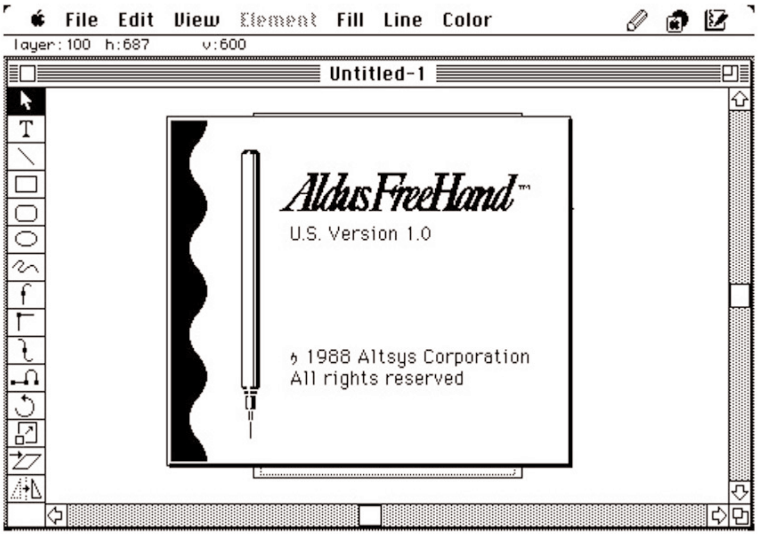

1988an Altsys Texaseko konpainiak argitaratu zuen Freehand programaren lehen bertsioa. Seattleko Aldus enpresak akordio batetara heldu zen Altsysekin programa batera komertzializatzeko. Lizentzia bana 495dolar kostatzen zuen.

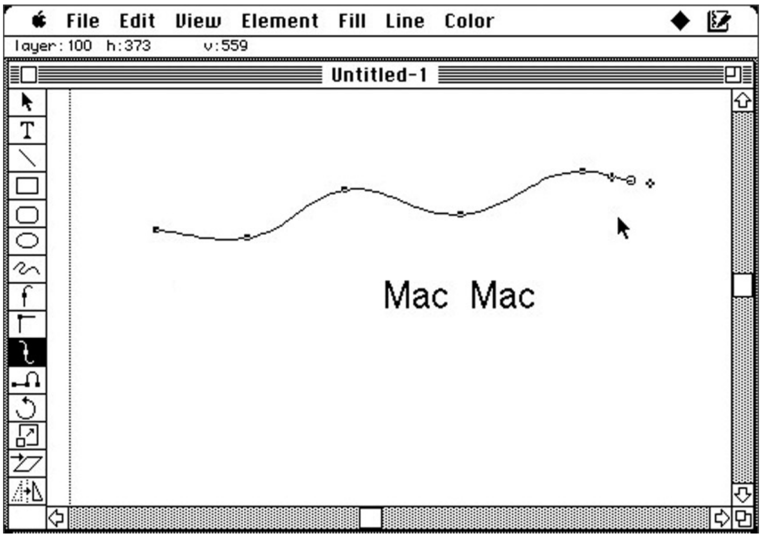

Bektore bidez marrazteko lehen tresna haiek honako itxura hau zeukaten. Marra bakoitzak puntuz puntu marraztu zitekeen. Eraberean, poligonoak sortzeko tresnak ere erabil zitezkeen. Pantailan ‘What You Get is What You See’ interfaze intuitibo batez emaitza finala nolakoa izango zen ikusi zezakeen egileak une oro.

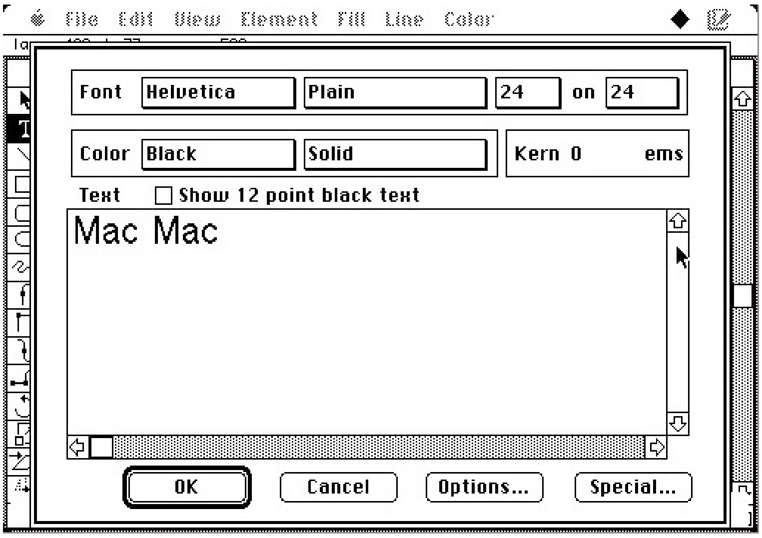

Marrak eta objektuak marrazterakoan oso erosoa izateaz gain, programak testu kutxak ere maneiatzeko posibilidadea eskaintzen zuen oinarrizko interfaze baten bitartez.

5.4.1.- Hedapena Espainian: Iruñeako lehen tailerra

1989ko uztailak 4 eta 5ean Antonio Giner ekileak bere 'Innovations in Newspapers' aholkularitza agentzia proeiktu berriaren lehen pausuak ematen zituen infografiagileen bilera bat antolatuz Iruñean. Garai hartan ‘Associated Press’ agentzian lan egiten zuen Karl Guderekin alde batetik eta ‘The Orange County Register’ egunkari kaliforniarran aritzen zen Jeff Goertzenekin bestetik mintegi hau burutu zuten Roger Fidler, José Font eta Gonzalo Peltzeren laguntzarekin. Espainiako egunkari ezberdinetako profesionalak bertaratu ziren Ginerek deituta. Bertan ikasi zuen Tomás Ondarrak zertan zetzan garaiko infografia. ‘ABC’-ko Fernando Rubio, ‘El País’-eko Mario Tascón, Gerardo Amechazurra ilustratzailea, etab. ere ikasle bezala bertaratu ziren. Ariketa praktiko bezala Sanferminen entzierroen inguruko infografikoa burutu zuten –batzuk publikatuak izan ziren ere–

Honela deskubrituko zuten infografiagile espainiarrek lehenengo aldiz 'Aldus Freehand' marrazki bektorialeko aplikazioa, zeinek infografikoak egiteko prozedura eraldatu zuen betirako. Hura "begiak irekitzea bezala" izan zela gogoratzen du Tomasek; “...zirriborrak nola prestatu, nola eskaneatu, eta lana burutzeko milaka trikimailu erakutsi zizkiguten esperientzia hauek...”.